

RITUELL KONTINUITET

En jämförelse av gravritualer hos Ertebølle- och gropkeramisk kultur.

LUNDS UNIVERSITET

Malene Andersen
ARKK04 Kandidatuppsats i arkeologi
Institutionen för arkeologi och antikens
historia
Lunds universitet
Höstterminen 2020
Handledare: Torbjörn Ahlström

Abstract

New data shows that there is genetic continuity between the Scandinavian Mesolithic Ertebølle culture and the Scandinavian Neolithic Pitted Ware culture. To examine whether it is possible to demonstrate the continuity in other aspects than the genetic, this paper examines graves from three Mesolithic grave fields (Skateholm I & II and Vedbæk) and two Neolithic grave fields (Ajvide and Västerbjers), their burial customs and ritual practices. The focus is placed on the position of the body, the placement of grave goods and the presence of red ochre in the grave.

Using theory of practice and the theory of ritualization, the burial customs of the Ertebølle culture and the Pitted Ware culture are compared, to answer whether change in culture is a faster process than the process of genetic change.

The outcome of the questions asked in this paper is that while there are some minor aspects that both cultures are similar in their ritualized actions, the differences are bigger. The use of red ochre, the amount and placement of the grave goods in the graves as well as the position of the head differs too much. Therefore it is not possible to find any proof of continuations by examining the burial customs and ritual practices.

Key words: Mesolithic, Neolithic, Ritual, Continuity, Ertebølle, Pitted Ware, grave rituals, Body position, Grave goods, Graves, Skateholm, Vedbæk, Ajvide, Västerbjers, Scandinavia, Theory of practice.

Förord

Jag vill tacka min handledare Torbjörn Ahlström för allt stöd han har gett mig under arbetets gång, för alla intressanta diskussioner och för svaren på alla de otaliga frågor jag haft.

Ett stort tack även till Maria Puschke för hjälpen jag har fått med översättning av tyska där mina egna förmågor inte varit tillräckliga.

Sist men inte minst vill jag tacka Åsa Berggren som under den tid hon undervisat på Lunds universitet har inspirerat mig och, troligtvis omedvetet från hennes sida, hjälpt mig att hitta min väg inom arkeologi.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställning	5
1.3 Avgränsning	5
1.4 Källkritik	6
2. Teori och metod.....	7
2.1 Handlingsteori	8
2.2 Ritualisering	9
2.3 Gravskick.....	10
2.4 Kroppsposition	10
2.5 Gravgoods	11
2.5.1 Placering av gravgoods.....	12
2.6 Rödockra	13
2.7 Tafonomi	14
2.8 Osteologiska faktorer	14
2.8.1 Ålder.....	15
2.8.2 Kön.....	15
3. Bakgrund och tidigare forskning.....	16
3.1 Ertebøllekultur.....	16
3.2 Gropkeramisk kultur.....	16
3.2.1 Samtida kulturer	17
3.3 Ertebøllekultur, gropkeramisk kultur och kontinuitet	17
3.4 De mesolitiska lokalerna	20
3.4.1 Skateholm I och II	20
3.4.2 Vedbæk Bøgebakken.....	20
3.5 De neolitiska lokalerna	21
3.6.1 Ajvide	21
3.6.2 Västerbjers.....	22
3.6 Genetiskt samhörighet	23
4. Källmaterial	26
4.1 Skateholm I.....	27
4.2 Skateholm II	28
4.3 Vedbæk Bøgebakken.....	29
4.4 Ajvide	30

4.5 Västerbjers.....	31
5. Analysresultat.....	32
5.1 Huvudets riktning i graven	32
5.1.1 Huvudets riktning under Ertebølle tid	32
5.1.2. Huvudets riktning under groppkeramisk tid.....	34
5.1.3 Huvudets riktning – jämförelse mellan Ertebølle- och groppkeramisk kultur	35
5.2 Kroppsposition	36
5.2.1 Kroppsposition under Ertebølletid.....	36
5.2.2 Kroppsposition under groppkeramisk tid	38
5.2.3 Kroppsposition – jämförelse mellan Ertebølle- och groppkeramisk kultur.....	39
5.3 Gravgoods	41
5.3.1 Gravgoods under Ertebølletid.....	41
5.3.2 Gravgoods under groppkeramisk tid	42
5.3.3 Gravgoods – jämförelse mellan Ertebølle- och groppkeramisk kultur.....	44
5.4 Rödockra	45
5.5 Övriga observationer	48
5.5.1 Skateholm I.....	48
5.5.2 Skateholm II	49
5.5.3 Ajvide.....	49
5.5.4 Västerbjers.....	49
6. Diskussion	50
6.1 Ertebøllekultur.....	50
6.1.1 Position av huvud och kropp	50
6.1.2 Rödockra	50
6.1.3 Gravgoods	51
6.1.4 Övriga observationer	52
6.2 Groppkeramisk kultur.....	53
6.2.1 Position av huvud och kropp	53
6.2.2 Rödockra	53
6.2.3 Gravgoods	53
6.2.4 Övriga observationer	54
6.3 Rituell kontinuitet.....	55
6.3.1 Position av huvud och kropp	55
6.3.2 Rödockra	55
6.3.3 Gravgoods	55
6.3.4 Övriga observationer	56

7. Slutsats	56
7.1 Ertebøllekultur	56
7.2 Gropkeramisk kultur.....	57
7.3 Rituell kontinuitet.....	58
8. Sammanfattning.....	59
9. Källförteckning.....	60
10. Bilagor.....	64
Bilaga 1: Mesolitisk databas.....	64
Bilaga 2: Neolitisk databas.....	87
Bilaga 3: Zonindelning av kroppen	116
Bilaga 4. Tabell över placering av rödockra	117
Bilaga 5. Placering av gravgods	118

1. Inledning

2018 publicerade Alissa et al en artikel som blev utgångspunkten till mitt arbete. Artikeln redovisar hur man kommit fram till att befolkningen under neolitikum i södra Sverige genetiskt härstammar antingen från mesolitiska jägarsamlare eller från jordbrukare som migrerat uppåt från kontinenten. Det har visat sig att Trattbägarkultur (TBK) bär på genetiskt material från kontinenten medan Gropkeramisk (GRK) kultur bär på genetiskt material från nordiska jägarsamlare (Alissa et al, 2018). Det är därför intressant att undersöka huruvida det finns något samband mellan mesolitiska jägarsamlare och neolitiska gropkeramiker i annat än genetik. Nedanstående uppsats undersöker därför huruvida det går att se ett samband mellan de mesolitiska gravfälten Skateholm I och II och de neolitiska gravfälten i Ajvide och Västerbjers utifrån kroppsposition, gravgoods och ritualisering.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka huruvida man genom att granska gravskick kan se ett samband mellan Ertebøllekultur och gropkeramisk kultur, så som det finns genetiskt belägg för.

1.2 Frågeställning

1. Baserat på gravfälten Skateholm I och II samt Vedbæk Bøgebakken, hur karakteriseras gravskick inom Ertebøllekultur?
2. Baserat på gravfälten i Ajvide och Västerbjärs på Gotland, hur karakteriseras gravskick inom gropkeramisk kultur?
3. Det finns genetiska data som påvisar släktskap mellan den mesolitiska Ertebøllekulturen och den neolitiska gropkeramiska kulturen. Det skiljer sig omkring 2000 år mellan kulturerna. Kan man trots tiden som skiljer dem åt se ett samband som indikerar att det funnits en konstans inom gravritualer?

1.3 Avgränsning

Den första avgränsningen som gjorts vad gäller materialet är att jag har valt att begränsa mig till skandinaviskt material, jag undersöker därför inte några gravar, varken mesolitiska eller neolitiska, från resten av världen.

Inom materialet som används har jag också gjort en del avgränsningar, dessa avgränsningar följer nedan.

Samtliga gravar som undersökts tillhör gravfält. Valet att endast undersöka gravfält har tagits eftersom det är lättare att hitta ett samband för en kultur genom att undersöka ett större antal gravar. Angående mesolitikum så finns det dessutom inte särskilt många välbevarade gravar och majoriteten som finns i Skandinavien tillhör gravfälten från Skateholm och Vedbæk Bøgebakken. Eftersom gravarna från mesolitikum tillhör gravfält så är urvalet av gravar från neolitikum också från gravfält för att få optimalt resultat.

Det har bevisligen funnits tre, möjligen fyra, gravfält i Skateholm. I detta arbete undersöks endast Skateholm I och II. Skateholm III undersöks inte eftersom flertalet gravar grävdes bort under 30-talet utan dokumentation och endast en grav finns dokumenterad (Larsson, 1983, 1988). Det finns möjligen ett gravfält till i Skateholm, men det undersöktes aldrig på grund av att området tillhör en annan markägare än den som äger området där Skateholm I och II påträffades (Larsson, 1988).

Ur samtliga gravfält har ett antal gravar vidare valts ut till detta arbete. I detta arbete undersöks endast relativt välbevarade skelettgravar därför har gravar utan skelett, cenotafer, brandgravar eller gravar där skelettet är helt eller extremt nedbrutet valts bort. Vidare ligger fokus på gravläggningar av människor, vilket är varför inga hundgravar undersökts.

Det har gjorts skillnad på vilka gravar som valts ut beroende på frågeställning. Vid undersökning av kroppsposition och position av huvudet så har samtliga gravar där det har kunnat påvisas använts, resterande har av uppenbara orsaker inte använts. En del gravar har trots avsaknad av huvud använts till bedömning av huvudets position, då det finns tillräckligt med belägg för att kunna få ut data om huvudets primära position. Vid undersökning av gravgodsets position i graven i förhållande till kroppen har ett urval gjorts beroende av hur välbevarat skelettet var samt om det fanns tillräckligt med information om graven för att kunna analysera den.

Gravar utan gravgods har inte använts för analys trots att avsaknaden av gravgods också är en indikation för skillnad eller likhet i gravskick.

1.4 Källkritik

Det finns faktorer som med stor sannolikhet påverkar resultatet av denna studie. En stor felkälla som förekommer är att skelettets position i graven kan ha påverkats så att det inte ligger i den ursprungliga positionen den lades i vid gravläggning. Kroppens position kan ha påverkats av de naturliga tafonomiska processerna som förekommer när en kropp bryts ner. För närmre beskrivning hur skeletten i Skateholm och Vedbæk har påverkats av de kroppsliga tafonomiska förändringar se Liv Nilsson Stutz avhandling från 2003 (Nilsson Stutz, 2003). Vidare kan delar av skelettet ha förflyttats på grund av djurgångar. Grävande djur som tagit med sig eller förflyttat delar av skelettet från sin ursprungliga position.

I gravarna som behandlas har allt organiskt material förmultnat, så som trä, blomster och dylikt – detta gör att det kan finnas en skev bild av vilka gravar det förekommer gravgods i eller inte. Det är möjligt att gravar som vid utgrävning varit utan gravgods hade gravgods vid nedgrävning som sedan förmultnat utan att lämna spår efter sig.

Det moderna jordbruket har skadat ett flertal gravar på alla gravfält som undersökts – det är möjligt att resultatet av studien varit annorlunda om alla gravar varit ostörda.

Felkällor förekommer också vad gäller kön- och åldersbedömning. De osteologiska undersökningarna är gjorda under olika årtionden, av olika osteologer, och med fokus på olika metoder – detta påverkar resultatet. I vissa fall har skelettet varit för nedbrutet och/eller inkomplett att resultaten av den osteologiska undersökningen måste ifrågasättas.

Vidare så förekommer det en naturlig variation i skelettet hos människor, därför kan indikationer för det biologiska könet påvisa motsatt kön – av den anledningen ska samtliga bedömningar ses som just bedömningar och inte som bestämningar.

Man har inte kunnat ¹⁴C-bestämma samtliga gravar. Att man inte har kunnat ¹⁴C-bestämma samtliga gravar gör att gravarna inom ett och samma gravfält inte nödvändigtvis behöver vara samtida. Om en kronologi förekommer kan det vara svårt att påvisa det – vilket gör att jag valt att utgå från de ¹⁴C-mätningar som utförts för att fastslå en ungefärlig datering på hela gravfältet i fråga.

Delar av materialet som används är det svårt att bilda sig en överblick över – dels för att det publicerats sparsamt eller för att det är publicerat på ett språk som jag inte bemästrar. En del referenser är äldre och det finns fel i dem, som till exempel benämning av samma grav med olika namn eller bilder av gravar med fel numrering. Konsekvensen blir att delar av materialet inte kunnat ingå i studien trots att det potentiellt hade kunnat påverka resultatet.

2. Teori och metod

Handlingsteori och ritualisering är de teoretiska perspektiv som används i denna uppsats. Dessa har valts eftersom det kan vara svårt att närma sig ritualer från forntiden – men genom att se materialitet som spår av handlingar kan man undersöka det materiella, så som gravgods, och på så sätt närma sig forntidens ritualer.

Min studie är en jämförande studie där jag först har undersökt var gravfält för sig, för att sedan kunna jämföra dem mot varandra. Ertebøllegravfälten har jämförts med varandra, de gropkeramiska gravfälten med varandra och sist Ertebøllegravfälten med de gropkeramiska gravfälten.

Alla gravar på de fem gravfälten undersöktes varpå gravar med kriterier som passade undersökningen valdes ut. Kriterierna var följande: graven innehåller ett eller flera skelett, skelettet var relativt välbevarat, skelettet tillhörde människa och graven innehåller gravgods

och/eller rödockra. Vid undersökning av huvudets position användes alla gravar där det fanns tillräcklig information för att kunna utläsa detta.

Genom att studera kartor över gravfälten och bilder från gravarna, samt hitta information om gravarna och dess innehåll i skriftliga källor noterades vilket gravgods som fanns i gravarna samt dess placering, huruvida det fanns rödockra i gravarna och vart det fanns placerat, kroppspositionen av de döda individerna samt i vilken riktning huvudet var placerat. Alla dessa är spår av handlingar som en gång utförts av de kvarlevande när den döde begravdes. Genom att undersöka dessa handlingar närmre kan man hitta mönster alternativt avvikelser som hjälper en att bättre förstå var respektive forntida samhälles förhållande till ritualer.

Sedan användes data från materialet för att kunna tyda huruvida man genom att studera gravskick kan se tecken på kontinuitet i det rituella.

Nedan följer en fördjupande del i den teori och metod som tillämpats i arbetet.

2.1 Handlingsteori

Varje föremål som grävs fram av arkeologer kan tydas som en direkt konsekvens av en handling som en gång ägt rum. Inom förhistorisk arkeologi är artefakter den främsta källa till forntiden – då vi inte har skriftliga källor att ta avstamp från. Det är genom att studera artefakter som vi kan spåra de forntida människors handlingar.

För att man idag ska kunna applicera handlingsteori på ett material måste man, precis som Åsa Berggren och Liv Nilsson Stutz (2010) skriver, göra antagandet att det finns ett universellt sätt att agera som är mänskligt (Berggren & Nilsson Stutz, 2010:29). Utan antagandet att handlingar är universella kan man inte applicera ett handlingsteoretiskt perspektiv på ett material – slutsatserna blir då irrelevanta.

Samtidigt kopplas det kroppsliga till handlingsteorin, och man kan inte ta för givet att det finns ett universellt sätt som handlingar förkroppsligas. Precis som Berggren (2010) anser jag inte att det finns ett universellt sätt att som människa känna, se och uppleva.

Nilsson Stutz (2003) definierar handlingsteori som handlingar relaterade till struktur av olika former, så som struktur av sociala relationer. Eftersom handlingar skapas i relation till strukturerna har handling även förmågan att förvandla handlingarna (Nilsson Stutz, 2003:38-39).

Inom handlingsteori är aktörskap ett begrepp som oftast används – med aktörskap menar man att den som utför en handling är en aktör och därför har aktörskap. Vem som varit aktör vid en viss handling har varit omdiskuterat inom arkeologin och det finns de som menar på att man ska se individen som den enskilde aktören medan andra menar på att man kan se hela grupper som aktör. Berggren menar att det kan vara problematiskt att veta vart man ska söka efter aktörskapet och att fokus istället ska läggas på relationerna som skapas mellan individer samt mellan individer och platser, ting och händelser i handlingarna som utförts (Berggren, 2010:149).

2.2 Ritualisering

Jag väljer att förhålla mig till ritualisering likt Berggren (2010), och därför indirekt likt Bell (1992) och Rappaport (1999), då hon baserar sin syn på ritualisering efter deras. Ritualisering är inte en egen kategori av handlingar utan alla handlingar kan ritualiseras, men måste inte nödvändigtvis det.

Alla ritualer är handlingar men alla handlingar är inte ritualer. Ritualer är dessutom kontextberoende, det är viktigt att man har kulturen eller samhället man undersöker i åtanke när man undersöker ritualer.

Handlingar ritualiseras genom det sociala och är inte nödvändigtvis beroende av den enskilda individens tankar, känslor och avsikter. För att en handling ska ritualiseras måste den inte ha som avsikt från början att ritualiseras för att anses tillhöra en ritual. Som nämnt ovan gör detta att alla handlingar kan vara ritualer men inte att de inte behöver vara det – detta i sin tur betyder att det är möjligt att det funnits samhällen utan någon form av ritualer.

En handling ritualiseras i ögonblicket den utförs, detta betyder inte att ritualer inte kan fortsätta över längre tidsperspektiv. En ritual kan uppnå en kontinuitet som lever kvar länge i ett samhälle. Samtidigt betyder det att en ritual är kontinuerlig över en längre tidsperiod inte nödvändigtvis att syftet med ritualen förblir den samma. Meningen med handlingen som utförs kan förändras trots att handlingen förblir den samma, olika individer kan dessutom ha olika individuella anledningar att utföra en handling (Berggren, 2010: kapitel 3).

Ritualer förekommer i många aspekter – ett av dem är gravritualer. Varför behovet av gravritualer uppstår behandlas i bland annat Ekengren & Nilsson Stutz (2009) samt i Nilsson Stutz (2003). Gravritualer uppstår i samband med att en livskris uppstår – en individ dör och ett kadaver uppstår. De efterlämnade måste hantera denna situation och gör så i form av gravritualer. Den döde går från att vara subjekt till objekt till objekt. Objekt definieras av Nilsson Stutz som ett mellanting mellan subjekt och objekt där man är både subjekt och objekt samtidigt som man är intetdera. Genom gravritualer kan den döde nå en ”god” död definierad utifrån vad som är normen inom ett visst samhälle, dock är det inte alla gravritualer som resulterar i en ”god” död (Ekengren & Nilsson Stutz, 2009:4-8, Nilsson Stutz 2003: 67-71,81-82)

Ritualiserade handlingar kan inom arkeologin tolkas genom att studera det arkeologiska källmaterialet, men även genom att försöka återskapa och känna känslan genom att besöka platsen där handlingen ägt rum. Sistnämnda metod är inte något som jag personligen har använt mig av, huvudsakligen för att jag som nämnt tidigare anser att känslor är individuella, och därför inte anser att det är möjligt att återskapa de exakta förkroppsligade processer som ägt rum när vi saknar data som inte går att återfå av de spår som finns kvar.

Ritualer kan ses i upprepade handlingar, ett mönster som kvarstår i det materiella, men det behöver inte nödvändigtvis vara så, utan det kan också vara det som bryter mönstret som representerar en rituell handling. Eftersom alla handlingar kan ritualiseras betyder det inte nödvändigtvis att båda former av ritualer inte kan samexistera.

Jag undersöker spåren av de ritualiserade handlingarna, gravritualerna, genom att undersöka de materiella lämningarna som lämnats kvar i form av gravgods och kroppsposition, i ett sökande efter bevis på kontinuitet som sträcker sig över en längre tidsperiod. Fokus läggs inte endast på den enskilde individen i handlingsögonblicket utan huvudsakligen det gemensamma sociala som förkroppsligas genom de ritualiserade handlingarna.

2.3 Gravskick

Att tydligt definiera vad gravskick är, är inte en enkel uppgift. Vad som menas med gravskick kan variera och innefatta olika områden. För enkelhetens skull skulle man kunna välja att endast definiera gravskick som hur en individ har begravts, till exempel i en gånggrift, en brandgrav eller en flatmarksgrav. Min definition av gravskick sträcker sig lite längre än så och innefattar förutom hur en individ begravts, även alla handlingar som utförts inför, under och efter nedgrävning av individen. I min definition av gravskick inkluderas därför kroppsposition, förekomst av gravgods samt förekomsten av rödockra, då dessa tre faktorer är materiella spår av forntida handlingar.

2.4 Kroppsposition

Enligt Gunborg Ohlson (senare Janzon) finns det ett flertal metoder inom studiet av kroppens position i gravar. Studiet av kroppspositioner förekommer både i tysk, dansk och svensk forskning - där liknande positioner har olika benämningar i respektive språk. Inom svensk och tysk arkeologi är en vanlig benämning för individer med böjda ben hockerställning. Hockerställning kan både vara sittandes och liggandes. När individen ligger på sidan är den i hockerposition, men på svenska och danska så kan det även kallas sovställning respektive sovestilling. (Ohlson, 1986:255-256). Begreppet hockerställning kommer från tyskans hocken som betyder hukande¹.

Kroppen kan förutom sittande hockerställning och sovställning även befinna sig i andra positioner. Den kan ligga på ryggen, på magen eller till och med stå upp. Om en kropp befinner sig i en position som är svårbegriplig finns det en möjlighet att kroppen slängts ner i graven utan någon vidare eftertanke från de kvarlevande (Parker Pearson, 1999:6)

Ohlson skrev 1986 en artikel där hon behandlade kroppsposition. Hon utvärderade existerande metodik (se ovan) och bidrog med en egen metod som hon delvis baserat på tidigare forskning. Hennes metod består av att man genom att mäta knävinkel och vinkeln vid höften kan dela in hockerposition i flera kategorier beroende på hur stor vinkeln är (Ohlson, 1986).

¹ Skriftlig kommunikation med Torbjörn Ahlström 2020-12-26.

I detta arbete görs ingen indelning av hockerposition beroende på vinklar utan benämns som sittande ställning eller sovställning.

Gunborgs Janzons metodik har tillämpats till detta arbete. Jag har valt att anpassa och samtidigt förenkla metoden, då jag anser att förenklingen gör analysresultatet mer förståeligt och användbart. Inga vinklar har mätts och kroppsposition har bedömts utifrån en kombination av beskådan av fotografier av kropparnas position i graven, samt bedömningar som tidigare gjorts av kroppspositionen.

De kroppspositioner som används i analysen är följande:

1. **Ryggläge** – Individen är placerad på rygg, Antingen helt utsträckt eller med en eller flera extremiteter böjda.
2. **Sovställning** – Individen ligger på antingen höger eller vänster sida med knäna böjda.
3. **Utsträckt sidoläge** – Individen ligger på sidan med utsträckta ben.
4. **Sittande ställning** – Individen sitter upp, lutad mot en eller flera väggar, med böjda knän.
5. **Halvsittande ställning** – Individen halvt ligger ner, halvt sitter upp, med böjda eller utsträckta ben.
6. **Magläge** – Individen är placerad på magen.

Vidare har det också noterats vilken riktning som huvudet legat mot.

2.5 Gravgoods

Det har länge funnits en förståelse för att artefakter deponerade i en grav inte är utan betydelse. Vilken betydelse arkeologer har givit fynden och vad det är man ska undersöka har emellertid varierat. Redan 1897 skriver Sophus Müller om gravgodset och undersöker dess funktion som gravgåva. (Müller, 1987).

Jennbert (1992) beskriver kortfattat olika infallsvinklar som man kan angripa gravgodset från. Gravgoods kan vara en reflektion av samhället varifrån individerna som deponerar dem tillhör och/eller en reflektion av individen som begravts. Gravgoods kan på så vis tolkas både som personliga och mer opersonliga – där de istället reflekterar hela befolkningens struktur.

Gravgoods kan vara relaterade till kön, ålder, sysselsättning och/eller personlighet av individen som gravlagts. De kan även ha varit en del av individens dagliga klädsel, en indikation av status eller ses som föremål som behövs i livet efter detta. (Jennbert, 1992:95-96).

Enligt Ekengren (2013) är det viktigt att kontextualisera gravgods när det undersöks så att man inte riskerar att använda termen gravgåva utan att förstå varför objektet i fråga skulle vara en gravgåva. Genom att studera var föremål ligger i förhållande till kroppen, och i vilken kombination av andra föremål kan man på så sätt närma sig materialet och frågan om gravgåvan. Andra faktorer som bör undersökas är i vilket skick ett föremål förekommer – har det bruksslitage eller är det ett föremål vars enda uppgift har varit att deponeras i graven. Genom att undersöka kontexten och därmed helhetsbilden kan få man en tydligare bild av vilken funktion föremålet haft i gravritualen. Gravgods kan ha andra funktioner än att vara en gåva – Ekengren nämner att föremålen bland annat skulle kunna vara den dödes egendom i livet och därför inte är brukbart för de kvarlevande (Ekengren, 2013).

Parker Pearson (1999) understryker hur viktigt det är för arkeologer att vara försiktig när man särskiljer mellan föremål hittade i olika relationer till kroppen. Då det även här är möjligt att vara för subjektiv i sin behandling av materialet. En vanlig tolkning av föremål nära kroppen är att de tillhört kläderna den döde burit vid begravningen. Det är möjligt att dessa kläder varit till för vardagsbruk, det är även möjligt att de vid begravning blivit klädda i speciella kläder. Finare kläder, med syftet att endast brukas vid begravning. Dessa kläder kan ha haft rituellt syfte men det är lika troligt att de inte har haft det (Parker Pearson, 1999:9-10)

Det är inte möjligt att utesluta att gravgods varit gravgåvor från de levande till de döda. Det är därför viktigt att man undersöker föremål och dess placering noga innan man drar slutsatser om dess funktion.

I relation till gravgods i gravarna i denna studie noteras följande:

1. Vad gravgodset består av
2. Antal gravgods
3. Placering av gravgods i förhållande till kroppen

I de fall där rester av rödockra har funnits på föremålet har detta noterats.

2.5.1 Placering av gravgods

För undersökning av placering av gravgods används en metodik som används av Janzon (1974) där kroppen delas in i olika områden (se bilaga 3). En kort beskrivning av dessa områden följer nedan:

1. **OKR** – Ovanför kraniet
2. **KR** – Kraniezon
3. **BR** – bröstzon
4. **BK** – bäckenzon
5. **LB** – lårbenzon
6. **UB** – underbenzon
7. **FB** – fotbenzon
8. **NFB** – nedanför fotben

(Janzon, 1974:250)

Janzon reflekterar inte över varför hon använder ovanstående metod och den kan tyckas godtycklig. Det är den också, men jag har valt att bruka den eftersom den skapar en ordning som är lätt att överblicka. Alla zonindelningar av kroppen är godtyckliga eftersom vi inte har någon möjlighet att bevisa exakt hur de forntida människorna tänkte, och kan därför inte säkerställa att vi använder deras metod. Janzons metod kan enkelt omvandlas till andra zonindelningar skulle någon vilja det i framtiden, vilket också är en anledning till att jag valt att använda mig av den.

2.6 Rödockra

Inom arkeologin används termen rödockra för alla röda färgämnen, det är ovanligt att närmre analys gör för att fastställa vilka mineraler färgämnet består av.

Rödockra består av järnoxid, och kan utvinnas ur ett antal mineraler, bland annat hematit. Järnoxid bildas när järn oxideras, det vill säga när järn reagerar med syre eller vatten. Det är järnoxiden som har den karaktäristiska röda färgen som man associerar rödockra med.

Som nämnt ovan kan man utvinna järnoxid ur hematit, detta görs genom att mala sönder stenen. Redan i krossad form har pulvret en röd färg (Macdonald et al, 2018:477). Vill man ha en mörkare röd färg kan man värma upp pulvret. Blandar man pulvret med ett medium, till exempel fett, så bildas en massa som man kan använda till att bland annat fylla hållristningar med.

Rödockra har använts som ett färgämne i forntiden, och har troligen haft ett flertal funktioner. Vi finner idag rödockra i gravar, i hållristningar och som spårämnen på diverse smycken (Wilén, 2005:6-7).

Enligt Ahlström² finns det idag två huvudsakliga teorier om varför man hittar rödockra i gravar – antingen har det funnits på kläderna som individen burit, samt individen själv, eller så har de kvarlevande placerat ut rödockran i graven och över kroppen av avdöde vid gravläggning. Båda teorier har sin grund i rituella handlingar.

Det finns troligen ett samband mellan jägarfångstsamhällen och rödockra, då användningen av rödockra verkar avta något i jordbrukssamhällen (Wilén, 2005:7).

Jag har valt att undersöka rödockra efter dess förekomst i graven, samt efter vart den varit placerad. Mängden av rödockra har i de fall det funnits dokumenterat tagits hänsyn till. Det läggs emellertid ingen större vikt vid mängden av rödockra, eftersom det utifrån text är svårt att bedöma förhållandet rödockra mellan gravar. Vad som finns dokumenterat när det kommer till mängden av rödockra är subjektiv utifrån arkeologen som gjort första bedömningen.

2.7 Tafonomi

Tafonomi är läran om de processer kroppar påverkas av från dödstillfället tills de analyseras. Processerna påverkar vilket material som finns kvar att analysera, och på vilket sätt ett material kan analyseras. Vilka processer en kropp genomgår är beroende av vilka faktorer som påverkar den.

Det finns bland annat kulturella och naturliga faktorer. Kulturella faktorer är hur kroppen behandlas av kvarlevande innan den gravläggs, samt vilket gravskick som används. Naturliga faktorer kan vara faktorer så som temperatur och pH-värde i jorden. Andra exempel på faktorer är till exempel huruvida en grav varit gravplundrad eller ej, vilken metod som används vid arkeologisk utgrävning och hur materialet bevaras efter utgrävning (Magnell, 2008:121-146).

En stor bidragande faktor till att det har hittats många gravfält på Gotland är att ön består av kalksten. Ben bevaras bra i kalksten eftersom det har ett pH-värde som är basiskt. I Skåne och på Själland är det mer varierat vad jorden består av, det kan vara en bidragande faktor till att vi inte hittat lika många gravfält där (Andréasson, 2006:398,400, Magnell, 2008:141).

2.8 Osteologiska faktorer

Osteologiska bedömningar av ålder, kön och kroppslängd gjorda av ett flertal osteologer har applicerats. Då det är flera olika osteologer som gjort bedömningarna har de använt sig av olika system för att kategorisera materialet.

² Muntlig kommunikation med Torbjörn Ahlström via Zoom 2020-11-25.

2.8.1 Ålder

För att kategorisera ålder appliceras sju kategorier, dessa presenteras nedan.

1. **Nyfödd/foster** – En individ vars karaktärer tyder på att det är ett ofött barn (foster) eller att det är så ungt att det har dött i en ålder där det varit nyligen fött.
2. **Spädbarn** – En individ i åldern 1 månad – 1 år.
3. **Barn** – En individ i åldern 1-19 år.
4. **Vuxen** – En individ vars karaktärer på skelettet visar en ålder mellan 20-45 år.
5. **Gammal Vuxen** – En individ vars karaktärer på skelettet visar en ålder 45+ år.
6. **Okänd** – Inte tillräckligt med skelettmaterial för att kunna indikera ålder, eller inga ålders indikerande faktorer på skelettet.

2.8.2 Kön

Inom könsbedömning appliceras tre huvudkategorier:

1. **Kvinna** – Där könsindikerande faktorer indikerar kvinnligt biologiskt kön.
2. **Man** – Där könsindikerande faktorer indikerar manligt biologiskt kön.
3. **Okänd** – Där könsindikerande faktorer inte har kunnat observeras eller varit otydliga.

Kategorierna nyfödd/foster, spädbarn och barn kan inte med gott resultat könsbedömmas eftersom de könsindikerande faktorer hos unga individer är väldigt osäkra. Alla individer i nämnda kategorier har därför fått bedömningen okänd.

På vissa skelett har könsbedömningar varit tvetydiga – i de fallen har först och främst de primära könsindikatorerna prioriterats och i andra hand de sekundära. Att en könsbedömning till viss del är oviss indikeras med ett frågetecken efter beteckningen kvinna eller man.

Exempel: Kvinna? Man?

3. Bakgrund och tidigare forskning

3.1 Ertebøllekultur

Ertebølle är en period inom mesolitikum som sträcker sig från cirka 5400-3900 f.kr. Den har fått sitt namn efter ett boplatsoområde i Ertebølle, Danmark, där man först hittade belägg för kulturen (Price, 2015:74).

Genom att använda kulturbegreppet menar jag inte att varje kultur under stenåldern har varit olika folk. Kulturbegreppet används om befolkning där den materiella kulturen över större områden har varit likartad och kunnat sammankopplas inom samma tidsperiod genom ¹⁴C-analys.

Ertebøllekulturen upptäcktes först omkring 1850 när man vid Ertebølle hittade den första kökkenmødding och förstod att det var avfallslagringar från den yngre mesolitikum. Vanligast förekommande i kökkenmøddingarna är skalen från ostron och musslingar, men även rester av härdar och människoskelett har hittats i dem. Ertebøllekulturen är främst känt för just dessa kökkenmøddingar, men de förekommer inte vid alla boplatsoområden från Ertebølletid (Stenberger, 1979:50-51, Jensen, 2013:84-87).

Kustboplatser är vanligast under Ertebølletid, men även boplatser inne i landet förekommer. Man har troligen haft en centralboplatz där man bott året runt, men även mindre säsongbelagda boplatser (Brøndsted, 1966:115, Jensen, 2013:91-92).

Ertebøllefolket var jägar-samlare, men kanske först och främst fiskare. Mycket av deras föda var därför marint, men de jagade även i skogsområdena som omgav dem (Jensen, 2013:96).

Det är först under yngre Ertebølle som keramik börjar tillverkas, det är två typer av keramik som tillverkas – en ganska enkel kärltyp med grov magring. De vanligaste redskapen från Ertebølletid är tvärpilar, skivyxor och fiskeredskap så som fiskekrokar och spjut (Stenberger, 1979:51, Jensen, 2013:95, 102-107).

De döda begravdes obrända i flatmarksgravar. Även brandgravar förekommer, men de är ovanliga. Gravarna placerades nära, eller i, själva boplatsoområdet (Jensen, 2013:114).

3.2 Gropkeramisk kultur

Gropkeramisk kultur är en kultur som sträcker sig över hela den mellanneolitiska perioden, ca 3200-2300 f.kr (Price, 2015:170).

Kulturen är döpt efter ornamentiken som dekorerar gropkeramikernas keramikkrärl. Gropkeramikerna var jägarsamlare som främst livnärde sig på fisk och i synnerlighet säl, därför är det inte ovanligt att hitta fiskekrokar, harpuner och fiskespjut bland det

gropkeramiska materialet. Den gropkeramiska keramiken består av enkla kärl, i likhet med de från Ertebøllekulturen, med rundad botten. Ornamentiken består av gropar, ofta i rad, men även andra geometriska mönster. Ibland har man hittat avtryck av sädeskorn som tyder på att gropkeramikerna har brukat någon form av mindre jordbruk. De döda begravdes i direkt i marken och förekommer oftast i större gravfält (Stenberger, 1979:94-96, Price, 2015:170-172)

3.2.1 Samtida kulturer

Under den första perioden av mellanneolitikum (MNA) var den gropkeramiska kulturen samtida med trattbägarkulturen och under den senare perioden (MNB) med båtyxekulturen (Price, 2015:160). Både trattbägarfolket och båtyxefolket var bönder och bosatte sig inåt landet, mer sällan bodde de på kustboplatser, till skillnad från gropkeramikerna.

Även gravskicket hos trattbägarfolket avviker från det gropkeramiska då de begravt sina döda i dösar och gånggrifter. Båtyxekulturen begravde sina döda i flatmarksgravar (Price, 2015). Dessa kulturer är inte med i den genetiska forskningen som mitt arbete tar inspiration från – av dessa anledningar kommer varken trattbägarkulturen eller båtyxekulturen beskrivas noggrannare än vad redan gjorts.

3.3 Ertebøllekultur, gropkeramisk kultur och kontinuitet

Gravskick och kontinuitet kan undersökas ur flera perspektiv och vinklar än de jag har valt att belysa. Andra forskare har använt sig av andra metoder för att undersöka gravskick under respektive kulturer samt möjligheten för kontinuitet mellan dem. Nedan följer en kort redogörelse för hur forskningsområdet tidigare undersökts.

Ett fångstsamhälle för 7000 år sedan

Lars Larssons populärvetenskapliga bok från 1988 har varit till stor hjälp i detta arbete. Den ger en bra överblick över gravfälten i Skateholm där man även får en inblick i hur utgrävningen företogs. Larsson ser tydliga förändringar i ritualer mellan Skateholm II och Skateholm I – bland annat förändras kroppsposition till viss del samtidigt som antalet gravgåvor förändras. En mindre diskussion förs också kring likheter och skillnader mellan Skateholm och Vedbæk Bøgebakken (Larsson, 1988).

Embodied rituals & Ritualized bodies – Tracing ritual practices in late Mesolithic burials

I sin avhandling från 2003 undersöker Nilsson Stutz de tre mesolitiska gravfälten Skateholm I och II samt Vedbæk Bøgebakken med hjälp av den handlingsteoretiska metoden *anthropologie du terrain* och ritualisering. Genom att lägga fokus på kroppen, har hon försökt

närma sig de forntida människornas attityd till livet efter döden, döden och de döda (Nilsson Stutz, 2003).

The Materiality of Serial Practice A microarchaeology of burial

I sin avhandling från 2003 undersöker Fredrik Fahlander det mellan-neolitiska gravfältet i Ajvide. Han applicerar sitt teoretiska perspektiv mikroarkeologi på materialet, inte för att materialet skulle vara bättre än något annat gravfält att applicera det på, utan för att han tycker att det har en passande storlek som passar undersökningen. Han delar in gravarna i två grupper efter hur de är positionerade: öst-väst och norr-syd, och försöker dessutom dela in dem i flera grupperingar beroende på hur han tycker de passar ihop. Hans slutsats är att gravfältet tycks vara slumpartat uppbyggt – vilket i sig är väldigt motsägelsefullt till den uppdelning han själv gör. Dessutom konkluderar han att hans metod inte går att använda till fullt då skeletten inte har hår, ögon och mjukdelar – vilket får mig att undra varför han överhuvudtaget ville använda metoden på ett neolitiskt skelettmaterial?

I *A Piece of the Mesolithic Horizontal Stratigraphy and Bodily Manipulations at Skateholm* (2008) applicerar Fahlander ett mikroarkeologiskt perspektiv på gravarna i Skateholm I och II. Han delar upp gravarna i olika grupperingar baserad på gravar som har fått en ordentlig begravning eller inte, han omtalar dessutom ett par gravar som normala (Fahlander, 2008). Problemet med artikeln är att han inte definierar vad han menar med en ordentlig begravning eller en normal grav.

I *Intersecting Generations: Burying the Old in a Neolithic Hunter-fisher Community* (2013) undersöker han åter materialet från Ajvide. I artikeln undersöker han huruvida äldre individer kan urskiljas ur materialet baserat på hur de begravts. Enligt Fahlander kan man se ett mönster att äldre individer till viss del har begravts så att graven de gravlagts i skär in i en annan grav och bildar en T-form. Något som han tolkar skulle kunna vara symboliskt för att individerna i gravarna förenas i döden (Fahlander, 2013).

För en diskussion där Fahlander ser alla neolitiska kulturer som hybridisering av varandra och väldigt självsäkert fastslår att Gropkeramikerna endast har likheter med Ertebøllekulturen på grund av liknande levnadssätt, där han dessutom säger att inget mönster kan tydas i gravarna i Ajvide – läs *Liv och död i det tredje rummet – hybriditet och materialitet under mellan-neolitikum* (2006).

Gropkeramikerboplatsen Jonstorp RÄ

Mats Malmer genomgår grundligt materialet från den gropkeramiska boplatsen i Jonstorp i denna rapport från 1969. Inom samma område fann man även boplatser från Ertebøllekulturen. Malmer jämför vad som tidigare skrivits om materialet med sina egna

resultat och kommer till slutsatsen att det att man hittar boplatserna strategiskt med den yngre groppkeramiska kulturen över den äldre Ertebøllekulturen i kombination med de likheter han ser i den materiella kulturen tyder på en kontinuitet mellan de två kulturerna (Malmer, 1969). 2002 publicerade han *The Neolithic of South Sweden – TRB, GRK, and STR* där han metodiskt genomgår trättbägar-, den groppkeramiska och stridsyxekulturen (Malmer, 1969).

Breaking and making bodies and pots – Material and Ritual Practices in Sweden in the Third Millennium BC

Åsa M. Larsson undersöker i sin avhandling från 2009 både groppkeramiskt och stridsyxematerial. Hon försöker närma sig deras ritualer genom att undersöka keramik och gravskick – detta gör hon främst genom att undersöka hur de döda placerats, i vilken relation till varandra och huruvida skelettet varit helt eller inte. Hon lägger dessutom ett stort fokus på brandgravar, trots att flatmarksgravar vanligare hos groppkeramisk kultur.

Larsson ser den groppkeramiska kulturen som en kontinuitet från trättbägar-kulturen, dessutom anser hon att den groppkeramiska kulturen och stridsyxekulturen är två olika grupper av samma befolkning och att skillnaderna mellan dem inte är tillräckligt stora till att man ska urskilja dem från varandra (Larsson, 2009).

A tale of a strange people – The Pitted Ware Culture in Southern Sweden

Mats Larsson (2006) undersöker tre groppkeramiska boplatser och studerar den materiella kulturen, främst keramik, med hjälp av aktörskap och strukturteori. Hans slutsatser är att groppkeramisk kultur inte ska ses som ett nytt folk som invandrat eller som resterna av ett mesolitiskt jägarsamlarfolk, utan istället ska ses som en kontinuitet av trättbägar-kulturen. Där skillnaderna i dekoration av keramik utgör grupper inom en och samma kultur (Larsson, 2006).

Bourdieu och Arkeologi – Struktur och praxis bland groppkeramiker på Västerbjärs

Anna-Carin Andersson har valt att applicera antropologen Pierre Bourdieus teoretiska metoder på det neolitiska materialet från Västerbjärs. Hennes syfte med avhandlingen är främst att undersöka hur och vilka av hans metoder som kan appliceras på ett arkeologiskt material. Andersson undersöker samband mellan artefakttyp och kön på individen som är begravd och tycks kunna se ett mönster som tyder på ”kvinnliga” och ”manliga” artefakter. Hon drar även slutsatsen att Bourdieus teorier kan användas på ett arkeologiskt material efter att ha anpassats (Andersson, 2015).

3.4 De mesolitiska lokalerna

3.4.1 Skateholm I och II

I södra Skåne, ungefär mitt emellan Ystad och Trelleborg ligger Skateholm. Det var här man under tidigt 1980-tal hittade ett flertal boplatsområden från mesolitikum med tillhörande gravfält. Dessa undersöktes under ledning av Lars Larsson under ett antal grävsäsonger. Av de områden man undersökte under 80-talet hade endast Skateholm I och II tillhörande gravfält, dessa låg alldeles intill boplatsområdena. Dock hittades indikationer om ett möjligt gravfält vid Skateholm IV, detta fanns det ingen möjlighet att utgräva, dessutom har det funnits ett gravfält vid Skateholm III som förstördes på 1930-talet utan någon större dokumentation (Larsson, 1988,1994, 2016).

Boplatsområdena ligger i söderslutning och väldigt kustnära. Jorden består av jordarterna postglacial finsand, svämsediment ler-silt och kärrtorv (SGU, u.å). Under mesolitikum var havsnivån högre än den är idag, ungefär 2 m högre. Den högre havsnivå gjorde att både Skateholm I och II befann sig på två olika öar som var lokaliserade i en lagun (Larsson, 2016).

Skateholmmänniskorna har haft optimala fiskeförhållande. De har kunnat fiska ett flertal olika fiskarter – som levde i olika typer av vatten. De hade tillgång till både sött, bräckt och salt vatten. Skateholm å, som finns än idag, rann ut i lagunen och gjorde vattnet bräckt och utanför lagunen fanns det salta havsvattnet (Larsson, 1988:51-53, 1994).

Även omgivningarna var annorlunda än dagens åkerlandskap. Under mesolitikum var boplatsområdena omslutna av skog. Vid vattenbrynet var skogen glesare, men längre in var skogen betydligt tätare. Analyser har visat att skogen bestod av lind, ek, alm, asp, lönn, al, ask, oxel, tall och björk. Det finns även belägg för att det funnits buskar av bland annat hassel och fläder (Larsson, 1988:53).

Gravfälten är inte samtida utan Skateholm I är yngre än Skateholm II. ¹⁴C-dateringar ger värden mellan 5300-4800 f.kr för Skateholm I och 5500-4900 f.kr för Skateholm II. Delar av tiden Skateholm I varit i bruk har ön där Skateholm II befann sig legat under vatten (Larsson, 1988:54-55,98, 1981:42-43).

3.4.2 Vedbæk Bøgebakken

1929 hittades en boplats vid Henriksholm, Bøgebakken i Vedbæk av amatörarkeologen Avnholt. Senare samma år företogs en mindre undersökning av arkeologen Gudmund Hatt. Avnholt grävde även själv i mitten av 30-talet, och senare samma år utfördes ytterligare en utgrävning. Boplatsen undersöktes hela tre gånger utan man hittade det tillhörande gravfältet.

Det var först 1974 (eller 1975 beroende på hur man ser på det) som man hittade gravfältet vid byggnation av en skola. Det första skelettet hittades i december 1974, arkeologerna Svend Erik Albrethsen och Erik Brinch Petersen kom dit och undersökte området men förutom kraniet som hittades av byggnadsarbetarna så hittades endast ett par ryggekotor. I februari 1975 hittades en grav (grav 2) och en mindre undersökning företogs. Men det är först 1 mars 1975 som utgrävningarna på gravfältet Vedbæk Bøgebakken på riktigt tog fart (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975).

På platsen, som tidigare nämnts, höll man på att bygga en skola och jorden höll på att planas ut av grävmaskiner. Eftersom området är väldigt rikt på stenåldersboplatser hade ett stort antal arkeologintresserade samlats för att beskåda arbetet. Ett flertal beskådare följde efter bulldozern som grävde och lyckades stoppa den när de fick syn på ett kranium. Albrethsen och Brinch Petersen var inom ett par timmar på plats och sedan började ett intensivt arbete. Utgrävningen pågick under förloppet av två månader och 17 gravar hittades. Troligen hade det funnits fler gravar, som vid tidigare byggnation av en väg grävts bort utan dokumentation. Det är också troligt att ett flertal gravar förstörts vid byggnationen av skolan innan man hann stoppa arbetet (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975, Albrethsen et al. 1976).

¹⁴C-dateringar ger gravfältet en datering på ungefär 4200-3900 f.kr (Birch Petersen & Adamsen, 1985:12).

Idag är gravfältet en parkeringsplats till en skola men under mesolitikum låg platsen utmed Vedbæk fjord som mynnade ut i Östersjön (Albrethsen et al. 1976) – en bra placering av en boplatz för att få stora fiskemöjligheter.

3.5 De neolitiska lokalerna

3.6.1 Ajvide

På en åker i Ajvide, Eksta Socken, som ligger på ön Gotland, hittades 1958 den första skelettgraven vid plöjning där gravfältet är lokaliserat. Trots detta påbörjades inte närmre undersökning av området förrän 1980. Tidigare kände man till att det strax intill där skelettgraven hittades fanns en stenåldersboplatz, denna hittades 1922 av Oscar Wennersten och utgrävdes år 1923 av John Nihlén (Österholm, 1989:85, 2008:12).

Utgrävningarna påbörjades 1983 av Göran Burenhult och Inger Österholm, och redan under första grävningssäsongen -83 hittades gravfältet med hjälp av georadar. Utgrävningarna fortsatte mellan 1983-1987, för att sedan återupptas 1992-1999 (Österholm, 2008, Burenhult, 2000:31). 2000-2009 utgrävde Högskolan på Gotland gravfältet som del av sina seminariegrävningar (Sjöstrand & Wallin, 2017:4).

Numera är platsen åkermark och betesmark med ganska stenig jord och befinner sig cirka 1 km från kusten. Under neolitikum såg det annorlunda ut och gravplatsen befann sig vid den dåvarande kustkanten. Boplatzen och gravfältet befann sig på en udde mot havet i väster (Österholm, 2008:11-12), och inte långt från kusten fanns det en ö som bröt vågorna så att de

inte var så stora. Denna ö har troligen även gynnat Ajvidemänniskorna genom att vara en samlingsplats för sälar (Burenhult, 1997:15-16, Österholm, 1986:17).

¹⁴C-datering visar att gravfältet var i bruk ungefär mellan 2750-2300 f.kr (Burenhult, 1997:52, 2000:32).

3.6.2 Västerbjers

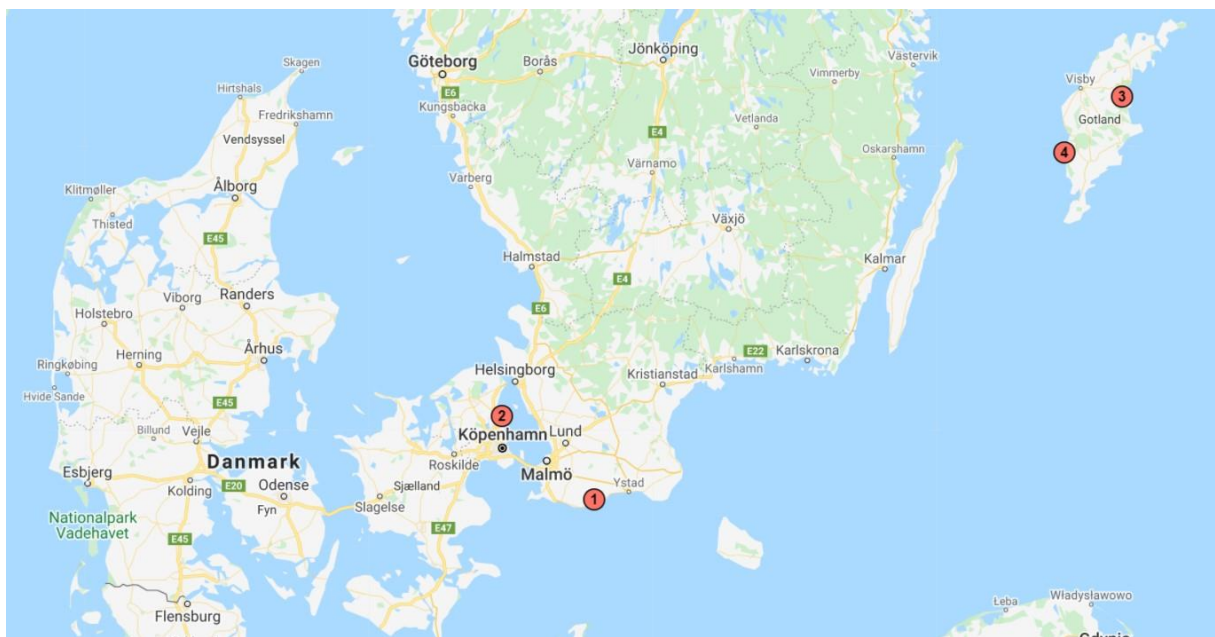
I samband med arbete i ett grustag upptäcktes år 1886 det första skelettet i Västerbjers – dock ledde inte detta till att någon närmre undersökning eller utgrävning påbörjades (Janzon, 1973:7, Andersson, 2015:167).

Inte förrän 1932 påbörjas en utgrävning på gravfältet, i samband med att ytterligare en skelettgrav grävs fram. Även detta skelett grävs fram i samband med grusgrävning. För att garantera att inte ytterligare skada görs på gravfältet går Statens Historiska Museum in och köper upp marken från den Gotländska vägförvaltningen.

Därefter påbörjades de första utgrävningar av gravfältet på Västerbjers – 1933 undersöktes det av arkeologen Erik Floderus, 1934 undersöktes det av arkeologen Erik Bellander och slutligen 1935-1935 av arkeologen Mårten Stenberger.

Efter dessa första utgrävningar undersökt gravfältet även 1942 av Mårten Stenberger, 1950 av Greta Arwidsson och 1963 av Gustaf Trotzig (Andersson, 2015:167-168).

Dateringen av gravfältet efter ¹⁴C-datering gjorda av Janzon ligger mellan $2134 \pm 130 - 1815 \pm 115$ f.kr (Janzon, 1973:125). ¹⁴C-dateringar gjorda av Gunilla Eriksson (2004) visar en datering mellan $4370 \pm 70 - 4125 \pm 55$ BP (Eriksson, 2004:149-150), det vill säga $2420 \pm 70 - 2145 \pm 55$ f.kr.

Karta 1: 1. Skateholm I och II, 2. Vedbæk Bøgebakken, 3. Västerbjers, 4. Ajvide.

3.6 Genetiskt samhörighet

Det har länge forskats kring hur neolitiseringsen i Skandinavien påbörjades. Huruvida det var bönder från kontinenten som tog med sig jordbruket när de bosatte sig i Skandinavien, eller om det skedde en naturlig övergång där skandinaviska jägar-samlare började ägna sig åt jordbruk efter att ha varit i kontakt med bönder från kontinenten (Jennbert, 1999). Med andra ord har det varit en fråga om det var trattbägarkulturen eller gropkeramikerna som var en kontinuitet från Ertebølle och vilken av dem som hade invandrat. Genom att undersöka DNA från skelett hittade av individer från respektive kultur har man nu kunnat ge ett mer definitivt svar på frågan.

Mesolitiska jägar-samlare från Skandinavien har större genetisk samhörighet med den neolitiska gropkeramiska kulturen än med den neolitiska trattbägarkulturen, det visar en studie från Alissa et al. (2018). Detta resultat har de fått genom att undersöka DNA från ett flertal forntida individer från mesolitikum och neolitikum. Det går att utläsa ur en av deras grafer (se bild 1), där man kan se att värdet mellan skandinaviska mesolitiska jägar-samlare är mer likt gropkeramikernas än trattbägarnas. Ett liknande resultat går att utläsa i resultaten Skoglund et al. (2014) som har undersökt släktskap mellan nutida individer och forntida människor. I deras tabeller (se bild 2) går det att utläsa att de mesolitiska individerna används i undersökningen samlas i grafen tillsammans med gropkeramikerna snarare än med trattbägarna, vilket indikerar ett visst släktskap mellan de två förstnämnda kulturerna.

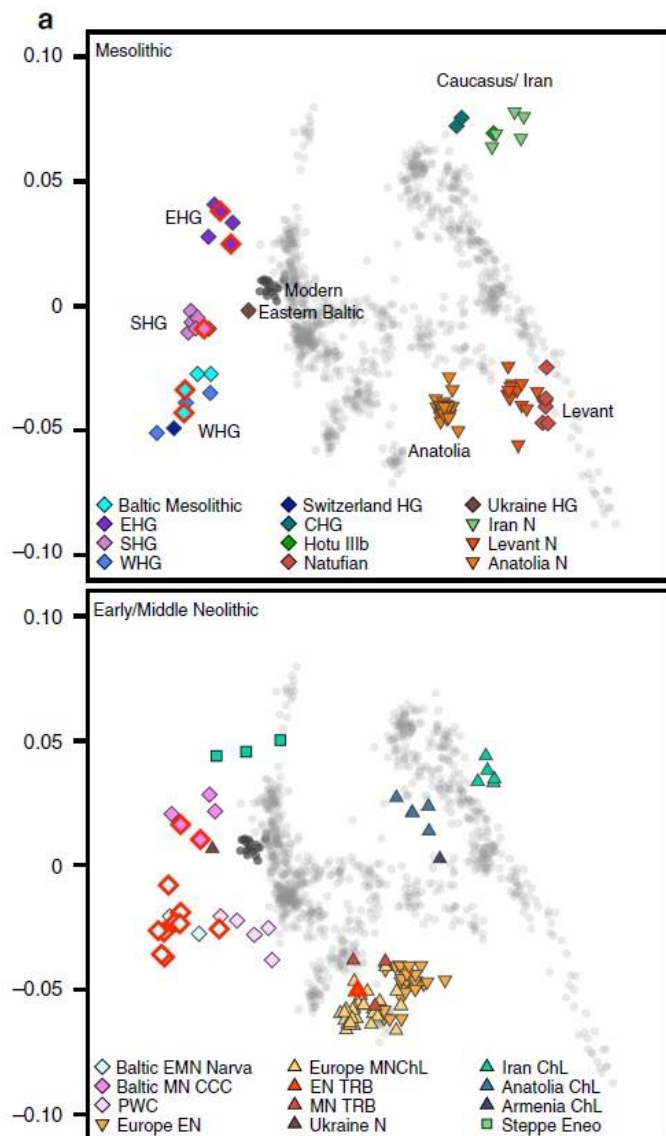

Bild 1: Principalkomponentanalys (PCP) över DNA från mesolitiska och neolitiska individer. Notera hur skandinaviska jägar-samlare (SHG) har ett värde som liknar gropperamikernas (PWC) snarare än trattbägarkulturens (MN TRB) värde (Alissa et al., 2018:5).

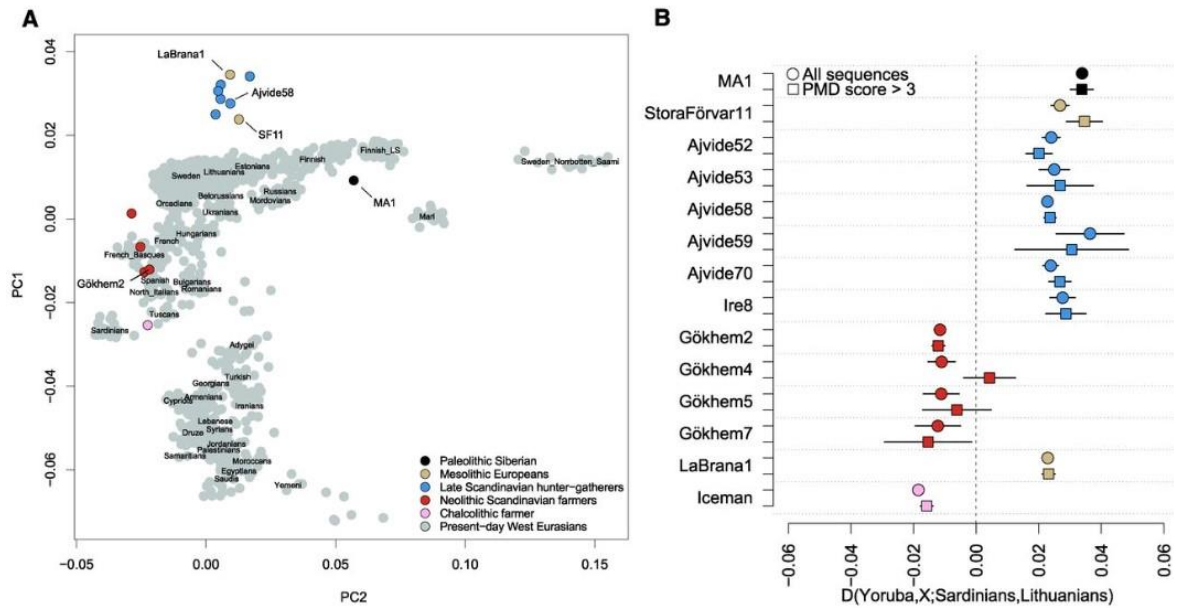

Bild 2: Genetisk samhörighet mellan forntida kulturer plottat på genetiska data från nutida människor. Notera skillnad mellan skandinaviska jägar-samlare (blå) och neolitiska skandinaviska bönder (röd) i den genetiska data (Skoglund et al., 2014:748).

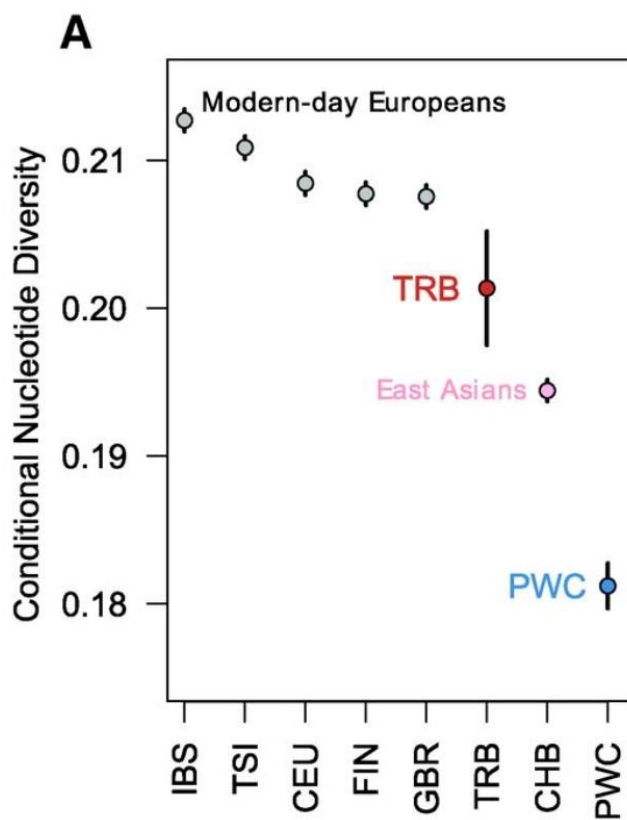

Bild 3: Nukleotid diversitet (skillnad mellan beståndsdelar i DNA) mellan bland annat trattbägarkulturen (TRB) och den gropkeramiska kulturen (PWC). (Skoglund et al., 2014:749)

4. Källmaterial

Källmaterialet består av sammanlagt 107 gravar från mesolitikum samt 138 gravar från neolitikum. Totalt 245 gravar (Se bilaga 1-2). Sammanlagt har fem lokaler undersökt, varav tre är mesolitiska lokaler och två är neolitiska. De mesolitiska lokalerna är Skateholm I, Skateholm II samt Vedbæk Bøgebakken. De neolitiska lokalerna är Ajvide och Västerbjärs.

Samtliga 245 gravar har granskats för att kunna identifiera vilka som innehöll rödockra, totalt undersöktes 54 antal gravar i undersökningen av placeringen av rödockra.

157 gravar, med 170 individer har använts för närmre undersökning av kroppsposition och 158 gravar, med 173 antal individer, har använts för närmre undersökning av vilket väderstreck huvudet varit placerat i.

Totalt har 95 gravar använts till undersökning av gravgods, innehållandes sammanlagt med 115 individer (Se tabell 1). Av de undersökta är 40 % individer män, 29 % individer kvinnor, 21 % individer barn och 10 % individer inte tillräckligt välbevarade för att kunna könsbedömas dem.

Lokal	Kvinna	Man	Barn	Okänd	Totalt
Skateholm I	5	6	4	3	18
Skateholm II	3	5	0	1	9
Vedbæk	4	6	4	4	18
Ajvide	11	15	12	3	41
Västerbjärs	10	14	4	1	29
Totalt	33	46	24	12	115

Studien är baserad på litteraturstudier och materialet som används är tidigare dokumenterad forskning i form av arkeologiska och osteologiska rapporter, avhandlingar, böcker, samt fotodokumentation av gravarna.

Som nämnt ovan (se *avgränsningar 1.3*) har följande material valts bort: hundgravar och gravar där skelettet varit för nedbrutet för att analysera samt där gravgåvor saknas.

4.1 Skateholm I

Skateholm I är det yngre utav de två gravfälten Skateholm I och II. Gravfältet består av 68 gravar, grav 1–68, av dessa 68 gravar har 14 gravar valts ut till studien. Totalt 18 individer, 6 män, 5 kvinnor, 4 barn och 3 individer som inte går att könsbedöma.

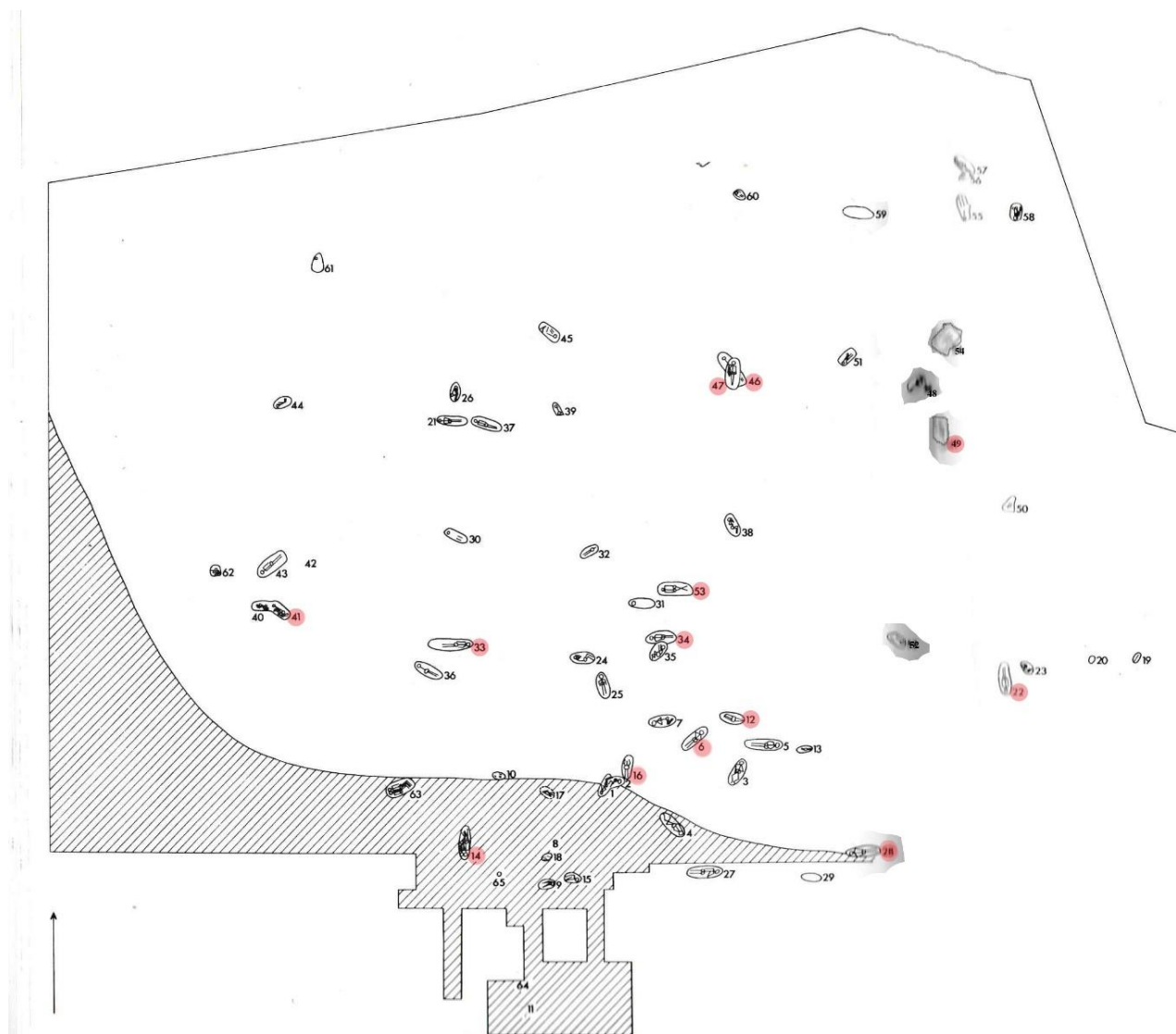

Bild 4: Plan över Skateholm I efter Larsson (1988). Gravars markerade med rött är gravars vars gravgods undersökts närmre.

4.2 Skateholm II

Skateholm II är det äldre utav de två gravfälten Skateholm I och II. Totalt så innehåller gravfältet 22 gravar där namnen betecknas med romerska siffror I-XXII. 8 av dessa 22 gravarna ingår i studien. Det är totalt 9 individer. 5 män, 3 kvinnor, 0 barn och 1 individer som inte går att könsbedöma.

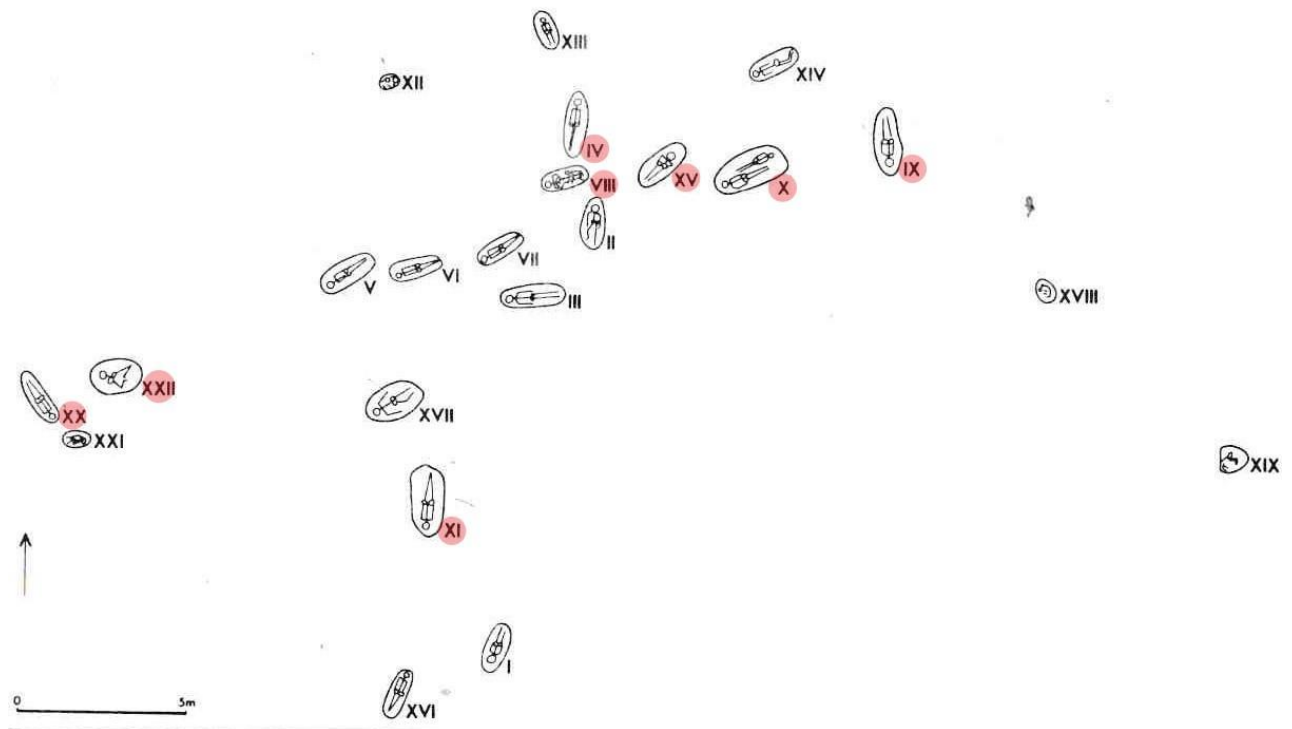

Bild 5: Plan över Skateholm II efter Larsson (1988). Gravarna markerade med rött är gravar vars gravgods undersökts närmre.

4.3 Vedbæk Bøgebakken

Gravfältet innehåller 17 gravar, då exkluderas en grav (grav 1) då den troligen inte är en grav utan är ett skelett som förflyttats från sin ursprungliga plats av en bulldozer vid byggnation av en skola 1974.

Gravarna betecknas Grav 1-22, orsaken att benämningen av gravar är högre än antalet gravar är att man under utgrävningen namngav gravar när man hittade dem. När fem av gravarna visade sig att inte vara gravar beslutade man att inte återupprepa användningen av deras numrering.

Av gravfältets gravar studeras 9 i studien. Det är totalt 18 individer - 6 män, 4 kvinnor, 4 barn och 4 individer som inte går att könsbedöma.

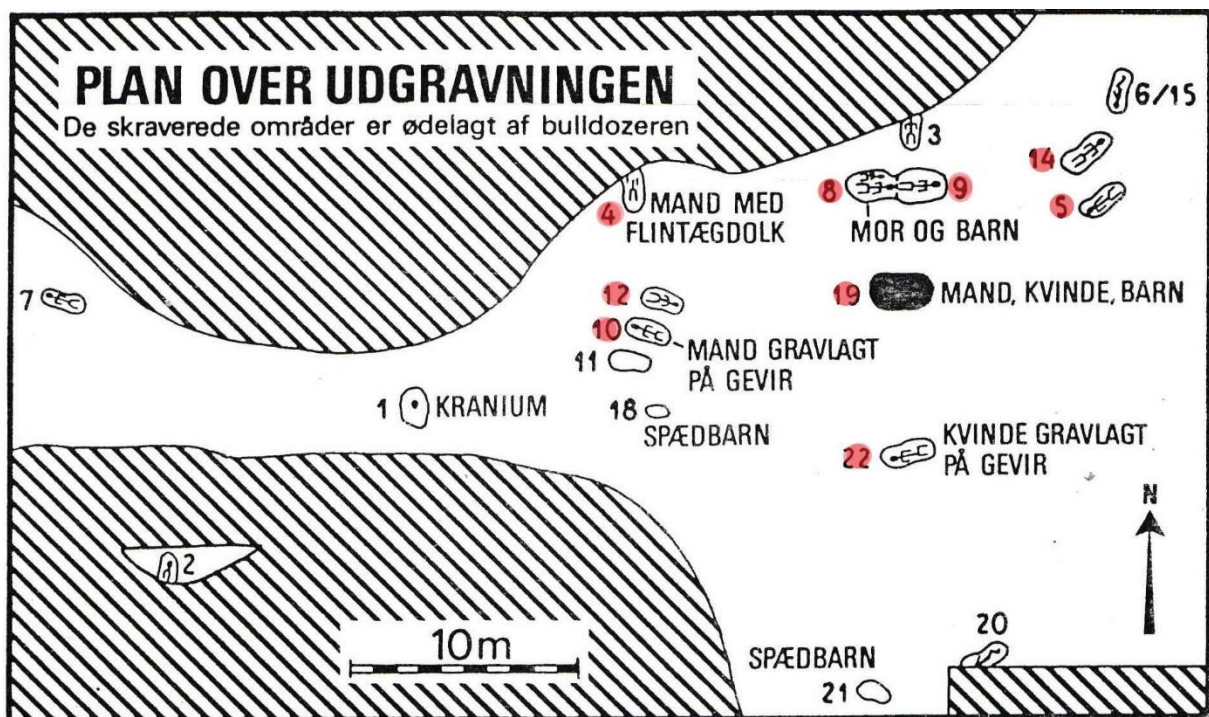

Bild 6: Plan över Vedbæk Bøgebakken efter Birch Petersen & Adamsen (1985). Gravarna markerade med rött är gravar vars gravgods undersökts närmre.

4.4 Ajvide

Gravfältet i Ajvide innehåller 85 gravar, totalt innehållandes 89 antal individer. 35 gravar behandlas i denna studie, totalt 41 individer varav 15 är män, 11 är kvinnor, 12 är barn och 3 individer som man inte kan könsbedömma.

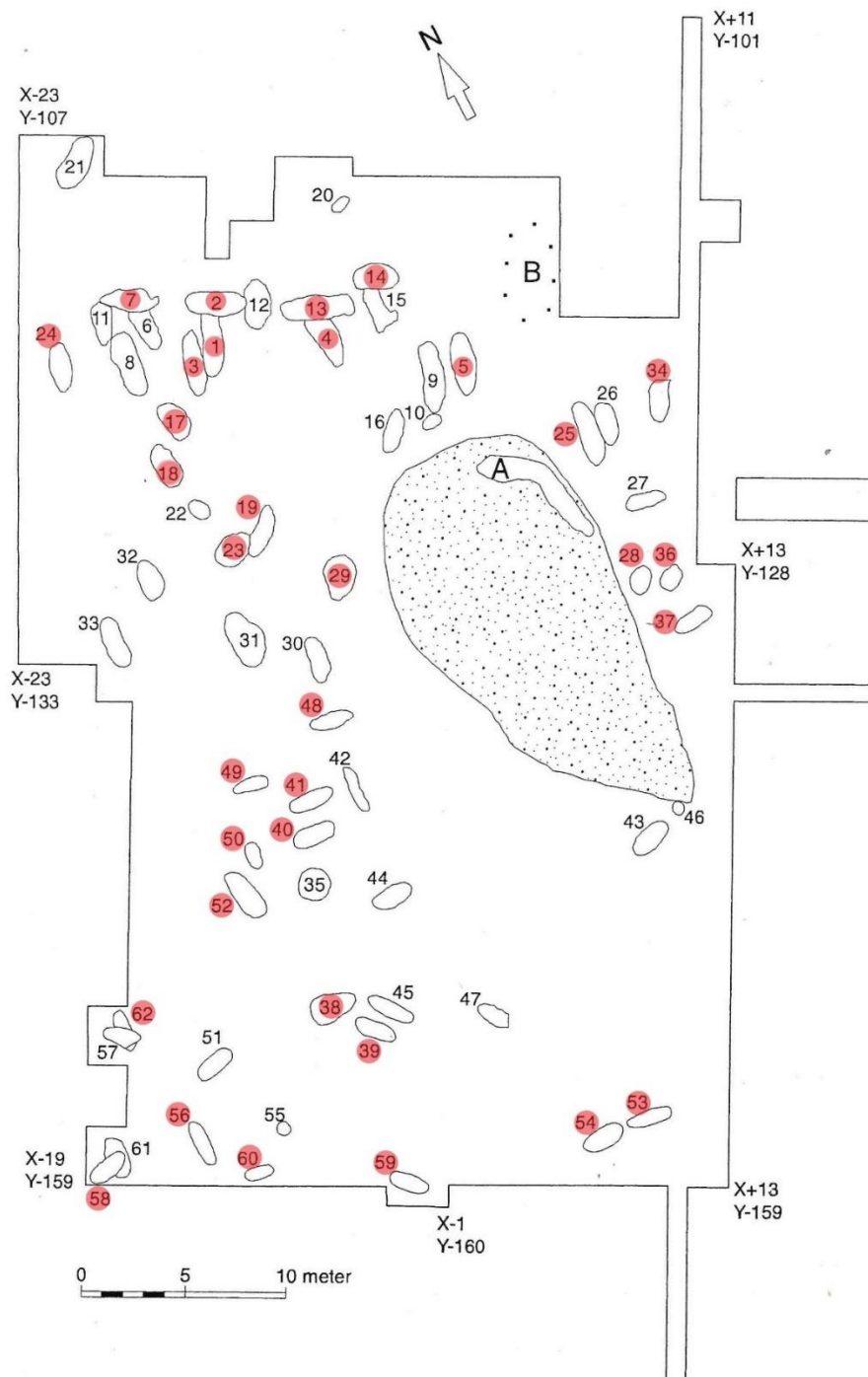

Bild 7: Plan över Ajvide efter Burenhult (2000). Gravarna markerade med rött är gravar vars gravgods undersökts närmre.

4.5 Västerbjers

Västerbjers gravfält innehåller 53 gravar, totalt innehållandes 54 individer. Av de 53 gravarna undersöktes 29 gravar. Totalt innehåller de 29 individer, 14 är män, 10 är kvinnor, 4 är barn och 1 individ som har inte kunnat könsbedöma.

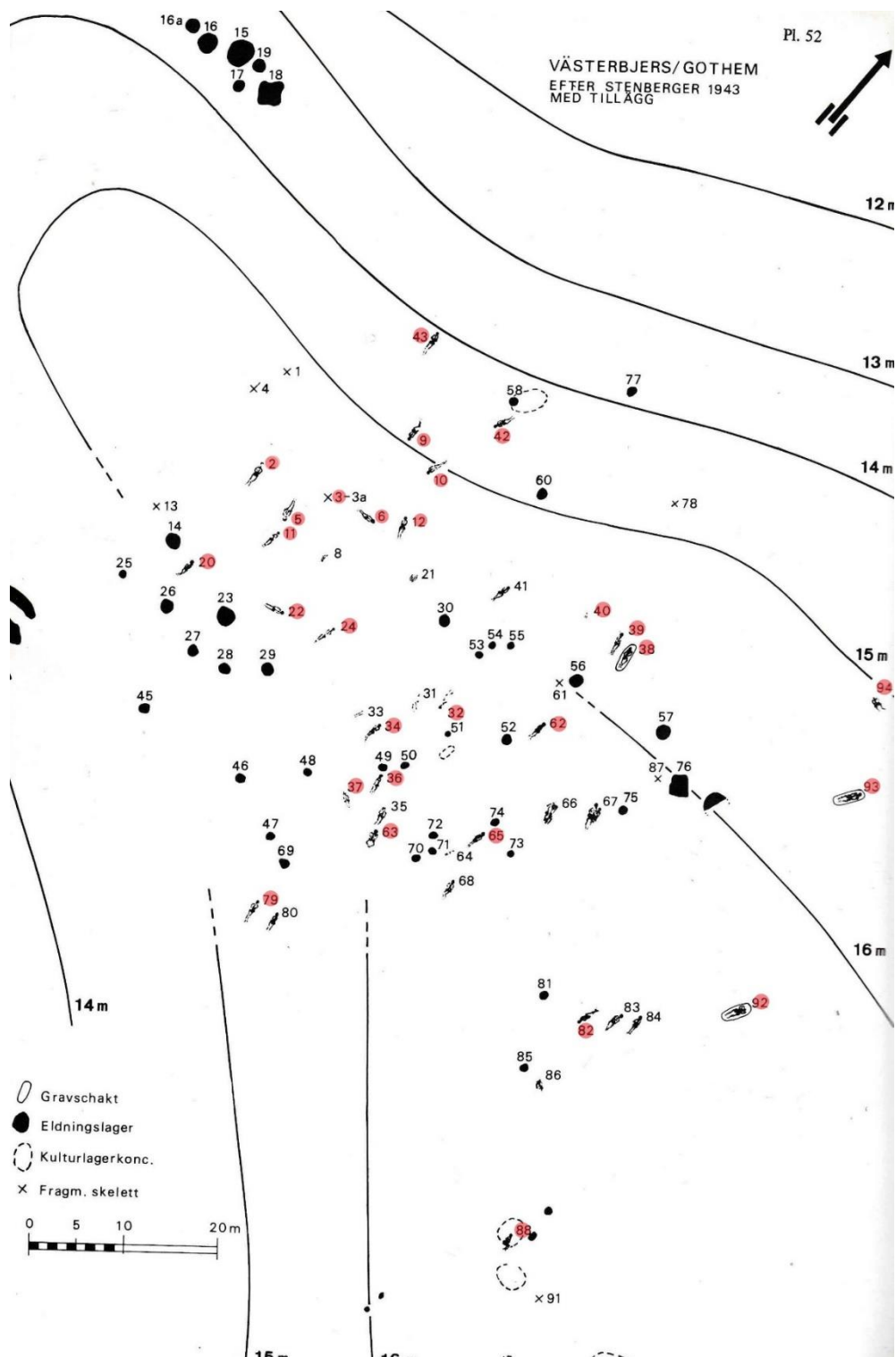

Bild 8: Plan över Västerbjers efter Janzon (1974). Gravarna markerade med rött är gravar vars gravgods undersökts närmre.

5. Analysresultat

Analysresultatet är utarbetat utifrån arbetets material, en stor del av detta finns sammanställt i bilaga 1–2 samt 4-5.

Analysresultatet redovisas i fyra kategorier som ytterligare delas upp i ett flertal underkategorier som avspeglar de tre frågeställningarna. Först redovisas data från varje mesolitiskt gravfält, sedan varje neolitiskt gravfält, slutligen redovisas data från alla de mesolitiska och neolitiska gravfälten tillsammans där de ställs upp mot varandra.

5.1 Huvudets riktning i graven

5.1.1 Huvudets riktning under Ertebølle tid

I Skateholm I dominerar nordvästlig riktning på huvudets position, Skateholm II sydvästlig riktning och i Vedbæk västlig riktning. Generellt sett finns det ett tydligt samband att den västerliga riktningen dominerar under Ertebølletid (se tabell 24 och diagram 1–3)

Skateholm I		Skateholm II		Vedbæk	
Riktning	Antal individer	Riktning	Antal individer	Riktning	Antal individer
Norr	5	Norr	2	Norr	3
Öst	4	Öst	1	Öst	0
Syd	4	Syd	1	Syd	1
Väst	8	Väst	3	Väst	6
Sydväst	6	Sydväst	7	Sydväst	2
Nordost	4	Nordöst	2	Nordöst	0
Sydost	4	Sydöst	1	Sydöst	2
Nordväst	10	Nordväst	2	Nordväst	3
Nordnordväst	1	Nordnordväst	0	Nordnordväst	0
Totalt	46	Totalt	19	Totalt	17

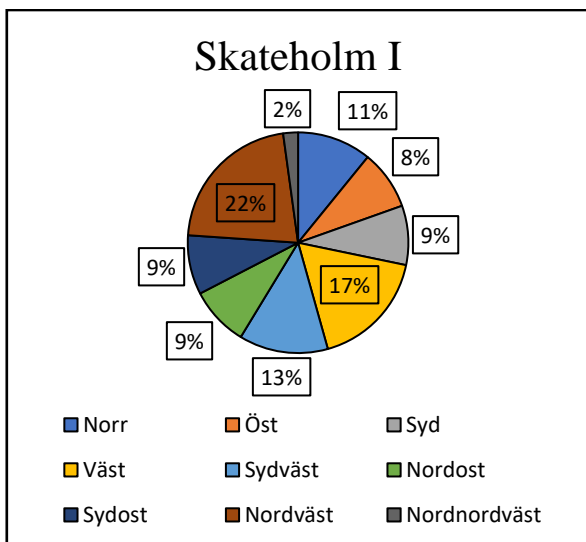

Diagram 1: Huvudens placering i procentuell uppdelning från gravarna i Skateholm I.

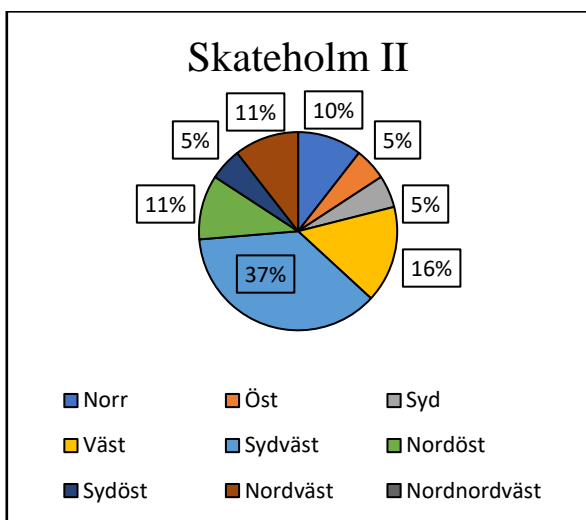

Diagram 2: Huvudens placering i procentuell uppdelning från gravarna i Skateholm II.

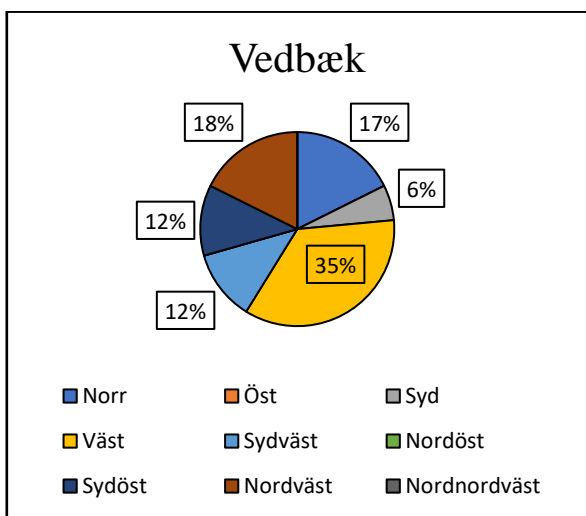

Diagram 3: Huvudens placering i procentuell uppdelning från gravarna i Vedbæk.

5.1.2. Huvudets riktning under gropkeramisk tid

Under gropkeramisk tid dominerar den nordliga riktningen, både i Ajvide och Västerbjers. Ett relativt stort antal gravar från Ajvide har huvudet placerat i västlig riktning.

Tabell 5 - Tabell över riktning som huvudet placerats mot i gravarna i Ajvide.

Ajvide	
Riktning	Antal
Norr	17
Öst	3
Syd	5
Väst	13
Sydväst	5
Nordöst	1
Sydöst	0
Nordväst	5
Totalt	49

Tabell 6 - Tabell över riktning som huvudet placerats mot i gravarna i Västerbjers.

Västerbjers	
Riktning	Antal
Norr	13
Öst	2
Syd	5
Väst	0
Sydväst	0
Nordöst	3
Sydöst	2
Nordväst	4
Nordnordöst	6
Nordnordväst	4
Sydsydöst	1
Sydsydväst	2
Totalt	42

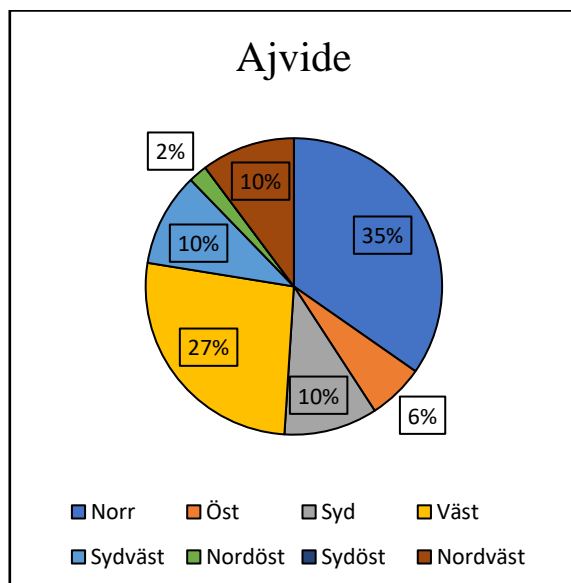

Diagram 4: Huvudens placering i procentuell uppdelning från gravarna i Ajvide.

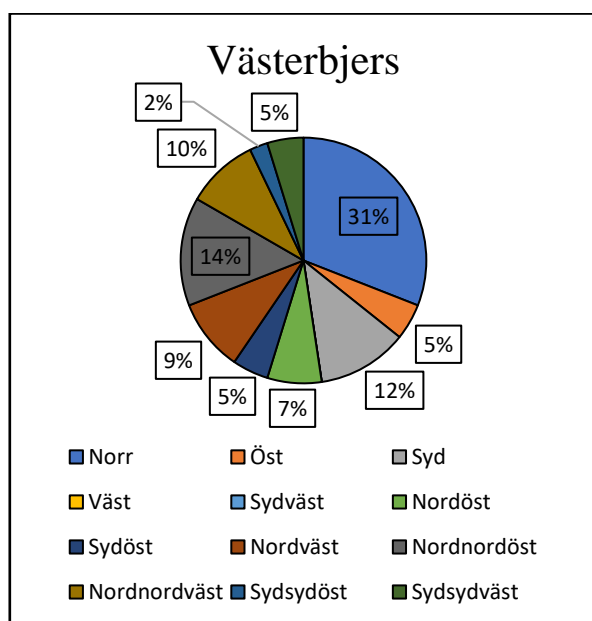

Diagram 5: Huvudens placering i procentuell uppdelning från gravarna i Västerbjers

5.1.3 Huvudets riktning – jämförelse mellan Ertebølle- och groppkeramisk kultur

Det är vanligast att individer som tillhört Ertebøllekultur har begravts med huvudet i olika variationer av västlig riktning medan det inom groppkeramisk kultur mest förekommande med individer begravda i olika variationer av nordlig riktning (se tabell 7 & 8 samt diagram 6).

Tabell 7 – Tabell över huvudets placering i de mesolitiska gravarna.

Ertebølle	
Riktning	Antal
Norr	11
Öst	6
Söder	6
Väst	17
Sydväst	15
Nordöst	5
Sydöst	6
Nordväst	15
Nordnordöst	0
Nordnordväst	0
Sydsydöst	0
Sydsydväst	0
Totalt	81

Tabell 8 – Tabell över huvudets placering i de neolitiska gravarna.

Groppkeramiker	
Riktning	Antal
Norr	30
Öst	6
Söder	12
Väst	13
Sydväst	5
Nordöst	4
Sydöst	2
Nordväst	9
Nordnordöst	6
Nordnordväst	4
Sydsydöst	1
Sydsydväst	2
Totalt	94

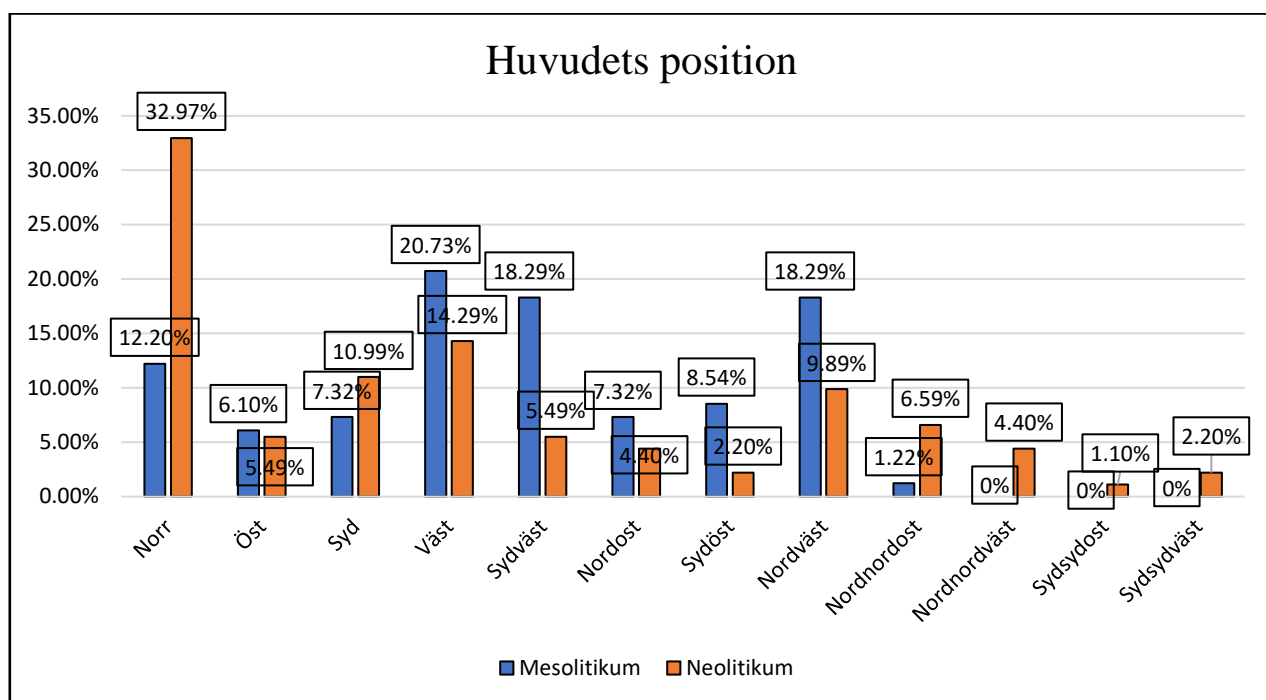

Diagram 6: Jämförelse mellan de mesolitiska och de neolitiska riktningarna av huvuden i gravarna, i procent.

5.2 Kroppsposition

5.2.1 Kroppsposition under Ertebølletid

Den vanligaste kroppspositionen under Ertebølletid var ryggläge (Se tabell 9-11 samt diagram 7-9). Skateholm I utmärker sig från de andra två gravfälten genom att ha en större variation av kroppspositioner jämförelsevis. Skateholm I dessutom ett nästan lika stort antal individer som befinner sig i sovställning som i ryggläge. Sittande ställning förekommer både på Skateholm I och II, och halvsittande ställning förekommer endast på Skateholm I. En enskild individ som skiljer sig från mängden genom att befinna sig i magläge hittades även på Skateholm I. I Vedbæk befinner sig alla individer i ryggläge utom en, denna individ befinner sig i sovställning.

Tabell 9 – Tabell över kroppsposition i gravarna i Skateholm I.

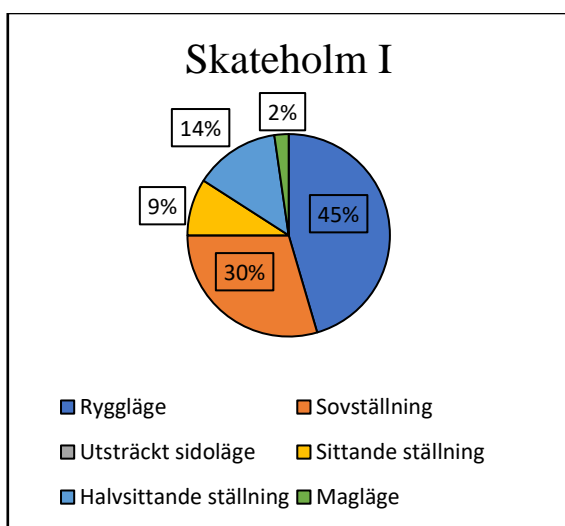
Skateholm I	
Kroppsposition	Antal
Ryggläge	20
Sovställning	13
Utsträckt sidoläge	0
Sittande ställning	4
Halvsittande ställning	6
Magläge	1
Totalt antal individer	44

Tabell 10 – Tabell över kroppsposition i gravarna i Skateholm II.

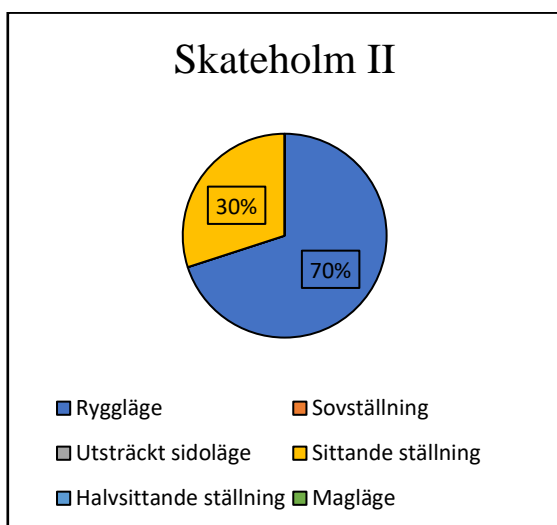
Skateholm II	
Kroppsposition	Antal
Ryggläge	14
Sovställning	0
Utsträckt sidoläge	0
Sittande ställning	6
Halvsittande ställning	0
Magläge	0
Totalt antal individer	20

Tabell 11 – Tabell över kroppsposition i gravarna i Vedbæk.

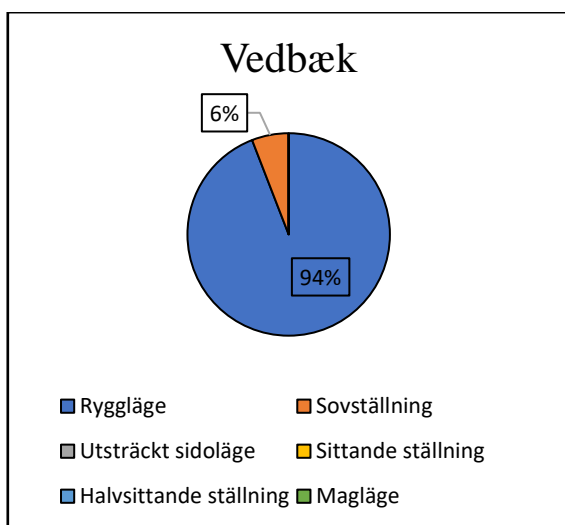
Vedbæk	
Kroppsposition	Antal
Ryggläge	16
Sovställning	1
Utsträckt sidoläge	0
Sittande ställning	0
Halvsittande ställning	0
Magläge	0
Totalt antal individer	17

Digram 7: Kroppsposition i procentuell uppdelning av gravarna i Skateholm I.

Digram 8: Kroppsposition i procentuell uppdelning av gravarna i Skateholm II.

Digram 9: Kroppspostion i procentuell uppdelning av gravarna i Vedbæk.

5.2.2 Kroppspostion under gropkeramisk tid

Både i Ajvide och Västerbjers är ryggläge överlägset dominerande, det förekommer i stort sett inga andra kroppspostioner. Tre individer på varje gravfält befinner sig däremot i sovställning, och två individer från Västerbjers ligger i utsträckt sidoläge.

Tabell 12 – Tabell över kroppspostion i gravarna i Ajvide.

Ajvide	
Kroppspostion	Antal
Ryggläge	48
Sovställning	3
Utsträckt sidoläge	0
Sittande ställning	0
Halvsittande ställning	0
Magläge	0
Totalt antal individer	51

Tabell 13 – Tabell över kroppspostion i gravarna i Västerbjers.

Västerbjers	
Kroppspostion	Antal
Ryggläge	33
Sovställning	3
Utsträckt sidoläge	2
Sittande ställning	0
Halvsittande ställning	0
Magläge	0
Totalt antal individer	38

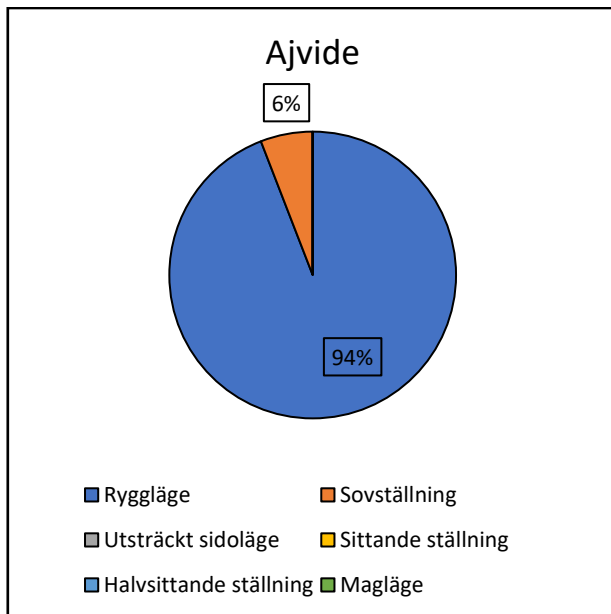

Diagram 10: Kroppposition i procentuell uppdelning av gravarna i Ajvide.

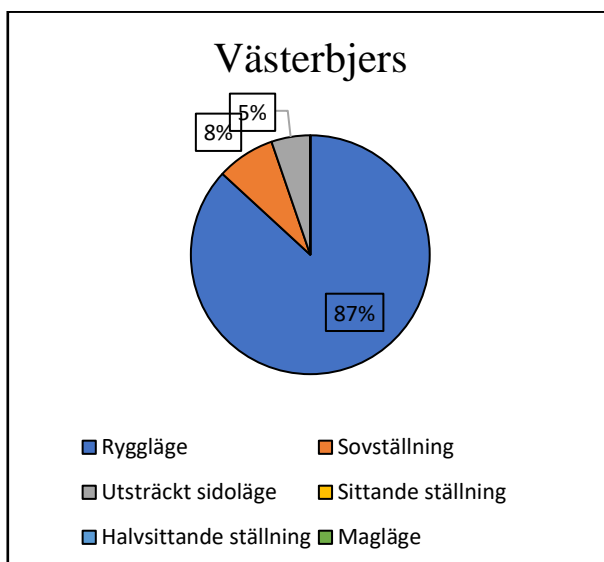

Diagram 11: Kroppposition i procentuell uppdelning av gravarna i Västerbjers.

5.2.3 Kroppposition – jämförelse mellan Ertebølle- och gropkeramisk kultur

Rygläge är den vanligast förekommande kroppposition både hos Ertebølle- och gropkeramisk kultur. Det är vanligare med rygläge hos gropkeramikerna än hos Ertebøllebefolkningen – detta beror på att det finns en större variation i kroppposition bland begravda från Ertebøllekulturen jämfört med gropkeramisk kultur.

Tabell 14 – Tabell över kroppsposition hos Ertebøllekulturen.

Ertebølle	Antal
Ryggläge	50
Sovställning	14
Utsträckt sidoläge	0
Sittande ställning	10
Halvsittande ställning	6
Magläge	1
Totalt antal individer	81

Tabell 15 – Tabell över kroppsposition hos gropperamisk kultur.

Gropkeramiker	Antal
Ryggläge	81
Sovställning	6
Utsträckt sidoläge	2
Sittande ställning	0
Halvsittande ställning	0
Magläge	0
Totalt antal individer	89

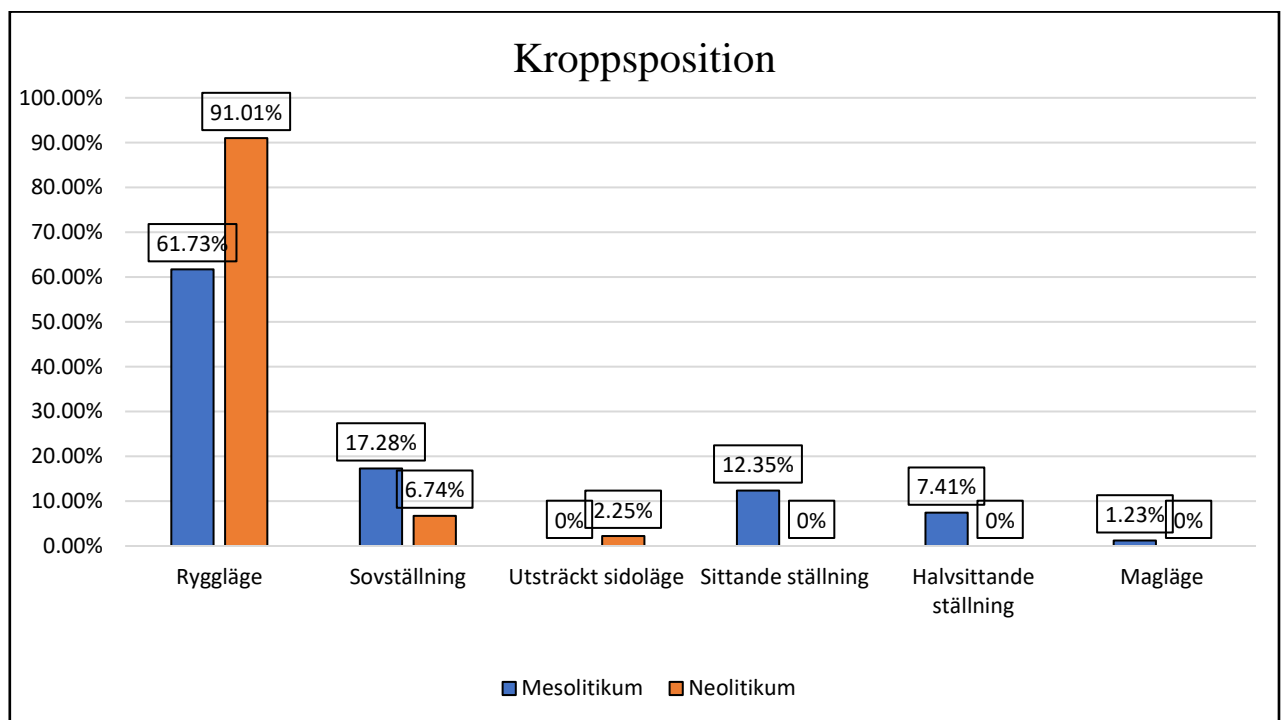

Diagram 12: Procentuell jämförelse av kroppsposition under mesolitikum och neolitikum.

5.3 Gravgoods

5.3.1 Gravgoods under Ertebølletid

I gravarna i Skateholm II och Vedbæk är det vanligast att gravgoods förekommer i zonerna KR, BR och LB, medan det i Skateholm I är vanligast med gravgoods i zonerna BR, BK och LB. I Vedbæk finns det inget gravgoods i zonerna OKR och NFB, det vill säga inget gravgoods är placerat vare sig ovanför huvudet eller nedanför fötterna. Gravgoods i OKR och NFB förekommer både i Skateholm I och II.

Tabell 16 – Antal gravar med gravgoods i respektive kroppszon i Skateholm I.

Skateholm I	
Zon	Antal gravar
OKR	2
KR	1
BR	6
BK	4
LB	7
UB	2
FB	3
NFB	1

Tabell 17 – Antal gravar med gravgoods i respektive kroppszon i Skateholm II.

Skateholm II	
Zon	Antal gravar
OKR	1
KR	4
BR	5
BK	5
LB	1
UB	2
FB	2
NFB	1

Tabell 18 – Antal gravar med gravgoods i respektive kroppszon i Vedbæk.

Vedbæk	
Zon	Antal gravar
OKR	0
KR	3
BR	5
BK	6
LB	1
UB	1
FB	1
NFB	0

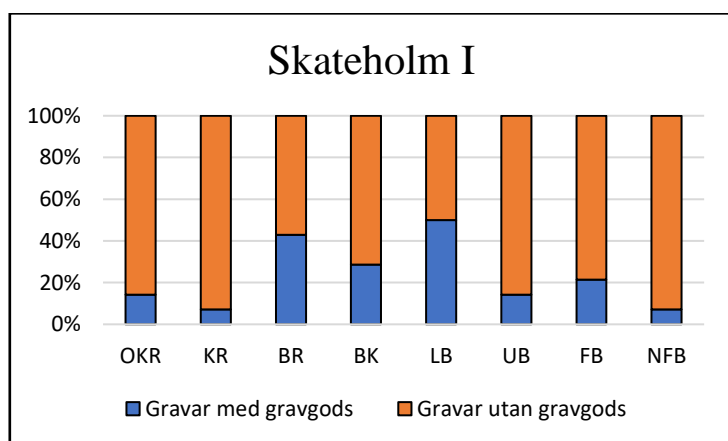

Diagram 13: Procentuell skillnad mellan gravar med och utan gravgoods i de olika kroppszonerna i Skateholm I.

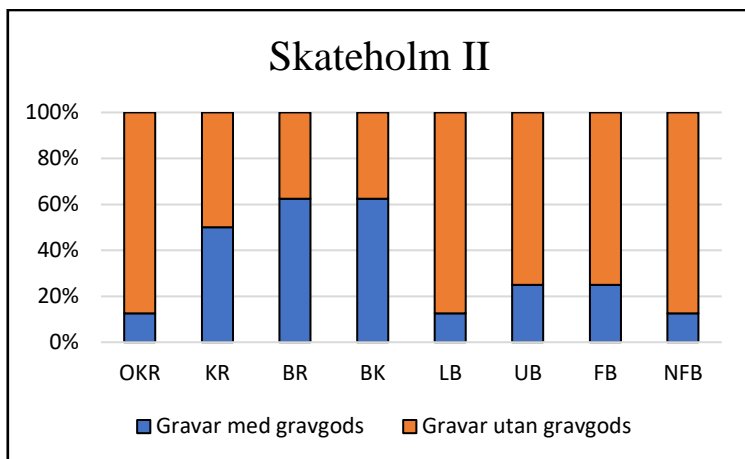

Diagram 14: Procentuell skillnad mellan gravar med och utan gravgods i de olika kroppszoner i Skateholm II

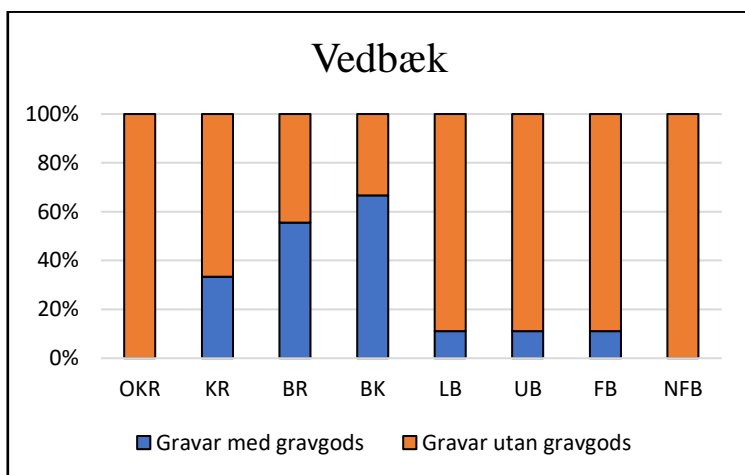

Diagram 15: Procentuell skillnad mellan gravar med och utan gravgods i de olika kroppszoner i Vedbæk

5.3.2 Gravgods under gropkeramisk tid

På båda gravfälten förekommer det gravgods i alla kroppszoner. I Ajvide är det ganska jämnt fördelat över alla zoner medan det i Västerbjers är lite vanligare med placering av gravgods OKR, i KR och i BR.

Tabell 19 – Antal gravar med gravgods i respektive kroppszon i Ajvide.

Ajvide	
Zon	Antal gravar
OKR	16
KR	20
BR	26
BK	24
LB	24
UB	22
FB	12
NFB	17

Tabell 20 – Antal gravar med gravgods i respektive kroppszon i Västerbjers.

Västerbjers	
Zon	Antal gravar
OKR	16
KR	13
BR	12
BK	4
LB	10
UB	7
FB	3
NFB	6

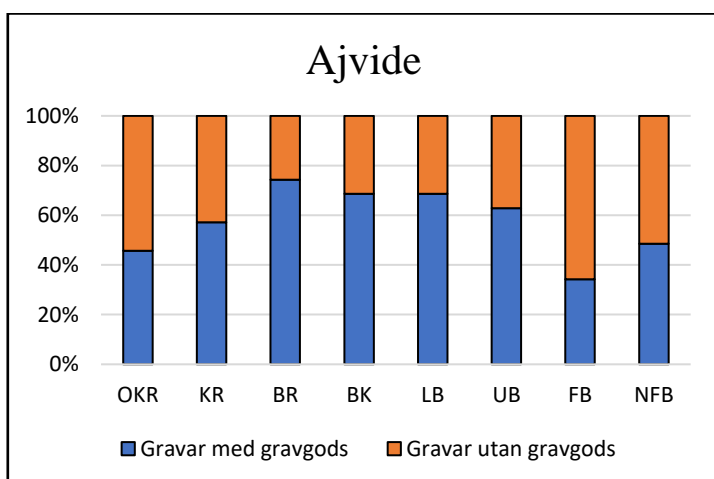

Diagram 16: Procentuell skillnad mellan gravar med och utan gravgods i de olika kroppszoner i Ajvide.

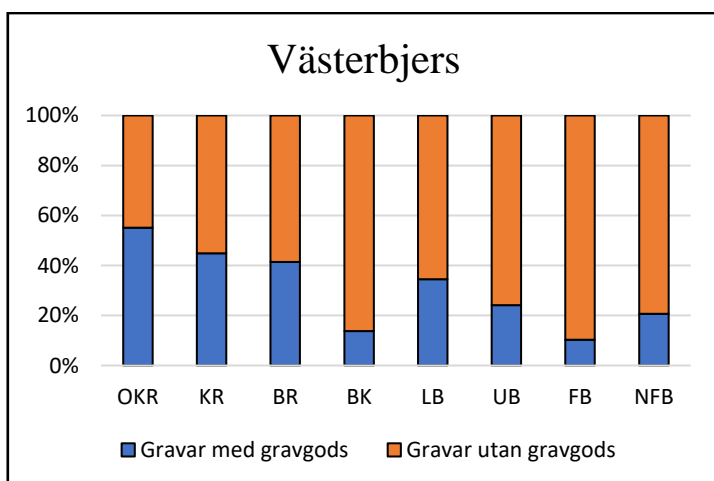

Diagram 17: Procentuell skillnad mellan gravar med och utan gravgods i de olika kroppszoner i Västerbjers.

5.3.3 Gravgoods – jämförelse mellan Ertebølle- och gropkeramisk kultur

Det är vanligare med förekomst av gravgoods i alla zoner i de gropkeramiska gravarna jämfört med Ertebøllegravarna, bortsett från i bäckenregionen där det är aningen vanligare med gravgoods i Ertebøllegravarna. Inom gropkeramisk kultur är det relativt jämt fördelat mellan zonerna medan det i Ertebøllekultur är mer varierat.

Tabell 21 – Antal gravar med förekomst av gravgoods i respektive kroppszon under Ertebølle-tid.

Ertebølle	
Zon	Antal gravar
OKR	3
KR	8
BR	16
BK	15
LB	9
UB	5
FB	6
NFB	2

Tabell 22 – Antal gravar med förekomst av gravgoods i respektive kroppszon hos gropkeramikerna.

Gropkeramikerna	
Zon	Antal gravar
OKR	32
KR	33
BR	38
BK	28
LB	34
UB	29
FB	15
NFB	23

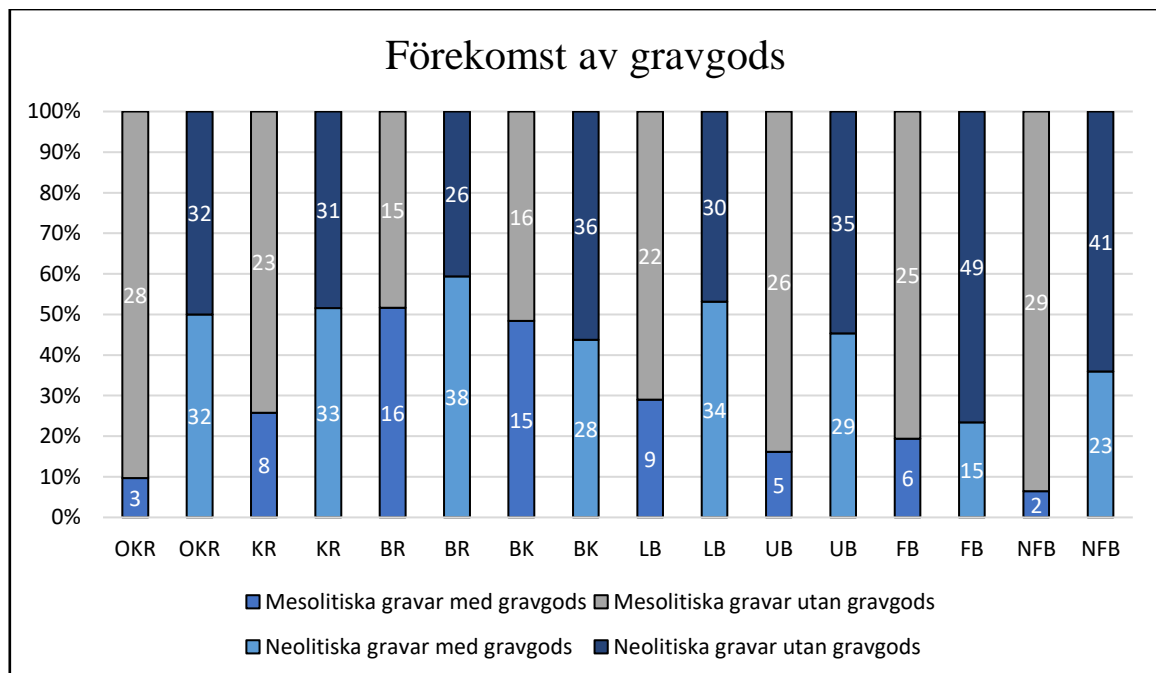

Diagram 18: Jämförelse av gravar med och utan gravgoods mellan Ertebølle- kultur och gropkeramisk kultur.

5.4 Rödockra

Antalet gravar där det förekommer rödockra skiljer sig inte jättemycket mellan vissa gravfält, till exempel mellan Skateholm II och Västerbjers. Skillnaden blir tydligare när man granskar det procentuellt, eftersom antalet gravar är större i Västerbjers jämfört med Skateholm II är det därför vanligare med rödockra i gravarna i Skateholm II.

Vanligast med rödockra i graven är det i Vedbæk, där 71 % av gravarna innehåller rödockra (se diagram 21). Båda de neolitiska gravfälten är majoriteten av gravarna utan rödockra, över 90% av gravarna är utan.

Trots skillnaden mellan Ertebøllegravar och gropkeramiska gravar, så är det överlag vanligare med gravar utan rödockra än med rödockra när man kombinerar de mesolitiska gravfälten och de neolitiska gravfälten.

Tabell 23 – Antal gravar med rödockra och gravnummer på gravarna med förekomst av rödockra.

Period	Lokal	Antal gravar med rödockra	Gravnummer
Ertebølle	Skateholm I	29	2,3,5,6,12,13,16,21, 22,24,25,26,28,29,30, 32,35,36,37,38,39, 40,41,42,43,45,47, 48,51
	Skateholm II	5	I, III, IV, VII, XV
	Vedbæk	12	3,4,5,6,7,8,9, 10,12,14,18,19
Gropkeramiker	Ajvide	3	23,42,48,
	Västerbjers	5	22,36,37,39,42

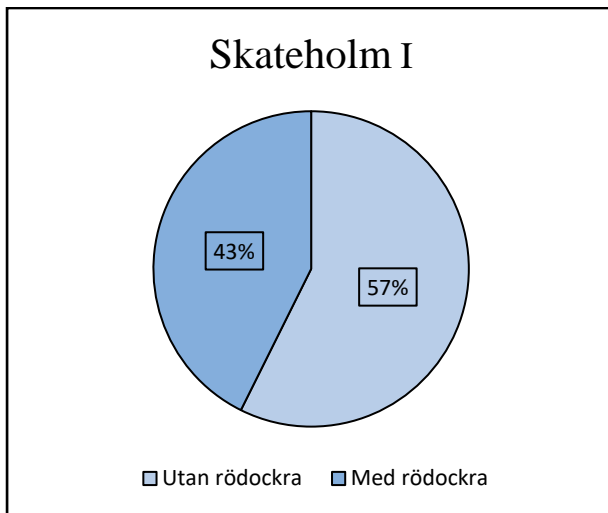

Diagram 19: Gravar med och utan rödockra, procentuell skillnad, i Skateholm I.

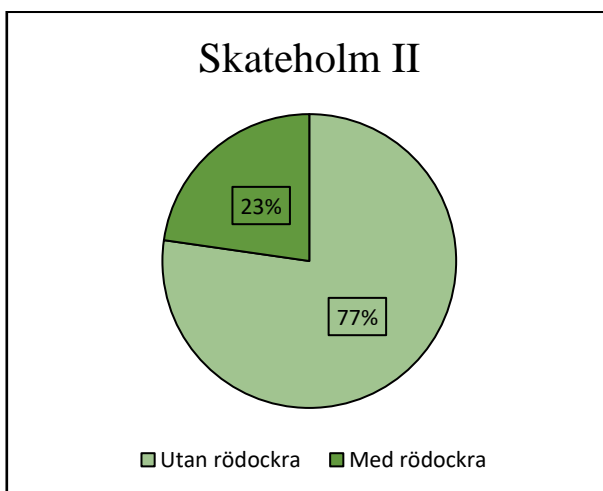

Diagram 20: Gravar med och utan rödockra, procentuell skillnad, i Skateholm II.

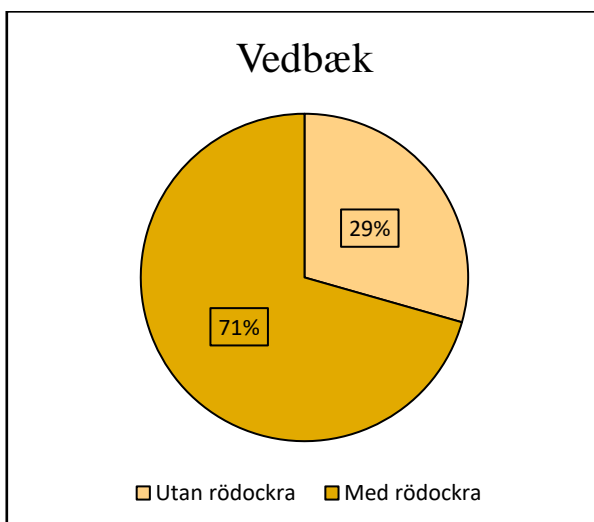

Diagram 21: Gravar med och utan rödockra, procentuell skillnad, i Vedbæk

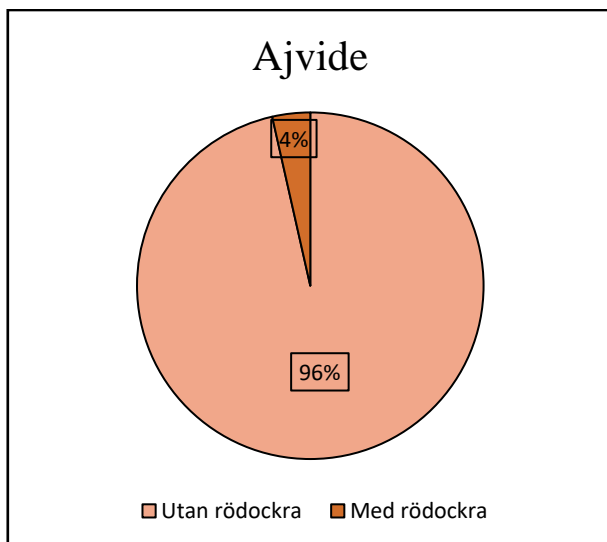

Diagram 22: Gravar med och utan rödockra, procentuell skillnad, i Ajvide.

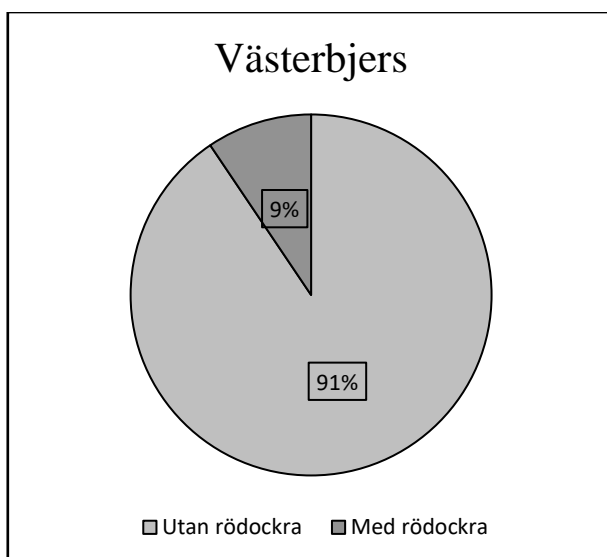

Diagram 23: Gravar med och utan rödockra, procentuell skillnad, i Västerbjers.

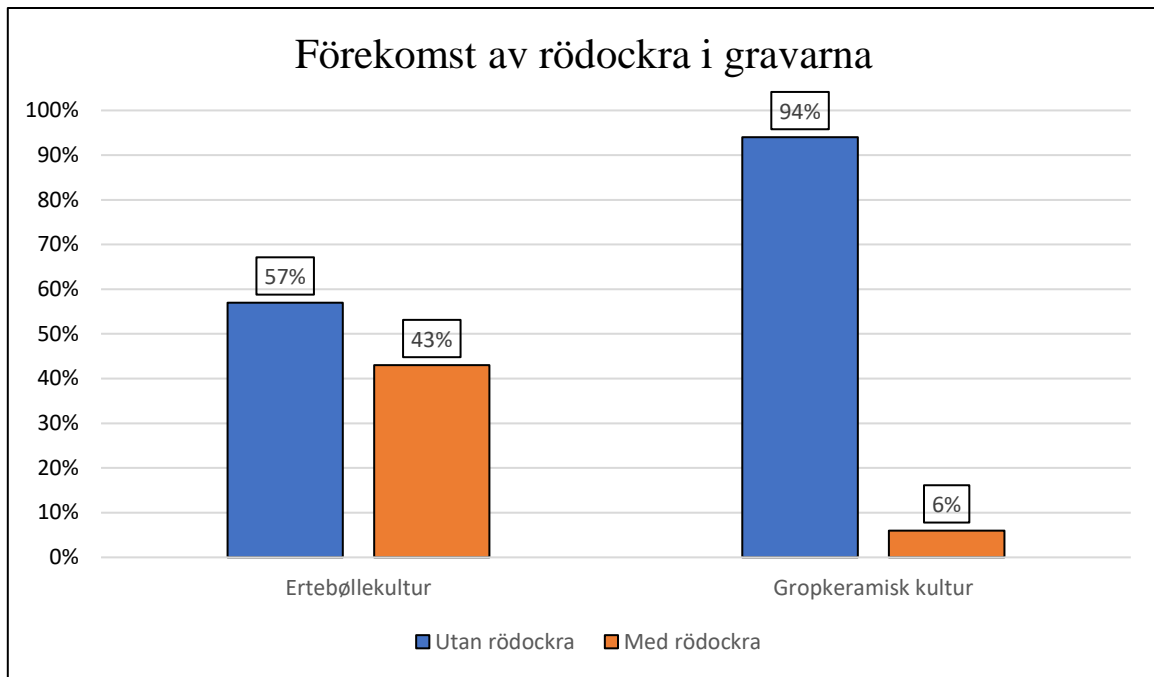

Diagram 24: Gravarnas innehåll av rödockra, procentuell skillnad. Jämförelse mellan Ertebølle- och groppkeramisk kultur.

5.5 Övriga observationer

Nedan beskrivs gravar som av olika anledningar skiljer sig från mängden och därför bör nämnas.

5.5.1 Skateholm I

Grav 13: Individens kropp är extremt disartikulerad och kroppsdelarna är spridda utan tydligt mönster i graven. Individens kropp har antingen styckats innan nedläggning eller så har nedbrytningsprocessen av kroppen påbörjats innan nedläggning (Larsson, 1981: 23-25, 1988:116-117).

Grav 26: Det finns fyra stolphål i samband med graven, ett i varje hörn. Stolparna har hållit upp någon form av struktur med tak. I samband med gravläggning har man tänt eld på strukturen varpå taket rasat in – detta finner man spår av i form av ett bränt lager i fyllningen. Efter konstruktionen brunnit ner har man fortsatt fylla igen graven (Larsson, 1982:17, 1988).

Grav 28: Mannens vänstra underarmsben samt vänster lårben saknades, trots detta så ligger resten av kroppen i anatomiskt artikulärt läge 28 (Nilsson Stutz, 2003: appendix, Larsson, 1988:117, 121, 1982:18-19).

Grav 33: Individen visar tecken på att ha varit skalperad. Märken på skallen visar tecken på en läkt skalpering (Ahlström & Larsson, 2015). Individen är också den enda av alla gravar som undersökts som ligger i magläge. I fyllningen hittades pilspetsar riktade mot kroppen – dessa har tolkats som att man skjutit pilar ner i graven vid igenfyllning (Larsson, 1982:20, 1988).

Grav 60:

Stolphål likt de i grav 26. Här har också förekommit någon form av brand. Enligt Larsson så är det en annan form av brand än den i grav 23 – eftersom mängden sot och kol är större och tyder på annan aktivitet (Nilsson Stutz, 2003:apendix)

5.5.2 Skateholm II

Grav IV: Mörk färgning omkring skelettet indikerar att individen gravlagts i någon form av kista. Analys av jorden bekräftar att färgningen består av förmultnat trä (Larsson, 182:28-30, 1988:113).

5.5.3 Ajvide

Grav 6: Huvudet samt de sju översta halskotorna saknades. Går inte att tyda osteologiskt huruvida huvudet avlägsnats innan eller efter kroppen brutits ner. Alla tänder, förutom två hörntänder, hittades liggandes strax bredvid där huvudet skulle ha legat. Tänderna låg i två rader i rätt ordningsföljd och hörntänderna var utbytta mot falangben av säl och gris. Tänderna hade märken på sig som skulle kunna tyda på att man avlägsnat dem från käken med någon form av mejsel (Burenhult, 1997:58-60, 2000:46-47).

5.5.4 Västerbjers

Grav 42: Det fanns ett visst gravarrangemang i graven – bestående av stenar och kalkstensplattor som placerats ut i olika positioner i graven (Stenberger,1943:52-54).

6. Diskussion

Diskussionen delas upp i tre delar och utgår från respektive fråga i frågeställningen.

6.1 Ertebøllekultur

Det finns ett flertal mönster som är framträdande i samtliga mesolitiska gravfält som undersökts. Mindre skillnader förekommer mellan gravfälten, men likheterna är större.

Alla som gravar är flatmarksgravar, och med få undantag är alla obrända skelettgravar.

6.1.1 Position av huvud och kropp

Huvudets position i graven är huvudsakligen i västlig riktning. Under stenåldern har man knappast haft någon kompass – jag väljer därför att tolka det som att de gravar vars huvud inte är riktat exakt mot väst, men ändå är åt det hållet, troligen är ett försök att positionera huvuden i västlig riktning. Även om riktningen väst inte har existerat som ett begrepp för de forntida människorna och de troligen haft annan betydning av riktningen.

Den vanligaste kroppspositionen är ryggläge, men andra kroppspositioner förekommer också, så som sovställning och sittande ställning. Graven där individen befinner sig i magläge är en intressant grav eftersom den är en abnormitet. Att lägga honom i magläge är en medveten handling av de kvarlevande. Det är nära till hands att spekulera på huruvida det finns ett samband med den ovanliga kroppspositionen och skalperingen som han har överlevt.

6.1.2 Rödockra

Förekomsten av rödockra i gravarna är vanlig och förekommer positionerat över eller under skeletten i gravarna. Vanligast är det i Vedbæk, där det förekommer rödockra i majoriteten av gravarna. Som nämnt tidigare så finns det två sätt att förhålla sig till rödockra som befinner sig i närheten av kroppen. Jag väljer att tolka det som att det är något som tillhört begravningsritualen under mesolitisk tid och mindre som ett färgämne som använts för att färga kläder. Om så vore fallet borde i princip alla gravar innehålla rödockra, vilket de inte gör. Detta är en koppling som jag baserar på att man i många gravar hittar genomborrade tandpärlor som är tolkade att ha tillhört klädedräkter, och jag anser att om rödockra var kopplat till kläder så torde det finnas ett samband mellan dessa tandpärlor och rödockra – något som det inte finns.

Skillnaden i hur ofta rödockra använts i gravarna mellan Vedbæk och Skateholm behöver inte betyda att de inte kan klassas att tillhöra samma kultur. Eftersom rödockra verkar ha använts på liknande sätt har det med stor sannolikhet utfyllt samma funktion i de båda samhällena.

Däremot är möjligt hur ofta det används skiljer sig åt beror på mindre kulturella skillnader mellan de två samhällena – där man har gjort skillnad i vilka personer som ansågs skulle ha med sig rödockra i graven. Det är också möjligt att frekvensen av rödockra i gravarna skiljer sig mellan gravfälten på grund av att gravarna i Vedbæk hittades i samband med att en skola skulle byggas. Det är omöjligt att säga hur många gravar som förstördes av grävmaskinerna innan man upptäckte gravfältet.

6.1.3 Gravgoods

Tandpärlor förekommer som gravgoods, där många är genomborrade och troligen tillhört smycken eller kläder, och är vanligt förekommande på alla gravfält. De djur vars tänder man har använt är vildsvin, hjort, ren och älg. Vanligt förekommande djur under mesolitikum – Man har diskuterat betydelsen av att hitta älg i gravar i Vedbæk, då de inte levde i Danmark på dåvarande tidpunkt. Förekomsten av älgänder i gravarna är bevis på att människorna i Vedbæk varit i kontakt med människor från Skåne, kanske till och med från Skateholm. Detta är den mest troliga förklaringen, men där är faktorer som bör tänkas på innan man drar den slutsatsen. Det är inte okänt att älgar i vår tid simmat till Danmark, det är knappast vanligt – men det har hänt. Därför är det fullt möjligt att en älg under mesolitikum har hittat sin väg till Danmark och blivit dödad där. Förutom tandpärlor hittar vi dessutom snäckskal i de danska gravarna, som verkar ha fyllt samma funktion som tandpärlorna. Om människorna i Vedbæk varit i kontakt med människorna i Skateholm – vore det inte troligt att vi skulle hitta snäckskal använda på liknande sätt i gravarna i Skateholm?

Trots dessa faktorer utesluter jag inte att de fått tandpärlor från Sverige – det finns en stor bidragande faktor till att jag inte tror att älgen är dödad i Danmark. Förekomsten av tandpärlor från älg är väldigt ovanlig. Hade man fångat och dödat älgen själv så hade vi troligen hittat ett större antal av dem. Att endast ett fåtal tandpärlor har hittats tyder dels på att tandpärlorna är framskaffade genom byteshandel, dels på att de har värdesatts annorlunda än resterande tandpärlor som använts.

Den vanligaste placering av gravgoods är i bröst- och bäckenregionen i Skateholm II och Vedbæk. I Skateholm I dominerar placeringen av gravgoods i lårbensregionen, men är även vanligt förekommande i bröst- och bäckenregionen. Gravgodset består till stor del av samma typ av föremål. Föremålen som hittats i gravarna tolkar jag inte som föremål som används för bruk för att förbereda kroppen till begravning. Jag tolkar föremålen som gravgåvor, en del föremål som hittats i gravarna har tydliga brukstecken och därför är det även troligt att föremålen kan ha varit den dödes egendom i livet och därför också blivit begravda.

Hjorthorn hittades både i gravar i Skateholm och Vedbæk. Varför någon begravts med horn har jag inte någon slutgiltig tolkning för då jag inte ser något samband till varför eller hur man begravts med hjorthorn. Hjorthorn förekommer både i manliga gravar och kvinnliga gravar, där är inte någon specifik placering för dem utan de kan förekomma i stort sett alla kroppszoner. Det är svårt att säga om det är åldersbaserat – inga hjorthorn har hittats i gravar med unga individer eller barn, men det är inte enbart vuxna eller enbart äldre vuxna som begravs med det.

6.1.4 Övriga observationer

Det finns inga gravar av de undersökta gravarna i Vedbæk som omedelbart skiljer sig ur mängden. Detta kan vara på grund av tafonomiska faktorer, men det kan också vara så att handlingar som utfördes i samband med begravning följde ett visst mönster som man inte gärna bröt.

Skateholm I har ett flertal gravar som skiljer sig ur mängden, medan det finns en grav från Skateholm II som inte är som de andra.

Individen i grav 13 i Skateholm I är antingen ett resultat av ritualistiska handlingar, en form av skändande av den dödes kropp eller av slumpen. Det jag menar med att det skulle kunna vara en konsekvens av slumpen är att det är möjligt att individen råkat dö under vintertid då det varit svårare att gräva i jorden och därför har fått vara ovan mark ett tag innan man kunnat begrava kroppen. Detta ser jag dock inte som en logisk förklaring eftersom det är troligt att fler individer dött under vintertid och därför borde vi ha fler liknande gravar om det vore på grund av det. De andra två förklaringarna är mer troliga – om individen har dött i strid är det möjligt att styckandes av kroppen har gjorts för att skända kroppen ytterligare, styckandet av kroppen kan också ha utförts som en rituell handling, inte nödvändigtvis av fiender. Kroppen kan också medvetet ha lämnats ovan mark som del av en begravningsritual. Något som idag förekommer i vissa kulturer (Magnell, 2008:125, Hellewell & Milner, 2011:62-63).

I två gravar, grav 26 och 60, är där tydliga tecken på att man eldat i samband med begravning. Ur mitt perspektiv som en nutidslevande västerländsk individ kan jag inte resonera mig fram till ett syfte till varför man under en begravning skulle använda sig av eld om det inte vore av rituellt syfte – möjligen för att säkerställa att någon sjukdom inte spreds vidare. Att man byggt någon form av struktur som sedan eldats upp tycks inte kunna kopplas till att stoppa smittspridning av en sjukdom utan tyder snarare på en rituell avsikt.

Mycket har skrivits om grav 28 (Nilsson Stutz, 2003:appendix, Larsson, 1988:117, 121, 1982:18-19), där man tolkat saknaden av vänster underarmsben och lårben som att man medvetet grävt upp dem för någon form av förfädersdyrkan. Denna tolkning har gjorts baserat på att alla små handben samt överarmen fortfarande befinner sig i anatomiskt läge. Trots att tolkningen verkar ganska svår att motsäga finns det en aspekt som jag inte sett diskuteras – djurgångar. Båda gravfält i Skateholm är bosatta av bland annat mullvadar, Larsson (1982) beskriver själv hur han hittat skelett av människa i mullvadshögar som indikerat att det var en bra idé att undersöka åkrarna närmre. Det är inte helt otänkbart att ett djur, till exempel en mullvad, har stört graven och förflyttat de saknade elementen.

Graven från Skateholm II, grav IV, är en grav där individen gravlagts i någon form av träkonstruktion som en kista eller en kanot. Varför individen begravt på detta sätt är i stort sett omöjligt att säga. Men då majoriteten av gravarna inte är begravda på detta sätt skulle det högst sannolikt kunna vara tala om att man av någon anledning valt att förändra gravritualerna för just denna individ. Något som skulle kunna vara relaterat till denna företeelse är ett område jag valt att inte undersöka närmre i detta arbete, men som Nilsson Stutz beskriver i sin avhandling. Hon har hittat tecken på att ett flertal av kropparna kan ha varit begravda i mjuka behållare så som påsar av material som brutits ner och inte finns kvar (Nilsson Stutz, 2003:appendix). Det är möjligt att individen i grav IV och individerna som begravts i mjuka

behållare har begravts på så sätt av samma anledning – om så är fallet så är grav IV inte lika normbrytande, även om material skiljer sig åt.

6.2 Gropkeramisk kultur

6.2.1 Position av huvud och kropp

Den vanligaste kroppspositionen är ryggläge, endast ett väldigt lite antal gravar har individer som istället ligger på sidan antingen i sovställning eller utsträckt läge. De två individer som befinner sig i utsträckt sidoläge hittades i gravar från Västerbjers gravfält, inga individer från Ajvides gravfält befann sig i utsträckt sidoläge.

Norr är den vanligaste riktningen som huvuden befinner sig i. Ännu en gång påpekar jag att stenåldersmänniskan inte hade tillgång till kompass och därför tolkar jag att riktningar som befinner sig nära nordlig riktning troligen är menade att befinna sig i norr.

6.2.2 Rödockra

Rödockra förekommer inte särskilt ofta i gravarna, detta är gällande för båda gravfälten. Det är några procentenheter vanligare i Ajvide, det är knappt värt att notera då det på båda gravfälten är över 90 % av gravarna där det inte förekommer rödockra.

I de gravar där det förekommer rödockra är mängden av rödockra inte särskilt stor. Rödockran befinner sig huvudsakligen i relation till gravgodset och kan troligare tolkas som gravgåva snarare än färgämne menat för kroppen. Då en del gravgods är rödfärgade av rödockran skulle man även kunna tolka rödockran som ett färgämne, det leder dock till frågan om varför en del av gravgodset är rödfärgat och en del inte är det. Som jag ser det finns det två möjliga svar på den frågan – antingen är det utan större betydelse och man har helt enkelt velat ha ett rött föremål eller så är det av rituell betydelse. Alla handlingar är inte rituella men alla ritualer är handlingar.

6.2.3 Gravgods

Förekomsten av gravgods i gravarna är väldigt stor, dessutom är antalet gravgods stort. Det finns enstaka individer som endast har fått ett litet antal föremål med sig i graven, men majoriteten har betydligt fler.

Gravgods förekommer relativt jämnt fördelat över de olika zonerna på respektive gravfält. Skillnad mellan Ajvide och Västerbjers förekommer dock – i Ajvide är det vanligast att gravgods förekommer i zonerna BR-UB, medan det i Västerbjers är vanligast i zonerna OKR-BR. I Västerbjers kan även konstateras att det jämförelsevis är relativt få gravar med gravgods i bäcken- och fotbenszonerna.

Tandpärlor förekommer i många gravar i flera zoner, mycket tyder på att de varit smycken och/eller fastsydda på klädesplagg. Vanligast är det att tandpärlorna är av sältänder, det förekommer även rörbenspärlor av fågelben. Det är möjligt att valet att använda sig av sältänder har att göra med att det funnits rikligt med sälar att jaga i nära boplatserna, men sältänder kan även ha valts på grund av att man kopplat karaktärsdrag eller dylikt till sälar som gör att deras tänder blivit mer åtråvärda än andra djurs tänder. Vildsvinständer är dock också vanligt förekommande.

Hjorthorn förekommer som gravgåva i ett antal gravar i Västerbjers, däremot finns det inte några i de utvalda gravarna i Ajvide. Det är dock möjligt att det förekommer hjorthorn i gravar som inte har ingått i mitt urval av gravar.

Ett väldigt vanligt gravgods är keramik som förekommer i de flesta gravar, det finns inte något belägg för att tro de har någon större rituell betydning. Med mindre det eventuella innehållet av de nu trasiga kärnen ska ses som någon form av offergåva.

I Ajvide förekommer det ett flertal gravar som är extremt rika vad gäller föremål jämfört med andra gravar från samma gravfält. Ett exempel är grav 62 som begravts med ett stort antal benflöjter samt föremål som inte förekommer i några andra gravar så som pärlemor och en lerfigur av en säl. Ett annat exempel är grav 2 som begravts med ett stort antal igelkottspiggar och igelkottskäkar. Det är möjligt att det är personliga föremål och därmed individernas egna intressen som vi kan avläsa via gravgodset eller så skulle det kunna vara fråga om klasskillnader som gör sig tydliga i gravarna i form av gravgåvor.

6.2.4 Övriga observationer

Det finns två gravar, en från Ajvide och en från Västerbjers som kort kommer diskuteras nedan. Dessa gravar särskiljer sig från resterande och visar tydliga tecken på någon form av ritual. Det är väldigt spännande gravar som väcker tankar, men de pusselbitar vi har kvar av de ritualiserade handlingarna som ägt rum vid gravritualen är för få och jag tvekar på att någon förklaring till varför man valt att utföra dem kommer förbli oklar.

Grav 6 i Ajvide innehåller en individ vars huvud och sju första halskotor är avlägsnade. Det är omöjligt att säga huruvida detta är gjort post- eller antemortem. Detta i sig är inte ovanligt i förhållande till andra gravar i Ajvide – ett flertal andra gravar saknar huvuden (Burenhult, 1997:58-60, 2000:46-47). Detta är inte något som jag valt att fördjupa mig i eftersom det finns god anledning att tro att det kan vara så på grund av tafonomiska anledningar. Det som särskiljer grav 6 från de andra är den besynnerliga förekomsten av ett komplett tandsätt liggandes strax intill där man tänkt sig att huvudet borde ha legat. Tänderna ligger i rätt ordning och visar spår efter att ha slagits ut ur käken med någon form av mejsel. Där är ett flertal frågor som kan ställas i relation till detta. En av dem är – tillhör tänderna individen i graven, eller tillhör de någon annan. En annan fråga är huruvida tänderna avlägsnats medan individen var vid liv eller om det är gjort postmortem. Men den frågan som jag inte kunnat släppa sedan jag först läste om detta fall, och antagligen aldrig kommer få svar på, är varför.

I jämförelse med grav 6 från Ajvide så är grav 42 från Västerbjers inte lika frågeväckande. Det som gör att graven skiljer sig från de andra är att de kvarlevande har placerat ut stenar och kalkstensplattor i graven. Det verkar vara ett tydligt mönster som människorna i Västerbjers avsiktligt placerat ut. En annan möjlighet, då dessa kalkstensplattor och stenar förekommer naturligt i marken (Stenberger,1943:52-54), är att det är slumpen som placerat dem på så sätt som de hittades.

6.3 Rituell kontinuitet

Nedan följer en jämförelse av Ertebølle- och groppkeramisk kultur med syfte att diskutera likheter samt skillnader i gravskick och ritualiserade handlingar.

6.3.1 Position av huvud och kropp

En tydlig förändring i vilken riktning huvudet placerades i har ägt rum. Under mesolitikum var det som nämnt ovan vanligast att positionera den dödes huvud mot väst, medan det under neolitikum har skett en förändring och den vanligaste placeringen av huvudet är i norr.

Ryggläge är inom båda kulturer den vanligaste kroppspositionen, men det förekommer större variation av kroppsposition inom Ertebøllekultur jämfört med Gropkeramisk.

6.3.2 Rödockra

Förekomsten samt användningsområde i gravarna skiljer sig åt. Den enda likheten som finns är att rödockra förekommer i gravarna både inom Ertebøllekultur och groppkeramisk kultur, men det gör det även i andra kulturer.

Inom Ertebøllekultur var användningen av rödockra större än inom groppkeramisk kultur, den användes främst för att färga olika delar av kroppen medan den i neolitikum kan ses som en gravgåva eller ett färgämne som använts till att färga föremål.

6.3.3 Gravgoods

Att det förekommer gravgoods i gravarna är något alla gravfält har gemensamt. Antal gravgåvor och förekomsten av dem i de olika zonerna skiljer sig åt. Inom Ertebøllekultur har det varit vanligt med ett fåtal gravgoods i en eller två zoner, medan det inom groppkeramisk kultur inte har varit ovanligt med gravgoods i stora mängder i stort sett i alla zoner inom samma grav.

Det finns både likheter och skillnader vad gäller vad som deponerats i gravarna. Att begrava någon på hjorthorn är en rit som överlevt tidens gång. Användandet av tandpärlor är en annan likhet. Vilket djur som tandpärlorna kommer från skiljer sig åt – inom Ertebølle är det vanligast med landlevande djur och tandpärlor av säl förekommer inte alls, medan det inom gropkeramisk kultur är vanligast med sältänder. Det går inte att förklara detta fenomen med att de gropkeramiska gravfälten varit närmre kusten än de från Ertebøllekultur, eftersom även gravfälten från mesolitikum ligger nära kusten. En möjlighet skulle kunna att förekomsten av säl i vattnet var vanligare kring Gotland än i södra Skåne och nordvästra Själland – men det är något som kräver vidare undersökning för att fastställa.

Förekomsten av keramik i gravarna är en skillnad – denna kommer jag dock inte diskutera närmre eftersom det troligen beror på att man inte har brukat keramik under den del av Ertebølle som gravfälten kommer från, medan man utan tvekan har använt keramik under gropkeramisk kultur.

Det är inom gropkeramisk kultur vanligare med gravar som skiljer sig åt i vilka gravgåvor som följt med i graven. Detta kan som tidigare nämnt vara en indikation på klasskillnader. Det betyder att om gravarna i gropkeramisk kultur tyder på ett samhälle med klasskillnad så tyder gravarna inom Ertebøllekultur på ett samhälle med mindre klasskillnader än gropkeramisk kultur.

6.3.4 Övriga observationer

Det finns inget självklart samband i de enskilda gravar som valts ut för närmre diskussion hos de olika kulturerna. Det man kan konstatera är att det funnits individer inom båda samhällen som av någon anledning krävt särbehandling.

7. Slutsats

Slutsatsen delas upp i tre delar och utgår från respektive fråga i frågeställningen.

7.1 Ertebøllekultur

Ertebøllekulturens gravskick kan utifrån gravfälten Skateholm I och II samt Vedbæk Bøgebakken definieras som ett gravskick där man begraver sina döda i flatmarksgravar. Gravarna är oftast enkelgravar, men upp till tre individer kan finnas i en grav. Oftast är individerna obrända men det förekommer undantag.

Kropparna har medvetet placerats i positioner vid begravning, där den vanligaste positionen är ryggläge. Andra positioner än ryggläge förekommer också, sovställning är också ganska

vanligt. Dessutom har man sett till att huvudet på den döde huvudsakligen har varit placerat i västlig riktning.

I gravarna har man placerat gravgods, på och bredvid kroppen. Det är inga praktföremål utan vardagsföremål som har placerats i graven och det tolkas därför som något den döde kan ha användning för i livet efter detta. Det är också möjligt att föremålen som placerats i graven har varit den dödes i livet och därför inte längre varit användbara för de kvarlevande och därför också skulle begravas. De vanligaste zoner där det förekommer gravgods är bröstkorgszonen, bäckenzonen och lårbenzonen, vilket skulle kunna tyda på att det är föremål som individen burit med sig även till vardags.

Tandpärlor är vanligt förekommande i gravarna, placerade på områden av kroppen där det är tydligt att de varit fastsydda på någon form av klädedräkt. Inte alla individer har burit denna dräkt och det är svårt att fastställa utan närmre undersökning vilken funktion dessa kläder har haft.

En del individer har i graven placerats på eller i närheten av hjorthorn, detta förekommer endast i ett fåtal gravar och är något endast utvalda individer begravs med. Närmre undersökning till varför det är så krävs.

Andra former av ritualer har förekommit där enskilda individer, bland annat har det diskuterats kring förfädersdyrkan, i samband med att man tycks kunna se att delar av skelettet tagits upp i efterhand. Detta kan dock även ha en tafonomisk förklaring i sin kontext.

I graven hittar man ofta rödockra strött över olika delar av kroppen, det är möjligt att det är rester från att ha färgat kläderna röda. Min tolkning är dock snarare att det är en rituell handling som utövats vid begravningsritualen, där betydning skulle kunna variera beroende på vilket område som beströts.

7.2 Gropkeramisk kultur

Gropkeramiskt gravskick kan utifrån gravfälten Ajvide och Västerbjers definieras som ett gravskick där man begraver sina döda i flatmarksgravar. Gravarna är skelettgravar och det är ovanligt med brandgravar.

De döda placeras oftast i ryggläge med huvudet i norr, sovposition och utsträckt sidoläge förekommer också, även om frekvensen av det är låg.

Gravgods förekommer generellt i stora mängder i gravarna, och är placerade i alla kropps zoner. En del individer utskiljer sig från mängden genom att ha extraordinära föremål med sig i graven och ofta flera av samma föremål. Det är möjligt att dessa individer har haft en speciell roll i samhället medan de levde vilket har resulterat i det rika gravgodset. Troligt är det att en stor mängd av gravgodset i gravarna är gravgåvor, då de ur författarens ståndpunkt till stor del inte är föremål som kan tänkas varit använda i vardagen, närmre undersökning krävs för att konstatera detta med säkerhet.

Tandpärlor är vanligt förekommande i graven och precis som i Ertebøllegravarna, nämnt ovan, så tyder detta på att de varit fastsydda på klädnader som troligen inte varit kläder man

burit till vardags. Ett fåtal individer har begravts med hjorthorn, närmre undersökning krävs för att kunna tyda eventuell särskild innebörd.

Rödockra förekommer i ett fåtal gravar, men i majoriteten av gravarna förekommer det inte någon rödockra. I de gravar där rödockra förekommer hittar man det i närheten av gravgodset, antingen bredvid eller på det. Detta tyder på att gravgodset har haft en viktig roll i den rituella processen vid gravläggning av den döde.

7.3 Rituell kontinuitet

Det är svårt att avläsa rituell kontinuitet i gravarna mellan Ertebøllekulturen och den gropkeramiska kulturen. Medan det finns likheter finns det även stora skillnader, vilket gör det svårt att komma till en konklusion.

Medan kroppspositionen till stor del är oförändrad, där den vanligaste positionen är ryggläge, har riktningen av huvudet förändrats från väst till norr. Även placering och antalet av gravgods har förändrats över tid, med gravgods placerade i fler kropps-zoner och större mängder av gravgods. Gravgodsets karaktär har förändrats från använda bruksföremål till att vara mer likt så kallade praktföremål.

Rödockra förekommer i gravar både under Ertebølle- och gropkeramisk tid. Användningen av rödockra i ritualen har dock förändrats över tid. Medan Ertebølle-människorna använde rödockra till att strö över olika kroppsdelar av den döde, så förekommer rödockra närmast som en gravgåva i de gropkeramiska gravarna, där man hittar det antingen på eller i närheten av gravgåvorna.

Förändringen av användningen av rödockra tyder på ett skift från en ritual där den dödes kropp är i fokus till ett där gravgodset är i fokus.

Att begrava de döda med hjorthorn och att det förekommer tandpärlor i gravarna är visserligen likheter som tyder på en kontinuitet, i varje fall i vissa aspekter. Trots detta tycker jag att skillnaderna väger tyngre och konklusionen är att det finns för stora skillnader i de rituella handlingarna, som gör att man inte med säkerhet kan fastslå kontinuitet i gravskicket mellan Ertebølle- och gropkeramisk kultur. Att de genetiska resultaten visar på kontinuitet är ett bevis för att den genetiska utvecklingen är långsammare än den kulturella utvecklingen.

Genetiken har dock varit till stor hjälp med att lösa en av arkeologins gåtor kring neolitiseringsen. Länge trodde man att Ertebøllekulturen övergick till trattbägarkulturen medan gropkeramikerna invandrade till Skandinavien (se till exempel Stenberger, 1979). Genetiska data har visat att det i verkligheten förhåller sig tvärt om.

8. Sammanfattning

Syftet med arbetet var att närmre undersöka huruvida det var möjligt att se kontinuitet i gravskick mellan Ertebølle- och gropperamisk kultur. Frågeställningen var indelad i tre frågor: Baserat på gravfälten Skateholm I och II samt Vedbæk Bøgebakken, hur karaktäriseras gravskick inom Ertebøllekultur? Baserat på gravfälten i Ajvide och Västerbjärs på Gotland, hur karaktäriseras gravskick inom gropperamisk kultur? Kan man trots tiden som skiljer gravfälten åt se ett samband som indikerar att det funnits en konstans inom gravritualer?

Dessa frågor undersöktes närmre med hjälp av de teoretiska perspektiven handlingsteori och ritualisering – där man ser det materiella som spår efter handlingar och alla handlingar kan ritualiseras.

Fem gravfält undersöktes genom litteraturstudier, där även bilder och kartor undersöktes. Gravfälten som undersöktes var Skateholm I och II och Vedbæk Bøgebakken från Ertebøllekulturen och Ajvide och Västerbjärs från den gropperamiska kulturen. 245 gravar granskades varpå gravar valdes ut till närmre undersökning inom fyra kategorier: kroppsposition, position av huvudet i graven, gravgodsets förekomst och placering i graven samt förekomst och placering av rödockra.

Genom att jämföra kulturerna mot varandra drogs slutsatsen att trots det finns både likheter och skillnader i gravritualer, så väger skillnaderna tyngre och det går därför inte att se en kontinuitet i de rituella handlingarna mellan de båda kulturerna, utom möjligen i ett fåtal aspekter som behöver undersökas närmre.

Då tiden är kort för en kandidatuppsats fanns det områden som jag hade velat belysa och undersöka närmre som jag inte hade möjlighet för. Det hade varit intressant att undersöka vilka föremål som var vanligast förekommande inom respektive zoner, samt om det finns något samband mellan det och faktorer så som kön och ålder. Vidare hade det varit intressant att undersöka förhållandet mellan gravar med och utan gravgods närmre då gravarna utan gravgods inte tas upp i detta arbete. Sist men inte minst hade det varit intressant att undersöka användningsområdet för sältran i den gropperamiska kulturen i förhållande till användningsområdet av rödockra i Ertebøllekulturen, eftersom det vid första anblick skulle kunna ha haft liknande funktion i gravritualen.

9. Källförteckning

- AHLSTRÖM, T & LARSSON, L. 2015. Der skalpierte mann aus grab 33 von Skateholm I: H. Meller/M. Schefzik (red.), *Krieg – eine archäologische Spurensuche*. Begleitband zur Sonderausstellung im Landesmuseum für Vorgeschichte Halle (Saale) 6. November 2015 bis 22. Mai 2016 (Halle [Saale] 2015) 105-106
- ALBRETHSEN, S.E. & BRINCH PETERSEN, E 1975. Gravene på Bøgebakken, Vedbæk. *Søllerødbogen*: 9-60. Herning: Historisk-Topografi sk Selskab for Søllerød Kommune.
- ALBRETHSEN, S.E, ALEXANDERSEN, V, BRINCH PETERSEN, E & BALSLEV JØRGENSEN, J. 1976. De levede og døde ... for 7000 år siden: en undersøgelse af gravpladsen på Bøgebakken i Vedbæk. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, s. 5-23.
- ALISSA, M., CHUAN-CHAO, W., SASKIA, P., MANTAS, D., GUNITA, Z., FREDRIK, H., RAILI, A., VALERY, K., VYACHESLAV, M., MARI, T., ANJA, F., AIDA ANDRADES, V., MICHAL, F., CHRISTOS, E., MARKKU, O., ANDREJS, V., ELENA, B., DAVID, R., RIMANTAS, J., WOLFGANG, H., STEPHAN, S. & JOHANNES, K. 2018. The genetic prehistory of the Baltic Sea region. *Nature Communications*, 9, 1-11.
- ANDERSSON, A.C. 2015. *Bourdieu och arkeologi: Struktur och praxis bland gropkeramiker på Västerbjers, Gotland*. Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet (GOTARC. Serie B, Gothenburg archaeological theses: 64)
- ANDRÉASSON, P.G. (red.) 2006. *Geobiosfären: en introduktion*. 1:a uppl. Lund:Studentlitteratur.
- BELL, C, 1992. *Ritual theory, ritual practice*. New York: Oxford University Press.
- BERGGREN, Å. 2010. *Med kärret som källa: om begreppen offer och ritual inom arkeologin*, Nordic Academic Press.
- BERGGREN, Å. & NILSSON STUTZ, L. 2010. Ett utmanat koncept?: Ritualbegreppets möte med arkeologin. Linköping: Linköping University Electronic Press.
- BRINCH PETERSEN, E & ADAMSEN, C. (red.) 1985. *Mesolitisk Vedbæk*
- BRÖNDSTED, J. 1966. *Danmarks Oldtid: 1 Stenalderen*. 2:a uppl. Köpenhamn: Gyldendal.
- BURENHULT, G. 1997. Gravarnas Vittnesbörd. I: Burenhult, G. 1997 (red.) *Ajvide och den moderna arkeologin*, Natur och kultur.
- BURENHULT, G. 2000. The grave-field at Ajvide, Eksta, Gotland. I: Burenhult, G. (ed.) 2002. *Remote sensing : applied techniques for the study of cultural resources and the localization, identification and documentation of sub-surface prehistoric remains in Swedish archaeology* 31-168
- EKENGREN, F. 2013. Contextualizing Grave Goods: Theoretical Perspectives and Methodological Implications. I: Tarlow, S. & Nilsson Stutz (red.) *The Oxford handbook of the archaeology of death and burial*. First Edition (2013). Oxford University Press.

- EKENGREN, F & NILSSON STUTZ, L. 2009. I tillvarons gränsland. I: Ekengren, F & Nilsson Stutz, Liv (red.) 2009. *I tillvarons gränsland: Perspektiv på kroppen mellan liv och död*. Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet (Acta archaeologica Lundensia Series in 8o: 60).
- ERIKSSON, G. 2004. Part-time farmers or hard-core sealers? Västerbjers studied by means of stable isotope analysis, *Journal of Anthropological Archaeology*, 23 (2), s. 135-162 doi: 10-1016.
- FAHLANDER, F. 2003. *The materiality of serial practice: a microarchaeology of burial*. Dept. of Archaeology [Institutionen för arkeologi], Univ. (GOTARC. Series B. Gothenburg archaeological theses: 23).
- FAHLANDER, F. 2006. Liv och död i det tredje rummet – hybriditet och materialitet under mellaneneolitikum. I: *Lik og ulik: tilnærminger til variasjon i gravskikk*. S. 203-223
- FAHLANDER, F. 2008. A Piece of the Mesolithic Horizontal Stratigraphy and Bodily Manipulations at Skateholm. I: FAHLANDER, F & Østergaard, T. (red.) 2008. *The Materiality of Death Bodies, burials, beliefs*. Archaeopress
- FAHLANDER, F. 2013. Intersecting Generations: Burying the Old in a Neolithic Hunter-Fisher Community. *Cambridge Archaeological Journal*, 23(2), s. 227-239, doi: 10.1017/S0959774313000243.
- HELLEWELL, E. & MILNER, N. 2011. Burial practices at the Mesolithic-Neolithic transition in Britain: change or continuity? *Documenta Praehistorica*, 38. Doi: 10.4312/dp.38.5
- JANZON, G. 1974. *Gotlands mellaneneolitiska gravar*. Stockholm: Almqvist och Wiksell.
- JENNBERT, K. 1992. Changing Customs. Reflections on Grave Gifts, Burial Practices and Burial Rituals during Period III of the Bronze Age in Southeast Scania. I: *Meddelanden från Lunds universitets historiska museum*, 91-103.
- JENNBERT, K. (1999). Fångstfolk börjar odla. I Burenhult, G. (Red.), *Arkeologi i Norden* (Vol. 1). Norstedts.
- JENSEN, J. 2013. *Danmarks Oldtid: Fra stenalder til vikingtid*. Köpenhamn: Gyldendal.
- LARSSON, L. 1981. *En 7000-årig sydkustboplats: nytt om gammalt från Skateholm*. [Norden].
- LARSSON, L. 1982. *Skateholmsprojektet: nya gravar och ett nytt gravfält* [Norden]
- LARSSON, L. 1983. *Skateholmsprojektet: jägare, fiskare, bönder*. [Norden]
- LARSSON, L. 1988. *Ett fångstsamhälle för 7000 år sedan: boplatser och gravar i Skateholm*, Signum.
- LARSSON, L. 1994. *Ett samhälle vid Skånes sydkust för 7000 år sedan*. Vemmenhögs härads fornminnes- och hembygdsförening.
- LARSSON, L. 2016. Some aspects of mortuary practices at the Late Mesolithic cemeteries at Skateholm, southernmost Sweden. *Mesolithic burials : rites, symbols and social organisation*

of early postglacial communities : international conference, Halle (Saale), Germany, 18th-21st September 2013 - rites, symbols and social organisation of early postglacial communities : international conference, Halle (Saale), Germany, 18th-21st September 2013,
13

LARSSON, M. 2006. *A tale of a strange people: the Pitted Ware Culture in southern Sweden.* Institutionen för humaniora och samhällskunskap, Högskolan i Kalmar (Kalmar studies in archaeology:2).

LARSSON, Å. M. 2009. *Breaking and making bodies and pots: material and ritual practices in Sweden in the third millennium BC.* Department of Archaeology and Ancient History, Uppsala University (Aun:40).

MACDONALD, B. L., FOX, W., DUBREUIL, L., BEDDARD, J. & PIDRUCZNY, A. 2018. Iron oxide geochemistry in the Great Lakes Region (North America): Implications for ochre provenance studies. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 19, 476-490.

MAGNELL, O. 2008, Tafonomi – läran om kvarlevornas historia. i Lynnerup, N (red.), *Biologisk antropologi med humanosteologi.* Gyldendal Akademisk, 121-146.

MALMER, M. P. 1969. *Gropkeramiksboplatsen Jonstorp RÄ.* Almqvist & Wiksell (Antikvarisk arkiv: 36).

MALMER, M. P. and Kungl. Vitterhets historie and antikvitets akademien 2002. *The Neolithic of South Sweden: TRB, GRK, and STR.* Royal Swedish Academy of Letters, History and Antiquities [Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akad.].

MÜLLER, S. 1897. *Vor Oldtid. Danmarks forhistoriske archaelologi.* Det Nordiske Forlag.

NILSSON STUTZ, L. 2003. *Embodied rituals & ritualized bodies : tracing ritual practices in Late Mesolithic burials,* Almqvist & Wiksell International.

OHLSON (JANZON), G. 1968. A Method of Measurement and the Use of Terminology in a Report on Human Skeleton Posture. *Acta Arch.*, vol. 39:255-261

PARKER PEARSON, M. 1999. *The archaeology of death and burial,* Texas A&M University Press.

PRICE, T.D. 2015 *Ancient Scandinavia: an archaeological history from the first humans to the Vikings.* Oxford University Press

RAPPAPORT, R. 1999. *Ritual religion in the making of humanity.* Cambridge: Cambridge University Press.

SJÖSTRAND, A & WALLIN, P. 2017. *Rapport från arkeologisk undersökning av Ajvide 2:1 2017 Eksta 171:1*

SKOGLUND, P., MALMSTRÖM, H., OMRÅK, A., RAGHAVAN, M., VALDIOSERA, C., GÜNTHER, T., HALL, P., TAMBETS, K., PARIK, J., SJÖGREN, K.G., APEL, J., WILLERSLEV, E., STORÅ, J., GÖTHERSTRÖM, A. & JAKOBSSON, M. (2014). Genomic Diversity and Admixture Differs for Stone-Age Scandinavian Foragers and Farmers. *Science* (New York, N.Y.). doi:10.1126/science.1253448.

STENBERGER, M. 1943. Archäologischer Bericht. I: Stenberger M., Dahr. E. & Munthe H. *Das Grabfeld von Västerbjers auf Gotland*. Stockholm: Kungliga vitterhetsakademien.

STENBERGER, M. 1979. *Det forntida Sverige*. 3.dje upplagan. Lund: Berlings.

Sveriges Geologiska Undersökning. SGU. Kartgenerator.

http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html (Hämtad: 2020-10-07)

WERBART, B. 1984. *Figurplastik och gravskick hos nord- och nordösteuropas neolitiska fångstkulturer : Figure sculpture and burial customs of north and north-east Europe's neolithic hunter-gatherer cultures*, Habelt.

WILÉN, A. 2005. *Rödockra - forntidens färg : experimentet som forsknings- och förmedlingsmetod 2005*, Vuollerim 6000 år.

ÖSTERHOLM, I. 1986, The Jakobs/Ajvide site at Eksta, Gotland. I Burenhult, G. (ed.) 2002. *Remote sensing : applied techniques for the study of cultural resources and the localization, identification and documentation of sub-surface prehistoric remains in Swedish archaeology* 17-30

ÖSTERHOLM, I. 1989. *Bosättningsmönstret på Gotland under Stenåldern: en analys av fysisk miljö ekonomi och social struktur*. Visby: Gotlands Allehandas Tryckeri AB.

ÖSTERHOLM, I. 2008. *Jakobs/Ajvide : undersökningar på en gotländsk boplats under från stenåldern*, Visby: Gotland University Press.

10. Bilagor

Bilaga 1: Mesolitisk databas

Skateholm I

Grav 1

Graven innehåller skelettet av en man i medelåldern (Larsson, 1981:20), eller en man som är minst 50 år men troligen äldre. Skelettet är i dåligt skick och befinner sig i sovställning (Nilsson Stutz, 2003: appendix:28). Baserat på mått av vänster överarm var individen ca 165 cm lång. De osteologiska könsindikatorer som finns indikerar man (Persson & Persson, 1984:5)

Det fanns flintasån som gravgoods (Larsson, 1981:20)

Grav 2

Graven innehåller en individ i halvsittande och hopdragen position. Nästan alla ben var bevarade, men väldigt nedbrutna. Kranium var kollapsat. Osteologiska könsindikatorer indikerar man. Baserat på slitage på tänderna är det möjligt att individen var över 60 år gammal vid dödstillfället. Kroppslängd baserat på mått av vänstra överarmsbenet indikerar en längd på cirka 153 cm (Persson & Persson, 1984:6-7). Över bröstet fanns rödockra (Larsson, 1981:20, Nilsson Stutz, 2003: appendix:29-30)

Grav 3

Graven innehöll skelettet av en kvinna i sittande ställning i åldern ca 19-20 år. Kvinnan var beströdd med rödockra och gravgodset bestod av en käke från en säl (Larsson, 1981:20, Persson & Persson, 1984:7, Nilsson Stutz, 2003: appendix:30-32).

Grav 4

Graven innehöll skelettet av en man i åldern omkring 40-50 år. Tänderna var ganska slitna och suturerna på kraniet var hopväxta. Mannen var placerad i sovställning. C-14 datering på ett lårben = 5170 f.kr (Larsson, 1981:20,42, Persson & Persson, 1984:7,10,13). Individen var placerad i ryggläge med viss vridning åt vänster, knäna var böjda, vänster arm placerad utmed kroppen och högra lätt böjd över höften (Nilsson Stutz, 2003: appendix:32-33). I graven hittades fiskben som troligen varit en del av maginnehållet vid dödstillfälle (Larsson, 1982a:15-16).

Grav 5

Graven innehöll skelettet av en vuxen individ, troligen en man i 19-20 års åldern. Individen var placerad i halvsittande ställning och gravgodset bestod av ett redskap av ben (Larsson, 1981:20, Persson & Persson, 1984:13). Vid vänster knä förekom det rödockra och kol (Nilsson Stutz, 2003: appendix:33-34).

Grav 6

Graven innehöll skelettet av en kvinna i minst 30 årsåldern. Individen var placerad i sittande ställning med ett foster eller förtidigt fött barn placerat (eller nedlagt in utero) vid kvinnans höft. Vid höften på kvinnan samt under skelettet av barnet hittades 30 genomborrade svintänder (Larsson, 1981:20, 1988:132, Persson & Persson, 1984:13-16). I lårbenszonen hittades rödockra (Nilsson Stutz, 2003: appendix: 35-36). Vid skenbenet av den vuxna individen hittades mörkfärgning innehållandes fiskben och överkroppen var även den beströdd av rödockra (Larsson, 1982a:16-17).

Grav 7

Graven innehöll skelettet av en man (baserat på kraniet) i medelåldern (30-40 år). Individen är enligt Larsson placerad i sovställning (Larsson, 1981:20, Persson & Persson, 1984:17) Nilsson Stutz samt Ahlstöm³ så var individen placerad i ryggläge med kroppen svagt vriden mot höger (Nilsson Stutz, 2003: appendix:36-37). Vid höger armbåge hade en tvärpil och en bennål placerats och nära fötterna hittades en hög med fiskben och ett ben från ett rådjur (Larsson, 1982a:17, Nilsson Stutz, 2003: appendix:36).

Grav 8

Endast fragmenterade tänder från både under- och överkäken fanns bevarade. Tillhörde ett barn i 4-5 års åldern (Larsson, 1981:20, 1982a:16,18, Persson & Persson, 1984:17, Nilsson Stutz, 2003: appendix:37).

Grav 9

Grav 9 var en hundgrav, Hunden var av schäferstorlek och beströdd med rödockra (Larsson, 1981:20). Hunden var hade benen ihopdragna och var lagd på sidan (Larsson, 1982a:18).

³ Muntlig kommunikation med Torbjörn Ahlström.

Grav 10

Grav 10 innehöll en hund, ungefär lika stor som en nutida schäfer. Graven var skadad. (Larsson, 1981:20).

Grav 11

Under kulturlagret hittade små gropar med brända fragment av ben. Vissa av dem har troligen tillhört en individ i 50-60 årsåldern. Vissa av benen härstammar från djur, bland annat hund, säl och svin. ¹⁴C- datering av träkol från graven = 5250 f.kr (6290 ± 100 B.P) (Larsson, 1981:20,42, 1982a:18, Persson & Persson, 1984:18-19, Nilsson Stutz, 2003: appendix:38).

Grav 12

Graven innehöll ett skelett av en kvinna i åldern 18-19, eller 19-21 år gammal. Hon var placerad i ryggläge. Skelettet var väldigt dåligt bevarat och huvudet saknades. Rödockra förekom över höger lårben och över ett mindre parti av bröstet. Gravgodset i graven bestod av ett spaltat rörben möjligen från en vildkatt och en oarbetad bärnsten (Persson & Persson, 1984: 19-20, Larsson, 1981:20-23, 1982a:18-19, Nilsson Stutz, 2003: appendix:38-39).

Grav 13

Grav 13 särskiljer sig från resterande gravar hittade på gravfältet. Graven innehåller ett skelett av en man, skelettet är väldigt disartikulerat och utspritt och tyder på att kroppen styckats innan nedläggning i graven (Nilsson Stutz, 2003: appendix:40). Det är även möjligt att graven är en sekundär grav – det vill säga att kroppen grävts upp av okänd anledning och sedan begravts igen i grav 13. Ett annat alternativ skulle kunna vara att man fått vänta med att gravlägga individen om han dött under vintern och man inte kunnat begrava honom innan nedbrytningsprocessen påbörjats (Larsson,1981:23-25, 1982a:19 Persson & Persson, 1984:20-23).

Intressant att notera är att mannens skalle visar tecken på skalpering som inte är del av dödsorsak utan som han tycks ha överlevt ett antal år. Detta kan man påvisa genom att traumat på skallen hade läkt (Ahlström & Larsson, 2015). Dödsorsak tros snarare vara den tvärpil som påträffades i anslutning till vänster bäckenben. Förutom dessa trauman hade individen också en skada på baksidan av vänster lårben i form av en fördjupning som har tolkats att vara från när en vildsvinsgalt attackerat. Skadan är läkt men visar tecken på att framkallat en kraftig benhinneinflammation. På samma lårben, mer distalt fanns det ett huggmärke möjligen från dödstillfallet (Larsson, 1988:91, 116-117, 1982a:19 Persson & Persson, 1984:20-23). Rödockra hade placerats över nedersta delen av bensamlingen (Larsson, 1982a:19).

Grav 14

Grav 14 var en dubbelgrav och innehöll skelettet av en man i 40-50 eller 45-55 årsåldern och en kvinna i 17-19 årsåldern. Mannen var placerad i ryggläge medan kvinnan var placerad i sovställning på vänster sida om mannen med knäna vikta över hans lårben (Larsson, 1988, Nilsson Stutz, 2003:41). Båda huvuden var placerade i syd med ansiktet vänt mot öst (Persson & Persson, 1984:23-26).

På kvinnans vänstra tinning finns det en skada som antingen härstammar från ett slag (möjlig dödsorsak?) eller från en sork eller mullvad som grävt sig genom graven.

Gravgodset bestod av en röd järnhaltig sten, möjligen en sminksten, placerad vid kvinnans högra kind, ett flintavslag vid vänster sida av mannens bröstorg, käkdelar av rådjur och kronhjort ovanför båda individens lårben och tårben av en vildsvin placerade ovanför mannens huvud och invid hans bröstorg – det är möjligt att dessa är rester av ett skinn som de döda varit insvepta i vid gravläggning (Larsson, 1981:25-27, 1982a:19-20, Persson & Persson, 1984: 23-26).

Grav 15

Graven innehöll en hund i schäferstorlek och var placerad mindre än 1 meter från hunden i grav 9 (Larsson,1981:27-28, 1982a:21).

Grav 16

Graven innehöll skelettet av en vuxen man. Skelettet var svårt skadad på grund av modernt jordbruk och det som fanns kvar av skelettet var följande: de nedre ländkotor, underarmarna, ett par revben, höften och de nedre extremiteterna.

Individen har troligen varit placerad i halvsittande ställning likt individen i grav 5, detta tolkas utifrån att överkroppen ska ha befunnit sig högre upp än underkroppen på mannen i grav 16.

Individen har skadat sig i ung ålder, möjligen genom att ha ramlat ner från ett träd eller liknande. Denna tolkning görs utifrån en halvklotformad utbuktning på vänster sida av höften. Denna skada har gjort att individen har haft vissa svårigheter med att röra sig men skadan har inte varit dödlig.

Individen var överströdd med rödockra, särskilt mellan lårbenen och gravgodset bestod av ett 30-tal delvist genomborrade framtänder av hjort placerade under fötterna och en rödfärgad tvärpil av flinta intill vänster lårben (Larsson, 1981:28, 1982a:21, Persson & Persson, 1984:26-28, Nilsson Stutz, 2003: appendix:44-45).

Grav 17

Graven innehöll en hund som var placerad på vänster sida med uppvikta bakben och raka framben (Larsson,1981:28,30).

Grav 18

Möjlig hundgrav – grop med ryggkotor av hund samt rödockra (Larsson, 1981:30).

Grav 19

Möjlig hundgrav, endast få fragment av skelettet bevarat (Larsson, 1982b:12)

Grav 20

Brända skullfragment från människa, troligen en brandgrav (Larsson, 1982b: 13, Persson & Persson, 1984:28, Nilsson Stutz, 2003: appendix:46)

Grav 21

Dåligt bevarad grav och väldigt fragmenterat skelett av en ung kvinna. Kvinnan var placerad i ryggläge med armar och ben utsträckta. I graven hittades även ett flertal tänder och emalj från svin och kronhjort. Rödockra hittades nära kraniet och bäckenpartiet (Larsson, 1982b:13, Persson & Persson, 1984:28-29, Nilsson Stutz, 2003: appendix:46-47).

Grav 22

Graven innehöll skelettet av en äldre man, 60+ år gammal. Skelettet var inte komplett – pelvis och flertalet andra ben saknas. Kranium är dock ganska välbevarat och där finns spår av ett möjligen läkt trauma på pannbenet (Persson & Persson, 1984:29,32). Individens låg i ryggläge och gravgodset bestod av en skafthålsyx av kronhjortshorn och vid fötterna hittades fiskben. Yxan var ornamenterad i form av raka inristade linjer. Rödockra hittades bakom och ovanför skallen (Larsson, 1982b:14-15, 1988:137, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 47-48).

Grav 23

Grav 23 var en hundgrav. Hunden var placerad på sidan med benen inböjda (Larsson, 1982b:15, 1988:151)

Grav 24

Graven innehöll ett skelett av en äldre kvinna i kraftig sovställning (Larsson, 1988:108, Persson & Persson, 1984: 32, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 49). Kvinnans händer var placerad när ansiktet. En ansamling fiskben hittades nära bukområdet – troligen en del av maginnehållet vid dödstillfället. Över bäckenet förekom ett tunt lager av rödockra (Larsson, 1982b:15-16).

Grav 25

Graven innehöll ett skelett av en individ, möjligen kvinna, i åldern 30-40 år. Individen var placerad i sittande ställning och skelettet var skadat (Persson & Persson, 1984:32-33). Rödockra hittades över bröstkorgen, bäckenet och mellan lårbenen (Larsson, 1982b:17, Nilsson Stutz, 2003: appendix:50).

Grav 26

Graven innehöll ett dåligt bevarat skelett av en vuxen kvinna, i åldern 35-45 år (Persson & Persson, 1984) eller över 50 årsåldern (Larsson, 1988). Individen låg i kraftig sovställning, där hela kroppen var väldigt ihopdragen – det är möjligt att kroppen varit hopbunden av rep eller invirad i någon form av fäll. Runt huvudet hittades rödockra, även kring bäckenområdet (Larsson, 1982b:17, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 51-52).

Själva graven urskilde sig genom att vara trapetsformad och ha ett stolphål i varje hörn. Dessa stolpar har burit upp någon form av takkonstruktion gjord av trä som man under själva begravningen tänt eld på (Larsson, 1988, Nilsson Stutz, 2003:51-52).

En tand (en molar) visar tecken på att ha haft karies som kan ha orsakat inflammation (Persson & Persson, 1984:33).

Grav 27

Skelettet av en man i 35-45 årsåldern hittades i ryggläge i grav 27. Skelettet var dåligt bevarat och delvist kollapsat. I graven hittades inget gravgods (Larsson, 1982b:17-18, Persson & Persson, 1984:33-34) även om det är möjligt att två stenar av flinta som hittades mellan lårbenen möjligen skulle kunna vara gravgods (Nilsson Stutz, 2003: appendix: 53).

Grav 28

I grav 28 hittades skelettet av en man placerad i ryggläge. Mannen var mellan 30-40 år gammal utifrån osteologiska undersökningar – tandslitage tyder dock på att mannen varit äldre än så, möjligen 50-60+ år gammal⁴. Skelettet saknade tre ben – båda vänstra underarmsbenen samt vänstra lårbenen. Vänster handben låg i artikulerat läge, lika så benen som ledar till vänster lårben – detta har gjort att det funnits en diskussion om huruvida dessa ben är medvetet uppgrävda av människorna på Skateholm, möjligen för någon form av förfädersdyrkan. En annan möjlighet är att dessa ben förflyttats in i djurgångar av djur som grävt sig genom graven, till exempel en mullvad (Persson & Persson, 1984: 34-35, Larsson, 1982:18,1988:117, 121).

Gravgodset i graven bestod av tre horntaggar placerade bakom mannens huvud – det är möjligt att dessa använts till flintbearbetning. Rödockra hittades kring höger höft och lårben (Larsson, 1982b:18-19, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 54-56).

⁴ Skriftlig kommunikation med Torbjörn Ahlström angående ålder av individen.

Grav 29

Grav 29 innehöll endast ett fåtal väldigt fragmenterade ben- och tandfragment från mammalia, möjligen människa (Persson & Persson, 1984:35, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 56). Enligt Larsson (1982) så kunde man utifrån position av extremitetsben och tänder se att individen legat i sovställning (Larsson, 1982b:19).

Grav 30

Graven innehöll en vuxen individ i väldigt dåligt bevarat skick. Endast fragment från höger och vänster skenben återstod (Persson & Persson, 1984:35, Nilsson Stutz, 2003: appendix:56). Enligt Larsson (1982) tyder placeringen av skenbenen på att individen legat i ryggläge. Det hittades även rödockra i bröstkorsregionen (Larsson, 1982b:19)

Grav 31

Graven var i extremt dåligt skick och endast fragment från os occipitale (nackbenet) återstod av människa. I Larsson nämns tänder som skulle ha tillhört individen som tyder på lågt slitage, i Persson & Persson nämns tänder från rådjursläktet (Larsson, 1982b:19, Persson & Persson, 1984:35). Är det möjligen samma tänder som nämns med olik betydning eller har tänder gått förlorat i materialet under de år som skiljer undersökningarna åt.

Det hittades också fiskben och andra diverse djurben i graven (Persson & Persson, 1984:35).

Grav 32

Graven innehöll ett fragmenterat skelett av en vuxen individ, möjligen man. Endast extremitetsbenen och små fragment av höftbenen var bevarade. Individen befann sig troligen i sittande eller halvsittande position (Persson & Persson, 1984: 36, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 57), och vid lårbenen förekom rödockra. Gravgodset bestod av en spånkniv i höftbensregionen (Larsson, 1982b:19-20).

Grav 33

När grav 33 först grävdes fram trodde man först att det var en avfallsgrop – baserat på mängden bearbetad flinta och djurben. Det förvånade därför arkeologerna när de längst ner i gropen hittade ett skelett av en människa. Individen var en man, en äldre individ i åldern 45-60 år. Vad som också var besynnerligt med mannen i grav 33 var att han var placerad i utsträckt magläge med armarna mot sidorna. Av alla gravar på gravfälten i Skateholm är han den enda placerad i denna position. Gravgodset bestod av två tvärpilar, en placerad mellan lårbenen och en intill fötterna på den döde. Det är osäkert om artefakterna i form av bearbetad flinta som hittades i fyllningen tillhör fyllningen eller är gravgåvor som placerats senare, det finns också en tolkning av att man skjutit ner pilar i graven samtidigt som man fyllt den med jord (Larsson, 1982b:20, 1988, Persson & Persson, 1984:36-37, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 58-59).

Grav 34

Graven innehöll ett skelett av en individ i åldern 35-45 år. Skelettet var väldigt nedbrutet vilket gjorde att man inte kunde könsbedömma individen. Individen var placerad i ryggläge och graven var placerad väldigt nära grav 35 (Larsson, 1988:124, Persson & Persson, 1984:37). Individen i grav 34 saknade höger lårben, men det är möjligt att det försvunnit i samband med gravläggning av individen i grav 35, eller att ett djur har tagit lårbenet (Larsson, 1982b: 20-21, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 59-60).

I graven hittades en 22 cm lång trind benspets – möjligen av människoben (Persson & Persson, 1984:37). Benspetsen var placerad under revbenen och därför är det möjligt att den är del av dödsorsaken, men det är även möjligt att den placerats på bröstkorgen som del av gravgodset. Gravgodset bestod, förutom benspetsen, av en tvärpil placerad invid fötterna och ett bearbetat ben bakom nackkotorna (Larsson, 1982b:20-21).

Grav 35

Grav 35 var placerad väldigt nära grav 34 (se Larsson, 1988:24), och befann sig i sovställning med händerna placerade framför ansiktet (Larsson, 1982b:21). Skelettet i graven var väldigt nedbrutet och tillhörde möjligen en kvinna i 30-40 årsåldern. Enligt Persson & Persson saknas vänster höftben samt vänster lårben (Persson & Persson, 1984:37-38), enligt Nilsson Stutz är det istället höger femur som saknas (Nilsson Stutz, 2003: appendix: 61), men jag misstänker att det kan vara ett skriftligt fel i Nilsson Stutz och hon istället menar vänster då hon tidigare i texten nämner att vänster lårben saknas.

Vid området kring armbågarna hittades ett mindre parti av rödockra (Larsson, 1982b:21).

Grav 36

Graven innehöll ett väldigt dåligt bevarat och extremt nedbrutet skelett av en individ i åldern 30-40 år (Persson & Persson, 1984:38). Individen var placerad i ryggläge med huvudet vänt åt sidan. Av kraniet återstod endast ungefär hälften, resterande har antagligen förstörts av jordbruk. Enligt Larsson ovanligt stort område av rödockra hittades i höftpartiet och kring lårbenen (Larsson, 1982b:22).

Grav 37

Graven innehöll ett välbevarat skelett av en kvinna i åldern 40-50 år, med väldigt slitna tänder (Larsson, 1982b:22-23, Persson & Persson, 1984:38). Kvinnan var placerad i ryggläge med armarna utsträckta (Nilsson Stutz, 2003: appendix:62). Området kring kraniets högra sida samt höftområdet var kraftigt färgat av rödockra och man hittade en ansamling av fiskben på vänster sida om kvinnans huvud (Larsson, 1982b:22).

Grav 38

Graven innehöll ett dåligt bevarat skelett av en vuxen individ, möjligen en man (Persson & Persson, 1984:39). Individen var placerad i sovställning med knän och ena armbågen var placerad mot väggen av graven. Rödockra förekom bakom nacken samt i bäckenområdet (Larsson, 1982b:23). Nilsson Stutz menar att individen var placerad i ryggläge (Nilsson Stutz, 2003: appendix: 64-65)

Grav 39

Graven var väldigt förstörd och innehöll endast fragment av bålen, höften och kraniet. Individen har varit omkring 50 år vid dödstillfället, kön av individen kunde inte bedömas på grund av skicket av skelettet (Persson & Persson, 1988:89). Utifrån placeringen av fragmenten kan tyda att individen sannolikt varit placerad i sittande ställning. Runt huvudet och inom ett parti av bröstkorgsområdet hittades rödockra (Larsson, 1982b:23).

Grav 40

Graven innehöll ett dåligt bevarat och fragmenterat skelett av en individ i 40-45 årsåldern, möjligen kvinna. Individen var placerad i sovställning (Persson & Persson, 1988:89). Framför individen hittades en ansamling djurtänder (Larsson, 1983:9) och rödockra förekom också framför kroppen (Nilsson Stutz, 2003: appendix: 66).

Grav 41

Grav 41 var en dubbelgrav och innehöll därmed skelettet av två individer – en äldre man i en ålder av minst 55, men troligen 65+ år, och ett barn i 4 årsåldern (Persson & Persson, 1988:89). Mannen var placerad i sovställning med de nedre extremiteterna böjda och de övre omkring barnet som också var placerad i sovställning, vänt mot mannen (Larsson, 1988:131, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 67-69). Gravgodset bestod av två vildsvinsbetar och 4 genomborrade bärnstensbitar som placerats på barnets bröst som möjligen tillhört någon form av smycke, samt ett flintaspån och en kort bentspets placerad vid barnets lårben. I graven förekom även rödockra, mestadels kring barnet (Larsson, 1983:12, 1988:110).

Grav 42

Graven var tydligt markerad som en brun och oregelbunden färgning i jorden, men när man grävde anläggningen hittades endast tänder och tandfragment när man sållade jorden. Dessa tänder härstammar från ett barn i 2-3 årsåldern, i samband med att tänderna hittades så hittade man även rödockra (Larsson, 1983:12-13, Persson & Persson, 1988:89, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 69).

Grav 43

Graven innehöll ett nedbrutet skelett av en kvinna i minst 45 årsåldern, men troligen äldre. Kvinnan var placerad i rygggläge med både övre och nedre extremiteterna utsträckta (Persson & Persson, 1988:89, Larsson, 1983:13, Nilsson Stutz, 2003:70). Placerade vid huvudet hittades två stenar som möjligen är anledningen till att kraniet var krossad – antingen att de som gravlade personen använt stenarna till att krossa skallen vid begravning eller att kraniet pressats mot stenarna i graven som på så sätt krossade skallen. Graven innehöll inget gravgods, men under höften förekom rödockra (Larsson, 1983:13).

Grav 44

Graven innehöll ett extremt nedbrutet och fragmenterat skelett av en vuxen individ. Kön kunde inte bedömas, men baserat på tandslitage tyder det på att individen dött i en ålder omkring 60 år (Persson & Persson, 1988:90). Det är möjligt att individen varit placerad i sovställning (Larsson, 1983:14).

Grav 45

Graven innehöll ett extremt fragmenterat skelett av en individ i 25-30 årsåldern (Persson & Persson, 1989:90). Det är möjligt att individen varit placerad i sovställning. Rödockra hittades i den centrala delen av graven (Larsson, 1983:14, Nilsson Stutz, 2003:72).

Grav 46

Graven innehöll ett krossat men nästan komplett skelett. Könbedömning är osäker och individen har både manliga och kvinnliga osteologiska könsmarkörer. Individen var minst 50 år vid dödstillfället, men troligen äldre (Persson & Persson, 1988:90). Individen var placerad i rygggläge med benen utsträckta (Nilsson Stutz, 2003: appendix:73).

Gravgodset bestod av en ansamling djurtänder placerad i rader och bärnstensbitar som hittades bakom nacken på individen och därmed troligen tillhört någon form av halssmycke eller varit fäst på någon form av klädedräkt. Denna kombination av tandpärlor och bärnstensbitar hittades på flera andra ställen i graven (Larsson, 1983:14-16).

I huvudänden samt i fyllningen i den underliggande äldre graven, grav 47, hittades fragment av ett foster – därmed är det möjligt att grav 46 har varit en dubbelgrav (Nilsson Stutz, 2003: appendix:73).

Grav 47

Grav 47 var yngre än grav 46 och hade delvist förstört grav 46. Graven innehöll skelettet av två individer – en ung individ i åldern omkring 14 år, möjligen av manligt kön, och ett barn i åldern ½-1 år gammal (Persson & Persson, 1988:90). Den äldre av de två var placerad i rygggläge och skelettet av den yngre var väldigt upplöst – dock är det enligt Larsson troligt att hen varit placerad i sovställning. Gravgodset bestod av tre bergartsyxor, ett flintavslag och en

avlång rundad sten som var placerade mellan subadultens lårben och genomborrade tänder av hjort bakom hans vänstra hand. Rödockra hittades på sidorna av graven samt omkring det yngre barnet (Larsson, 1983:16-17, 1988:134) eller båda barnen (Nilsson Stutz, 2003:appendix:74).

Grav 48

Graven innehöll ett fragmenterat skelett av en vuxen individ (Persson & Persson, 1988:90) med frakturer på rörbenen. Dessa frakturer kan enligt Larsson (1983) vara resultatet av att djur har grävt djurgångar genom graven. I graven hittades djurben och flintavslag, men det är svårt att konstatera huruvida de skulle anses vara gravgods eller del av fyllningen. Rödockra förekom över höften samt hela överkroppen (Larsson, 1983:18). Individen var troligen placerad i sittande ställning (Nilsson Stutz, 2003: appendix:76-77).

Grav 49

Graven innehöll ett extremt fragmenterat skelett av en individ som enligt bedömning av tandslitage har dött i en ålder omkring 50-60 år gammal (Persson & Persson, 1988:90). Individen var placerad i ryggläge med utsträckta extremiteter (Nilsson Stutz, 2003: appendix:77) och gravgodset bestod av en liten flintkniv placerad nära vänster skenben (Larsson, 1983:18).

Grav 50

Grav 50 var i stort sett helt förstörd, det enda som återstod av skelettet var två skenben och några tåben (Larsson, 1983:18, Persson & Persson, 1988:90, Nilsson Stutz, 2003, appendix:78).

Grav 51

Graven innehöll ett väldigt nedbrutet skelett av en vuxen individ, möjligen en man, i åldern 40-50 år (Persson & Persson, 1988:90). Individen hade händerna framför ansiktet och var placerad i sovställning (Larsson, 1983:18), och kring området av de nedre extremiteterna och bäckenet förekom det rödockra (Nilsson Stutz, 2003: appendix:79).

Grav 52

Graven innehåller ett skelett som är ytterst fragmenterat, baserat på tandslitage var individen omkring 45-50 år vid dödstillfället (Persson & Persson, 1988:90). Individen var troligen placerad i sovställning, men det är något osäkert (Larsson, 1983:18, Nilsson Stutz, 2003: appendix:80).

Grav 53

Graven innehöll ett skelett av en individ där könsbedömning av individen var tvetydig, men mycket tyder på att det kan ha varit en kvinna. Åldern vid dödstillfället var omkring 18-20 år (Persson & Persson, 1988:90-91). Individen var placerad på rygg med sina ben korsade och armarna utsträckta utmed sidorna (Larsson, 1983, Nilsson Stutz, 2003: appendix:81-82). Gravgodset bestod av en mängd tandpärlor av älg, kronhjort och vildsvin och placerade dels vid armarna och dels vid höften av den döde – detta tyder på att de varit fastsydda på någon form av klädedräkt (Larsson, 1983:18-20, 1988:120).

Grav 54

Graven innehöll de nedre delarna av ett skelett, bäckenbenet samt de nedre extremiteterna, av en vuxen individ (Persson & Persson, 1988:91). Det är troligt att individen har varit placerad i sittande ställning (Nilsson Stutz, 2003: appendix: 82).

Grav 55

Graven innehöll endast ett fåtal ben – fragmenterade revben och extremitetsben (Persson & Persson, 1988:91). Det är möjligt att individen varit placerad i ryggläge (Nilsson Stutz, 2003: appendix:83).

Grav 56

Graven innehöll fragment av två skenben (vänster och höger), samt ett fåtal oidentifierbara fragment. Individen var antagligen vuxen (Persson & Persson, 1988:91, Nilsson Stutz, 2003: appendix:84).

Grav 57

Graven var placerad under grav 56, och var därmed äldre än den. Graven innehöll ett fragmenterat skelett av en ung individ, troligen omkring 16-20 år gammal, med alla sina tänder välbevarade. Individen var placerad i utsträckt ryggläge (Persson & Persson, 1988:91, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 84-85).

Grav 58

Graven innehöll ett krossat och ej komplett skelett placerad i sovläge. Troligen var individen en kvinna, men man har ej kunnat bedöma bäckenbenet. Individen var vuxen, troligen 60+ år vid dödstillfället (Persson & Persson, 1988:91, Nilsson Stutz, 2003:appendix:85-86).

Grav 59

Graven innehöll fragment av över- och underkäken med tänderna in situ samt delar av extremitetsben. Baserat på tänderna dog individen i en ålder omkring 16-20 år (Persson & Persson, 1988:91). Gravgodset bestod av 20 tänder av hjort och vildsvin samt en ansamling av fiskben och djurtänder. Kroppsposition av individen var utifrån fragmenten omöjlig att bedöma (Nilsson Stutz, 2003:appendix:86-87).

Grav 60

Graven innehåller skelettet av en ung färdigväxt individ. Kranium var krossat och många ben helt nedbrutna (Persson & Persson, 1988:91). Ovanför graven har någon form av större eldning ägt rum vid gravläggning, baserat på ett stort område av sot. Nilsson Stutz föreslår att individen skulle kunna varit placerad i sovställning (Nilsson Stutz, 2003:appendix:87).

Grav 61

Graven innehöll endast ett krossat och deformerat kranium. Där man baserat på tre kindtänder föreslår en ålder på omkring 35-45 år vid dödstillfället (Persson & Persson, 1988:91). Bredvid huvudet ska en yxa ha varit placerad (Nilsson Stutz, 2003:appendix:88).

Grav 62

Graven innehöll ett fragmenterat skelett av en äldre kvinna, troligen äldre än 60 år. En underkäke hittades 2 meter från graven som möjligen kan ha tillhört kvinnan i grav 62 (Persson & Persson, 1988:92). Kvinnan var troligen placerad i en halvsittande/halvliggande position, möjligen i någon form av sittande hockerposition (Nilsson Stutz, 2003:appendix:89-90).

Grav 63

Graven innehöll skelett från två individer, båda män. Individ A dog i en ålder omkring 35-45 års ålder och hade emalj hypoplasi på sina tänder. Individ B hade alla sina tänder välbevarade men själva skelettet var nedbrutet och skallen krossad, och dog också i en ålder omkring 35-45 år gammal. Persson & Persson diskuterar möjligheten att de skulle kunna vara bröder (Persson & Persson, 1988:92). Båda individer var placerade i ryggläge, bredvid varandra med ansiktena vända mot varandra (Nilsson Stutz, 2003, appendix:91-92).

Grav 64

Graven innehöll endast två fragment från kraniet av ett spädbarn (Persson & Persson, 1988:92, Nilsson Stutz, 2003:appendix:92).

Skateholm II

Grav I

Graven innehöll skelettet av en individ i 7 årsåldern (Persson & Persson, 1984:53, Larsson, 1988:130). Individen hittades genom att man hittade en del av en underkäke i en mullvadshög varpå man började undersöka närmre var underkäken kom från. Individen var placerad i ryggläge och över lårbenen hittades ett kraftigt lager med rödockra. Gravgodset bestod av fyra tvärpilar invid vänster lårben (Larsson, 1982b:24-26, Nilsson Stutz, 2003:appendix:93-94).

Grav II

Graven innehöll ett ganska välbevarat skelett av en man i åldern 25-30 år (Persson & Persson, 1984:41) eller 35-45 år. Individen var placerad i sittande ställning med utsträckta ben, men de har möjligen varit böjda vid gravläggningen och jordens tyngd har resulterat i att de blivit utsträckta (Larsson, 1982b:26, Nilsson Stutz, 2003:appendix:94-95). Individen hade ett vålläkt trauma på pannbenet (Persson & Persson, 1984:41).

Gravgodset bestod av en stenxya placerad på höften under vänster underarm, två tvärpilar placerade vid höger fot och ett fragmenterat bearbetat benföremål tillverkat av ett slipat rörben placerad nära pannan på individen. Handen tycktes också vara böjd som om individen hållit i något som genom årens lopp förmultnat och därför inte finns kvar (Larsson, 1982b:26-27).

Grav III

Graven innehöll ett ganska välbevarat skelett av en individ, möjligen kvinna, i åldern 25-30 år. Individen var placerad i ryggläge med armarna placerade utmed kroppen (Persson & Persson, 1984:41-42, Nilsson Stutz, 2003:appendix:95-96). Kraniet var delvist skadat på grund av hästdragen plöjning, men resterande av kroppen tycktes inte skadats. Dock hittades rödockra i områden kring kraniet men även i områden vid höften (Larsson, 1982b:28). En fossil hade placerats vid höften av den döde (Larsson, 1983:26).

Grav IV

Graven innehöll ett skelett av en man i åldern 35-45 placerad i ryggläge med utsträckta armar (Persson & Persson, 1988:92-93). Omkring skelettet fanns en tunn markering av mörkare jord som efter analys visade sig bestå av rester av trä. Detta har tolkats som att individen i grav IV placerats i någon form av kista eller ett förparti av en kanot (Larsson, 1982b:29, 1988:113, Nilsson Stutz, 2003: appendix: 97-98).

Gravgodset var rikt och bestod bland annat av en harpun med hullingar placerad vid vänster underarm, vid vänster underarm hittades även en trindyxa. Ovanför huvudet i en ansamling hittades en bennål, fyra korta spån av flinta och en bergartsyxa, en slipsten och en liknande

plan sten, och en klotrund sten (Larsson, 1982b:29-30, 1988:118-119,121). I graven förekom även rödockra runt höften men främst strax ovanför huvudet (Larsson, 1982b:30).

Grav V

Graven innehåller ett delvist nedbrutet skelett av en individ, könsbedömningen är tvetydig, i åldern 30-40 år (Larsson, 1983:26) eller 35-45 år (Persson & Persson, 1988:93) men möjligen äldre. Individen var placerad i rygggläge med utsträckta extremiteter (Larsson, 1983:23, Nilsson Stutz, 2003:appendix:98-99).

Grav VI

Graven innehöll ett krossat fast relativt välbevarat skelett. Individen var en kvinna i 50-55 årsåldern med särskilt slitna framtänder, speciellt de i överkäken (Persson & Persson, 1988:93). Kvinnan var placerad i rygggläge med utsträckta extremiteter och ett fossil av en sjöborre hade placerats vid höften (Larsson, 1983:26, Nilsson Stutz, 2003: appendix:99-100).

Grav VII

Graven innehöll skelettet av en man i 50-60 års åldern. Individen var placerad i rygggläge med benen placerade lite högre upp än resterande av kroppen – vilket har resulterat i att tåben blivit förstörda av plogen. Rödockra hittades inom ett mindre område i höftpartiet (Larsson, 1983:26, Persson & Persson, 1988:93, Nilsson Stutz, 2003:appendix:101).

Grav VIII

Graven innehöll skelettet av en individ i åldern 30-35, möjligen närmre 40 år. Individen var placerad i sittande ställning. Inga osteofyter hittades på skelettet – vilket i kombination med åldern kan tyda på att hen inte haft tunga bördor eller arbete i sitt liv (Larsson, 1988:150, Persson & Persson, 1988:93-94, Nilsson Stutz, 2003:appendix:102).

I bäckenregion hittades ett 60-tal tandpärlor av kronhjort, liggandes i rad bakom höften och delvis framför. Man hittade även en ung hund i samband med skelettet att denna troligare kan räknas till gravgods baseras på att man väldigt tydligt kan se att nacken har brutits på hunden (Larsson, 1983:26-28).

Grav IX

Graven innehöll skelettet av en äldre kvinna, minst 50 år gammal. Skelettet var delvist nedbrutet men inte krossat, man hittade alla 32 tänder in situ i över- och underkäken. I bröstkorgen hittades en pilspets som utifrån läget den hittades i samt att den har en skada på eggen har bedömts som möjlig dödsorsak (Larsson, 1983:28, Persson & Persson, 1988:94-95).

Individen var placerad i ryggläge med lätt vridning av kroppen (Nilsson Stutz, 2003:appendix:104). Gravgodset bestod endast av en benspets placerad vid höger skenben samt en ansamling fiskben i bröstkorgsregionen som troligen vid gravläggning var del av ”färdkost” (Larsson, 1983:28).

Grav X

Graven innehöll skelett från två individer, båda män omkring 30 årsåldern (individ A 30-35 år, Individ B 25-30 år) med krossade kranium. Den ena individen var placerad i ryggläge medan den andre i sittande ställning (Larsson,1983:28-29, 1988:106, Persson & Persson, 1988:95, Nilsson Stutz, 2003:appendix:105-106).

Gravgodset i graven bestod av ett flintspån på höften, en trindyxa vid vänster lårben, en tvärpil vid huvudet, en ansamling med vildsvinständer på nedre delen av bröstkorgen och en genomborrad vildsvinstand vid fötterna på individ A. Vid individ B fanns det också gravgods – ett benredskap på huvudet, vid halsen flera tandpärlor från kronhjort och vildsvin, vid överarmen och höften fler tandpärlor av älg, kronhjort och vildsvin och ett flintspån vid höften (Larsson, 1983:28-29). I graven hittades även ett skelett av en hund som närmast verkade nerslängd i graven. Hunden hittades vid individ B nedre extremiteter och huvudet visade tecken på att man antingen brutit nacken på hunden eller halshuggit den (Larsson, 1983:29, Persson & Persson, 1988:95).

Grav XI

Graven innehöll skelettet av en ung man i 18-22 årsåldern (Persson & Persson, 1988:95). Individen var placerad i ryggläge med armarna längs sidorna. I graven fanns även sju horntaggar och hornstammar av kronhjort placerade ovanpå den dödes lårben och fötter. Fem av dem var fällhorn, medan de två översta bildade en hel krona med en del av kraniet bevarat. På huvudet av individen hittade man också några flintavslag (Larsson, 1983:29-31, 1988:142, Nilsson Stutz, 2003:appendix:107).

Grav XII

Graven innehöll skelettet av två små barn i åldern 2-4 år. Båda var placerade i sittande ställning. Gravgodset i graven bestod av en benspets nära det ena barnet (Persson & Persson, 1988:96, Larsson, 1988:109, Nilsson Stutz, 2003:appendix:108).

Grav XIII

Graven innehåller ett barn i 6-årsåldern. Barnet var placerat i ryggläge med armar och ben utsträckta (Persson & Persson, 1988:96, Nilsson Stutz, 2003:appendix:108).

Grav XIV

Graven innehöll ett skelett av en kvinna i placerad i ryggläge med svag vridning på benen åt höger med lätt böjda knän (Nilsson Stutz, 2003:appendix:109.110). Kvinnan var vid dödstillfället 50-60 år gammal. Hennes framtänder visar slitage som indikerar att hon använt dem för att tugga skinn för förberedning av det. De flesta ryggekotor var väldigt slitna men det förekom inte några osteofyter (Persson & Persson, 1988:96).

Grav XV

Graven innehöll ett skelett av en ung man i åldern 19-25 år gammal. Individen var placerad i halvsittande ställning med raka ben (Persson & Persson, 1988:96, Nilsson Stutz, 2003:appendix:110).

Hornstammar hade placerats både vid huvudet och fötterna. Man hittade även genomborrade tänder placerad över individens kranium. Vid höger armbåge hittades en horntagg troligen använd vid flintarbete och vid höften hittades två flintknivar och en flintyx (Larsson, 1988:128). Skallen var täckt av rödockra (Nilsson Stutz, 2003:appendix:110).

Grav XVI

Graven innehöll ett komplett men svårt nedbrutet och krossat skelett. Baserat på osteologiska indikationer på skallen var individen en kvinna, hen var i 45-55 årsåldern (Persson & Persson, 1988:96). Individen var placerad i utsträckt ryggläge, benen var vridna åt höger (Nilsson Stutz, 2003:appendix:111-112).

Grav XVII

Graven innehåller väldigt välbevarat skelettet av en man i 30-35 årsåldern (Persson & Persson, 1988:96-97). Han var placerad i ryggläge med en liten vridning åt höger och ena benet böjt (Nilsson Stutz, 2003:appendix:112-113). Vid ena armbågen hittades en ryggekota från en tumlare (Larsson, 1988:140-141).

Grav XVIII

Graven innehöll spridda väldigt brända ben av människa, en individ är säkerställd och det var en man i minst 60 årsåldern. Totalvikt av allt material som hittades var 1097 g (Persson & Persson, 1988:97).

Grav XIX

Hundgrav, endast bakkroppen bevarad (Willfors, 2015:11).

Grav XX

Graven innehöll ett ganska välbevarat skelett av en ung kvinna i åldern 18-20 år (Persson & Persson, 1988:98). Individens var placerad i ryggläge med utsträckta armar och ben (Nilsson Stutz, 2003:appendix:114). Gravgodset bestod av tandpärlor runt höften och nära huvudet (Larsson, 1988:147-148).

Grav XXI

Hundgrav placerad nära grav XX (Larsson, 1988:147-148).

Grav XXII

Graven innehöll ett ganska välbevarat skelett av en kvinna i 30-40 årsåldern. Kvinnan var placerad i sittande position med böjda knän (Persson & Persson, 1988:98). Kvinnan satt ovanpå två hornstammar av hjort. Det hittades även tandpärlor i höftregionen och samt ett halssmycke av en skifferplatta (Larsson, 1988, Nilsson Stutz, 2003:appendix:115).

Vedbæk Bøgebakken

Grav 1

Grav 1 kan inte direkt påstås vara en grav, vad som har fått benämningen grav ett är ett kranium och några halskotor som man hittade i samband med byggnationsarbete. Kraniet och kotorna har flyttats från sin ursprungliga plats när jorden rörts om (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:24-25). Bedömning av kraniet har gjorts och individen var möjligen en kvinna i åldern 18-20 år (Brinch Petersen & Adamsen, 1985:12). Individens kan möjligen också ha varit en man enligt källor nämnda i Nilsson Stutz (2003:appendix:2).

Grav 2

Graven innehöll det översta av ett skelett bortsett den nedre delen av underarmarna. Skelettet tillhörde en man i 50 årsåldern. Det fanns spår av gikt i ryggraden och tänderna var starkt slitna (Albrethsen & Brinch Petersem, 1975:25). Att skelettet var halverat kan ha berott på att man grävt bort den andra halvan i samband med byggnationen som pågick. Utifrån observation så är det troligt att individen var placerad i ryggläge (Nilsson Stutz, 2003:appendix:3-4).

Grav 3

Graven innehöll ett väldigt skadat skelett av en äldre kvinna i åldern 40-60 år. Käken visar spår efter paradontit och ryggraden verkar ha varit bruten vid något tillfälle. Vid bäckenbenet fanns det ett område med mycket rödockra (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:25).Det

fanns även rödockra bakom ryggraden samt vid höger lårben. Individen var placerad i ryggläge (Nilsson Stutz, 2003:appendix:5-6). Skelettet har daterats till 4100 ± 75 f.kr (Brinch Petersen & Adamsen, 1985:14).

Grav 4

Graven innehöll ett väldigt skadat skelett av en vuxen individ, möjligen av en man. Vid höften var en lång flintdolk placerad samt en kniv av flinta, en vildsvinstand var placerad vid höger underarm och nedanför bäckenet hittades rester av fem vildsvinständer (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:25,27, Brinch Petersen & Adamsen, 1985:12, Albrethsen et al, 1976:7-8). Individen var placerad i utsträckt ryggläge och rödockra hittades vid bäckenet och översta delen av höger lårben, samt fläckvis nära överkroppen (Nilsson Stutz, 2003:appendix:7-8).

Grav 5

Graven innehöll ett skelett av en vuxen man i åldern 40-60 år. Gravgodset bestod av ett flintavslag placerad vid höften och rödockra hittades placerat omkring skelettet (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:27, Brinch Petersen & Adamsen, 1985:12). Individen var placerad i utsträckt ryggläge med lätt vridning åt vänster (Nilsson Stutz, 2003:appendix:8-9). Skelettet har daterats till 4340 ± 75 f. kr.

Grav 6

Grav 6 hittades i samband med att grav 15 hittades, grav 6 är en yngre grav än grav 15. Grav 6 innehöll skelettet av en vuxen man i åldern 40-60 år. Tänderna var väldigt slitna och skelettet hade tecken på artros i ryggraden och det verkar också som om ryggraden varit bruten. Gravgodset bestod av en yxa med skafthål gjord av en horntagga från en hjort placerad på höger sida om den döda samt tre flintavslag som inte låg på sin ursprungliga plats på grund av djurgångar. Rödockra hittades omkring skelettet (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:27-30, Albrethsen et al, 1976:8-9, Brinch Petersen & Adamsen, 1985:12). Individen var placerad i ryggläge (Nilsson Stutz, 2003:appendix:11-12).

Grav 7

Graven innehöll ett komplett med upplöst skelett av en ung individ under 20 år gammal (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:30, Brinch Petersen & Adamsen, 1985:12). Individen var placerad i utsträckt ryggläge (Nilsson Stutz, 2003:appendix:12-13). Rödockra hittades både under och över kraniet och resten av kroppen (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:30).

Grav 8

Graven innehöll skelettet av två individer – en ung kvinna under 20 år (18-20 år gammal) och ett spädbarn 8-9 månader gammal. Det är troligt att både kvinnan och barnet har dött under födseln. Kvinnan var placerad i ryggläge med barnet placerat i fosterställning med böjda ben

på en svanvinge på kvinnans högra sida. Gravgodset bestod av ungefär 190 tandpärlor av vildsvin och kronhjort och en ansamling genomborrade snäckskal (av arten *Theodoxus fluviatilis*) placerade till höger om skallen och delvis under den, ett 50-tal tandpärlor samt fler snäckskal placerade i bäckenområdet på kvinnan. Vid barnets höft hade ett flintavslag placerats. Rödockra hittades kring barnet samt kring bäckenet och kraniet på kvinnan. Dateringen på skelettet av kvinnan är 4180 ± 90 f.kr (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:30-32, Albrethsen et al, 1976:9, Brinch Petersen & Adamsen, 1985:12,14).

Grav 9

Graven är delvist nedgrävd i grav 8 och är därför yngre än den. Graven innehöll ett skelett av en man vars ålder inte kunde bedömas på grund av bevaringsgraden av skelettet. Gravgodset bestod av ett mindre föremål av ben placerat bakom och delvis under kraniet. Rödockra var placerat runt huvudet och kroppen, samt vid fötterna där det var blandat med sot. Troligen var skelettet placerad i ryggläge (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:32, Nilsson Stutz, 2003:appendix:16-17).

Grav 10

Graven innehöll ett skelett av en äldre man (40-60 år). Skelettet var komplett och ganska välbevarat och har daterats till 4280 ± 90 f.Kr. I höften och i ryggraden fanns det tydliga tecken på svår artros. Mannen var placerad i utsträckt ryggläge ovanpå två stora kronhjortshorn (tillsammans bildade de en hel krona) – den ena placerad under bäckenet och den andra under skuldran. Gravgodset bestod även av två stora flintavslag placerade vid höften. Rödockra hittades vid kraniet. Något särskilt för grav 10 var att över fötterna och underbenen hade fem stora stenar placerats. Mörka delar av graven har tolkats som att individen kan ha varit begravd i en kista eller en kanot (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:32,34-35, Albrethsen et al, 1976:12, Brinch Petersen & Adamsen, 1985:12,14, Nilsson Stutz, 2003:appendix:17-18).

Grav 11

Graven var tom vid utgrävningen, det är möjligt det är tala om en cenotaf (egen tolkning) eller att man som Albrethsen & Brinch Petersen (1975) tolkat det att man kort efter gravläggning av någon anledning grävt upp skelettet igen. I ”graven” hittades en kärnyxa, en horntagga av hjort och en bensyl. På botten av anläggningen hittades även en stor fläck av rödockra (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:36).

Grav 12

Graven innehöll skelettet av en vuxen individ, antagligen en man. Individen var troligen placerad i utsträckt ryggläge. Gravgodset bestod av ett långt benföremål med okänd funktion samt två flintavslag placerade vid höften. Man hittade även ett tjockt lager av rödockra under

och ovanpå skelettet (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:36, Nilsson Stutz, 2003:appendix:19-20).

Grav 14

Graven innehöll ett dåligt bevarat skelett av en ung vuxen man, placerad i utsträckt ryggläge. Gravgodset bestod av en kärnyxa placerad vid höger skuldra på mannen samt två flintavslag placerade vid höften. Rödockra hittades kring kraniet (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:36, Nilsson Stutz, 2003:appendix:20-21).

Grav 15

Graven innehöll två skelett – ett av en vuxen kvinna och ett nyfött barn. Graven var dock väldigt störd, både av nedgrävning av grav 6, djurgångar samt av byggnationsarbetet. Skelettdelarna var blandade i jorden med rödockra – vilket även kan vara på grund av djurgångarna (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:30,32, Albrethsen et al, 1976:8, Nilsson Stutz, 2003:appendix:21).

Grav 18

Graven innehöll skelettet av ett nyfött barn. Rödockra hittades i samband med skelettet (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:38, Nilsson Stutz: 2003:appendix:22).

Grav 19

Graven innehöll skelettet av tre individer, två vuxna och ett barn i 1-årsåldern. Alla tre är gravlagda samtidigt. Den ena vuxna individen (individ A) var möjligen en man, medan den andra vuxna individen (individ B) möjligen var en kvinna. Barnet var placerat i mitten med en vuxen på var sin sida om sig. Individ A låg i utsträckt ryggläge med ansiktet vänt mot vänster och individ B låg i ryggläge med lätt böjda armar och utsträckta ben och ansiktet vänt mot höger. Dödsorsaken för individ A är väldigt tydlig, då man hittat en benpilspets mellan två hals- och bröstkotor. Skottet har penetrerat kroppen framifrån och varit ögonblickligt dödligt. Gravgodset i graven hittas kring individ B och bestod av ett 50-tal tandpärlor av kronhjort, vildsvin, människa och uroxe, samt tre ej genomborrade tänder av kronhjort och en käke från en skogsmård, allt placerat ovanpå bröstkorgen. Man hittade även ett flintavslag placerat strax bredvid och delvis under underkäken av individ B. Rödockra hittades kring barnets överkropp och kranium, kring kraniet, underkroppen och bäckenet av individ A och kring kraniet, skuldrorna, benen och bäckenet på individ B (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:38, Albrethsen et al, 1976:9,12, Nilsson Stutz: 2003:appendix:22-25). Individ B har daterats till 4330 ±90 f.kr (Brinch Petersen & Adamsen, 1985:14).

Grav 20

Graven innehöll en skelettet av en vuxen kvinna placerad i sovställning. Kraniet fanns inte kvar och var troligtvis bortgrävt i samband med byggnationsarbetet (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:38,40, Nilsson Stutz, 2003:appendix:25-26).

Grav 21

Graven innehöll ett skelett av en 6 månader gammal bebis. Skelettet var väldigt ömtåligt men troligen har barnet varit placerad i ryggläge med väldigt böjda ben (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:40, Nilsson Stutz, 2003:appendix:26).

Grav 22

Graven innehöll ett skelett av en äldre kvinna (40-60 år gammal), placerad i utsträckt ryggläge. Bakom huvudet och skuldrorna hade två hjorthornstaggat placerats (som vid gravläggning har tillhört en och samma krona). Graven var dessutom, jämfört med övriga gravar på gravfältet, en väldigt smal grav (Albrethsen & Brinch Petersen, 1975:40, Albrethsen et al, 1976:12-13, Brinch Petersen & Adamsen, 1985:12, Nilsson Stutz, 2003:appendix:26-27)

Källor

AHLSTRÖM, T & LARSSON, L. 2015. Der skalpierte mann aus grab 33 von Skateholm I: H. Meller/M. Schefzik (red.), *Krieg – eine archäologische Spurensuche*. Begleitband zur Sonderausstellung im Landesmuseum für Vorgeschichte Halle (Saale) 6. November 2015 bis 22. Mai 2016 (Halle [Saale] 2015) 105-106

ALBRETHSEN, S.E. & BRINCH PETERSEN, E 1975. Gravene på Bøgebakken, Vedbæk. *Søllerødbogen*: 9-60. Herning: Historisk-Topografi sk Selskab for Søllerød Kommune.

ALBRETHSEN, S.E, ALEXANDERSEN, V, BRINCH PETERSEN, E & BALSLEV JØRGENSEN, J. 1976. De levede og døde ... for 7000 år siden: en undersøgelse af gravpladsen på Bøgebakken i Vedbæk. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, s. 5-23.

BRINCH PETERSEN, E & ADAMSEN, C. (red.) 1985. *Mesolitisk Vedbæk*

LARSSON, L. 1981. *En 7000-årig sydkustboplats: nytt om gammalt från Skateholm*. [Norden].

LARSSON, L. 1982. *SKATEHOLM: En utställning om ett fångstsamhälle för 7000 år sedan*, University of Lund, Trelleborgs museum.

LARSSON, L. 1982. *Skateholmsprojektet: nya gravar och ett nytt gravfält* [Norden]

LARSSON, L. 1983. *Skateholmsprojektet: jägare, fiskare, bönder*. [Norden]

LARSSON, L. 1988. *Ett fångstsamhälle för 7000 år sedan: boplatser och gravar i Skateholm*, Signum.

NILSSON STUTZ, L. 2003. *Embodied rituals & ritualized bodies : tracing ritual practices in Late Mesolithic burials*, Almqvist & Wiksell International.

PERSSON, O & PERSSON, E. 1984. *Anthropological report on the Mesolithic graves from Skateholm, Southern Sweden*. (Report series / University of Lund, Institute of Archaeology: 21).

PERSSON, O. & PERSSON E. 1988. *Anthropological Report Concerning the Interred Mesolithic Populations from Skateholm, Southern Sweden. Excavation seasons 1983-1984*. I Larsson, L. (red) 1988. *The Skateholm project*. Almqvist & Wiksell International (Acta Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis).

WILLFORS, J. 2015, *Skateholmgåtan kan man döma hunden efter graven? En studie av hundgravarna vid Skateholm, Trelleborg, Skåne*. Kandidatuppsats:Stockholm Universitet.

Bilaga 2: Neolitisk databas

AJVIDE

För att undersöka gravgodset och dess placering har Burenhult (2000) använts för de gravar som valts ut till vidare undersökning.

Grav 1

I graven hittades en ung kvinna i åldern 14-19 år. Individens var placerad i ryggläge med huvudet i norr. Den nordligaste delen av graven blev skadad vid nedgrävning av grav 2 – endast nedre delar av skelettet är bevarat men var relativt välbevarat (Burenhult, 1997:55, 2000:43). Det är osäkert huruvida huvudet försvann vid nedgrävning av grav 2 eller om det var borttagit innan dess (Molnar, 2008:278). Individens var ca 156 cm lång, men hade troligen inte växt färdigt.

21 gravgods hittades i graven, 16 som med säkerhet är relaterade till kroppen (Burenhult, 2000:43).

Grav 2

Graven innehöll ett skelett av en kvinna i 18-21 årsåldern (Molnar, 2008:278). Graven var välbevarad men har vid nedgrävning stört grav 1. Individens ligger i ryggläge med huvudet mot väst. Knäna var något uppdragna.

Gravgodset bestod av bland annat en dubbeleggad bärnstenspärla som individen antagligen burit i håret eller örat och ett antal genomborrade tandpärlor från hund, räv och säl. Denna graven innehåller dessutom ett stort antal igelkottstaggarna och igelkottskäkar och därför har individen fått smeknamnet igelkottsflickan (Burenhult, 1997:55-57, 2002:44-45).

Stolpar hade placerats längs kanten på graven, mot där huvudet var placerat, i väst. Möjligt att man har hängt offrade djur på stolpar som del av ritual (Burenhult, 1997:57).

Grav 3

Graven innehöll svårt skadade delar av ett skelett, möjligen kvinna. Pelvis och nedre extremiteter ganska bevarade. Individens var placerad i ryggläge med huvudet i norr.

Gravgodset i graven bestod av två benspetsar, keramikpärla, svinbete och keramik. Dessutom hade pelvis färgats svart av sältran (Burenhult, 1997:57, 2000:45)

När Molnar (2008) skulle undersöka materialet, saknades skelettet i samlingen (Molnar, 2008:278).

Grav 4

Graven innehöll ett skelett av en äldre man (30-40 år gammal) (Molnar, 2008:278) eller en medelålders (45-55 år gammal) man (Burenhult, 1997:58, 2000:45). Individens har möjligen varit placerad i ryggläge (Burenhult, 2000:66).

En del av graven är skadad på grund av nedgrävning av en yngre grav, grav 13. Troligen är det därför kranium saknas. De nedre extremiteterna låg i sitt ursprungliga läge och individen hade benen korsade – möjligen har de varit sammanbundna.

Gravgodset bestod av ett hänge av ben, en knacksten och keramik (Burenhult, 1997:57-58, 2000:45).

Grav 5

Graven bestod av ett välbevarat skelett av en kvinna i 20-25 årsåldern (Burenhult, 1997:58, 2000:46, Molnar, 2008:278). Individens låg i ryggläge med huvudet i söder.

I graven hittades 20 fynd, 17 av dem har klassats som gravgods. Bland annat fanns det över knäna en stor ansamling genomborrade tandpärlor av säl (Burenhult, 1997:58, 2000:45-46).

En möjlig dödsorsak är synlig i ryggkotorna, ländkotorna är betydligt skadade och det är troligt att de har skjutit ut i ryggmärgen vilket kan ha varit en bidragande faktor till hennes död (Molnar, 2008:278).

Grav 6

Graven innehöll en ung man, 18-20 år (Burenhult, 1997:58, 2000:46) eller 17-25 år (Molnar, 2008:279). Individens var placerad i ryggläge med huvudet mot norr. Kraniet saknades, men en del låg ett komplett (bortsett från två hörntänder) tandset alldeles i närheten av vart huvudet borde ha varit. Hörntänderna var utbytta mot falangben av gris och säl. Samtliga tänder låg i rätt ordning och hade märken som om de blivit utslagna med en mejsel.

Gravgodset i graven bestod av en genomborrad benspets, fyra fiskekrokar, en harpun samt en ansamling bestående av fem skenben från gris omringade av två svinbetar placerad i fotbenszonen.

Även en klump med gulockra hittades i graven (Burenhult, 1997:58-60, 2000:46-47).

Grav 7

Graven innehöll en man i åldern 50-60 år (Molnar, 2008:279) eller i 70 årsåldern (Burenhult, 1997:60). Individens var placerad i ryggläge med huvudet i norr (Burenhult, 1997:60) eller väst (Burenhult, 2000:47).

Graven innehåller ett stort antal gravgods och individen har därför kallats för ”den rike åldringen” (Burenhult, 1997:60-61).

Grav 8

Graven innehåller inget skelett – möjligen en cenotaf. Föremål som hittades var en fiskekrok, en harpun och keramik (Burenhult, 1997:61-62, Burenhult, 2000: 47-48).

Grav 9

Graven innehöll inget skelett – möjligen cenotaf. Innehöll 10-11 föremål (Burenhult, 1997:62, 2000:48).

Grav 10

Graven innehöll skelett från ett nyfött barn (0-3 månader) eller ett fullgånget foster (Molnar, 2002:371, 2008:279). I graven hittades 3 föremål – en bennål och två snidade pilspetsar av ben (Burenhult, 1997:62, 2000:48).

Grav 11

Graven innehöll inget skelett – möjlig cenotaf. Ett föremål hittades – en harpun (Burenhult, 1997:63, 2000:48).

Grav 12

Graven innehåller inget skelett – möjlig cenotaf. Fem föremål samt keramik hittades (Burenhult, 1997:63, 2000:49).

Grav 13

Graven innehåller ett skelett av en man enligt Burenhult (1997, 2000) eller en kvinna enligt Molnar (2008) i åldern 50-60 år (Burenhult, 1997:63, 2000:49, Molnar, 2008:279).

Individen låg i ryggläge med huvudet i väst och graven innehöll 21 fynd, varav 19 är tolkade att vara gravgoods (Burenhult, 1997:63-64, 2000:49).

Grav 14

Graven bestod av ett skelett av en äldre man i åldern 60-70 år (Burenhult, 1997:64, 2000:50) eller 50-60 år (Molnar, 2008:280). Graven var delvist nergrävd i grav 15 och är därmed yngre än grav 15.

Individen var placerad i ryggläge med huvudet i väst. Gravgodset bestod av fem föremål (Burenhult, 1997:64, 2000:50).

Grav 15

Graven innehöll inget skelett – möjlig cenotaf. Man hittades endast en stor mängd keramik samt två fragmenterade fiskekrokar (Burenhult, 1997:64, 2000:50).

Grav 16

Graven innehöll ett starkt fragmenterat sammanpackat skelett av en vuxen individ (Molnar, 2008:280) möjligen en äldre kvinna. Det är en möjlig återbegravning (Burenhult, 1997:64, 2000:50).

Grav 17

I graven hittades ett fragmenterat och väldigt nedbrutet skelett av en äldre kvinna i 50-60 årsåldern (Burenhult, 1997:64, 2000:51), möjligen äldre än 60 år (Molnar, 2008:).

Individen var placerad i ryggläge med huvudet i norr, dock saknades kranium. Kvinnan var även svårt drabbad av spondylosis i ryggraden (Burenhult, 1997:64, 2000:51) och i handrotsbenen hade hon artros (Molnar, 2008:280). Gravgodset bestod av fyra föremål (Burenhult, 2000:51).

Grav 18

Graven innehöll ett skelett av en ung vuxen man (Burenhult, 1997:64, 2000:51) eller en kvinna i åldern 25-35 år (Molnar, 2008:280). Individen låg i ryggläge med huvudet mot norr. Gravgodset bestod av åtta föremål, bland annat igelkottstaggarna och bearbetat ben – det mesta placerat i ovan för huvudet av individen (Burenhult, 1997:64-65, 2000:51).

Grav 19

Graven innehöll ett skelett av äldre man mellan 40-50 år (Molnar, 2008:280), eller över 60 år.

Individen var placerad i ryggläge med axlarna högt uppdragna, huvudet var placerat mot norr. Gravgodset bestod av 19 fynd, bland annat en stor lårbensformad slipsten placerad på höger skuldra och arm (Burenhult, 1997:65, 2000:96, Österholm, 2008:38).

Grav 20

Graven innehöll skelettet av ett spädbarn, cirka två månader gammalt (Molnar, 2000:371, 2008:280, Österholm, 2008:39). Gravgodset bestod av åtta pärlor av bärnsten, nio rörbenspärlor, och en ansamling av bland annat flinta, fossil, dammussla, tandsnäcka, kvarts och keramik (Burenhult, 1997:64, 2000:96-97).

Grav 21

Graven innehöll inget skelett – möjlig cenotaf. Stort antal föremål hittades, ett 30-tal (Burenhult, 1997:65, 2000:97, Österholm, 2008:40).

Grav 22

Graven var svårt skadad och det hittades endast två fragment av människa – en underkäke samt en del av ett skalltak (Österholm, 2008:41). I graven fanns inget gravgods (Burenhult, 1997:65, 2000:97). Tandslitage skulle kunna tyda på att individen var omkring 30-40 år (Molnar, 2000:371, 2008:280), men det är en osäker åldersbedömning.

Grav 23

Graven innehöll två individer, en man i åldern 50-60 år och ett barn (pojke?) i åldern 12-13 år (Molnar, 2008:208). Båda individerna har huvudet i sydväst, pojken ligger i ryggläge medan mannens skelett var hopknycklat som ett paket invid barnets vänstra sida (Österholm, 42). DNA-analys visar på släktskap mellan individerna – mannen är barnets far (Burenhult, 1997:65-66).

Gravgodset består av 32-33 fynd, bland annat bearbetad flinta, en lockpipa av rörbena och en bennål med spår av rödockra (Burenhult, 2000:97-98).

Grav 24

Graven innehåller ett skelett av en äldre man i åldern 70-80 år enligt Burenhult (2000) och Österholm (2008), 35-45 år enligt Molnar (2008). Individen låg i utsträckt ryggläge med huvudet i syd och bäckenpartiet var svart och upplöst utav sältran. Gravgodset besto av 16 fynd (Burenhult, 1997:66 2000:98-99, Molnar, 2008:280, Österholm, 2008:44).

Grav 25

Graven innehöll ett skelett av en man i 20-25 årsåldern (Molnar, 2008:280), eller 30-35 årsåldern. Individen var placerad i ryggläge med huvudet mot norr. Skelettet hittades utan kranium. Graven innehöll gravgods (Burenhult, 1997:66, 2000:99, Österholm, 2008:45).

Grav 26

I graven hittades ett barn, 7-11 år gammal (Molnar, 2000: 371, 2008:280). Graven var svårt skadad men det är troligt att individen var placerad i ryggläge med huvudet mot norr. Gravgodset bestod av en benspets placerad vid lårbenet och en stor bergartsyxa placerad under fötterna (Burenhult 1997:66, 2000:99, Österholm, 2008:46).

Grav 27

Graven innehöll ett skelett av en vuxen man, i en ålder över 20 år. Individens huvud hade placerats mot norr (Burenhult, 1997:66) eller väst (Burenhult, 2000:100). Gravgodset bestod av en benspets, ett bryne, en genomborrad benpärla, en håleggad yxa, svinkäke, fiskben samt keramik (Burenhult, 1997:66-67, 2000:100, Österholm, 2008:58).

Grav 28

Graven innehöll skelettet av en ung individ i 18-19 årsåldern, enligt Molnar (2008) är det en ung kvinna medan Österholm (2008) och Burenhult (1997, 2000) anser att det är en ung kvinna. Individen var placerad i sovställning med huvudet mot syd. I graven hittas även ett gravgods med ett fåtal fynd (Burenhult, 1997:67, 2000:100, Österholm, 2008:59, Molnar, 2008:281).

Grav 29

Graven innehåller skelett från tre individer. Skeletten var från en vuxen kvinna omkring 25 år gammal och två barn, 4-5 och cirka 2 år gamla. DNA-analys visar att båda barnen är pojkar. Alla är placerade i rygglägen med huvudena mot sydväst. Kvinnan var placerad i mitten med ett barn under varje arm. Gravgodset i graven bestod av bland annat bearbetad flinta och en benspets (Burenhult, 1997:67-68, 2000:100-101, Molnar, 2000:371-372, 2008:281, Österholm, 2008:60).

Grav 30

Graven innehöll skelettet av två individer, den ena finns det bara ett fåtal kotfragment kvar av, medan den andra är ganska välbevarad. Det välbevarade skelettet är från en vuxen man i åldern 20+ år. Mannen ligger i ryggläge med huvudet i norr. I graven fanns inget gravgods (Burenhult, 1997:68, 2000:101, Molnar, 2008:281, Österholm, 2008:61).

Grav 31

Graven var svårt skadad och därför hittades endast ett skallfragment av människa i graven. Gravgodset bestod av 5-7 fynd (Burenhult, 1997:68, 2000:101, Molnar, 2000:372, 2008:281, Österholm, 2008:62).

Grav 32

Graven innehöll inget skelett – möjlig cenotaf. Inget gravgods hittades (Burenhult, 1997:68, 2000:101), men i nedgrävningen hittade man keramik, rödockra och obestämda ben (Österholm, 2008:63).

Grav 33

Graven innehöll inget skelett – möjlig cenotaf. Enligt Burenhult fanns inget gravgods, Österholm (2008) nämner bearbetad flinta, keramik, rödockra och djurben som gravgods (Burenhult, 1997:68, 2000:101-102, Österholm, 2008:64).

Grav 34

Graven innehåller de nedre delarna av ett skelett, endast bäckenet samt de nedre extremiteterna är bevarade. Skelettet är skadat och därför är det svårt att avgöra om det är en man eller kvinna. Det är troligt att individen varit halt eftersom vänstra benet varit skadat. I graven hittades det även gravgods (Burenhult, 1997:68, 2000:102, Österholm, 2008:78). Enligt Molnar (2008) var individen troligen 60+ vid dödstillfället (Molnar, 2008:281).

Grav 35

Graven innehöll ett skelett av ett barn i 9-10 årsåldern enligt Burenhult (1997, 2000) och Österholm (2008) eller ett barn i åldern 3-4 år enligt Molnar (2008). Individet har haft huvudet placerat i norr och gravgodset bestod av 40 fynd (Burenhult, 1997:68, 2000:102-103, Molnar, 2008:281, Österholm, 2008:79).

Grav 36

Graven innehöll ett skelett av en kvinna i 20-25 årsåldern. Individen var placerad i sovställning med huvudet mot väst. I graven fanns det gravgods, bland annat: två bennålar, näver, fragment av fiskekrok och keramik (Burenhult, 1997:68-69, 2000:103, Molnar, 2008:281, Österholm, 2008:280).

Grav 37

Graven innehöll ett skelett av en vuxen individ, Molnar och Burenhult anser att det är en man medan Österholm anser att det är en kvinna. Individen var över 20 år gammal och placerad i ryggläge med huvudet mot väst. I graven förekom det gravgods (Burenhult, 1997:69, 2000:103-104, Molnar, 2008:281, Österholm, 2008:81).

Grav 38

Graven innehåller skeletten av tre individer placerade i rygglägen med huvudet i väst. I graven finns det två vuxna och ett barn, båda vuxna är män. Individ 38a är 45-50 år gammal, individ 38b är 50-55 år gammal och individ 38c är ungefär 2-3 år gammal. De båda vuxnas händer var sammanflätade. 23 fynd registrerades från grav 38 (Burenhult, 1997:69, 2000:104, Molnar, 2008:281, Österholm, 2008:82).

Grav 39

Graven innehöll skelettet av en kvinna i åldern 20-40 år (Molnar, 2008:281) eller 40- 45 år. Individens var placerad i ryggläge med huvudet i nordväst. Graven innehöll ett gravgods som bestod av 9 fynd, bland annat en bergartsyxor ((Burenhult, 1997:69 ,2000:105, Österholm, 2008:90).

Grav 40

Graven innehöll skelettet av ett barn i åldern 5-6 år(Molnar, 2000:281) eller 8-9 år (Burenhult, 1997, 2000, Österholm, 2008). Individens var placerad i ryggläge med huvudet mot väst. Gravgodset bestod av 6 fynd (Burenhult, 1997:69-70, 2000:105, Österholm, 2008:83).

Grav 41

Graven innehöll en grav av en kvinna i 30-40 årsåldern. Bedömningen är enligt Molnar (2008) osäker eftersom tänderna är väldigt slitna i förhållande till andra osteologiska ålderskaraktärer (Molnar, 2008:281). Individens var placerad i ryggläge med huvudet i väst. I graven fanns också gravgods, bland annat en samling av bergartsyxor, benspetsar, hasselnötsskal och sältänder (Burenhult, 1997:70, 2000:105, Österholm, 2008:84).

Grav 42

Graven innehöll spridda benfragment av en vuxen kvinna och ett barn i 3-7 årsåldern (Molnar, 2000:372, 2008:281). I graven förekom inget gravgods, dock fanns det rester av rödockra, djurben och rester av keramik (Burenhult, 1997:70, 2000:106, Österholm, 2000:92).

Grav 43

I graven hittades endast ett ben av människa, ett vadben enligt Burenhult (2000) och Österholm (2008), men enligt Molnar (2000, 2008) är det ett strålben (Molnar, 2000:372, 2008:281). I graven hittades även 18 gravfynd (Burenhult, 2000:106, Österholm:93).

Grav 44

Graven var svårt skadad och det fanns inget gravgods. Det som hittades var en yta med spridda människoben (Burenhult. 1997:70, 2000:106-107 , Österholm, 2008:94). Enligt osteologiska undersökningar är det en vuxen individ och troligen en man (Molnar, 2000:372, 2008:281).

Grav 45

Graven innehöll ett skelett av en man i åldern 30-40 år (Molnar, 2008:282), eller 50-60 år (Burenhult, 1997:70, 2000:107, Österholm, 2008:95).

Individen låg i ryggläge med huvudet i nordväst (Burenhult, 1997:70). Gravgodset i graven bestod av 33 fynd (Burenhult, 2000:107, Österholm, 2008:95).

Grav 46

Graven är svårt skadad och det enda man hittade var ett skalfragment av en människa – möjligt en kvinna baserat på ögonbrynsbågen (Österholm, 2008:97) och möjligen en ung individ baserat på att skallsuturen inte vuxit ihop ännu (Molnar, 2000:372, 2008:282). I graven hittades inget gravgods (Burenhult, 1997:70, 2000:108).

Grav 47

Graven innehöll skelettet av ett barn i 5-6 årsåldern. Skelettet var väldigt dåligt bevarat och graven skadad. Gravgodset bestod av 9 fynd (Burenhult, 2000:108, Molnar, 2000:372, 2008:282, Österholm, 2008:110).

Grav 48

Graven innehöll skelettet av en ung kvinna enligt Burenhult (2000) och Österholm (2008) 17-19 år gammal, enligt Molnar (2000, 2008) 20-25 år gammal. Individen var placerad i ryggläge med huvudet i väst. Skelettet är dåligt bevarat men visar tecken på mild benhinneinflammation. I graven bestod gravgodset av en sältand, rödockra förekom (Burenhult, 2000:108, Molnar, 2000:372, 2008:282, Österholm, 2008:111).

Grav 49

Graven innehöll skelettet av en man i 25-35 årsåldern (Molnar, 2008:282). Individen är placerad i ryggläge med huvudet i väst, gravgodset bestod av en svinbete (Burenhult, 2000:108, Österholm, 2008:112).

Grav 50

I graven hittade ett välbevarat skelett av ett barn i 3-5 årsåldern (Molnar, 2000:372, 2008:282). Individen var placerad i ryggläge med huvudet mot syd. Som gravgods hade hen fått med sig en sältand (Burenhult, 2000:109, Österholm, 2008:113)

Grav 51

Graven innehöll ett skelett i dåligt skick av en individ i åldern 18-20 (Molnar, 2000:372, 2008:282). Hen var placerad i sovställning med huvudet i väst och det fanns inget gravgods i graven (Burenhult, 2000:109, Österholm, 2008:114).

Grav 52

Graven innehåller två individer, två barn. Individ 52:a är ett 7 årigt barn och individ 52:b är ett barn i åldern 18-24 månader (Molnar, 2000:372, 2008:282). Båda var placerade i ryggläge med huvudena mot nordväst. Individ 52:a hade sina fötter placerade på huvudet av 52:b - vilket tyder på att de begravts vid samma tillfälle. I graven fanns ett gravgods innehållandes många fynd, 41 stycken (Burenhult, 2000:109-110, Österholm, 2008:115).

Grav 53

Graven innehöll ett skelett av en äldre kvinna, 60 år eller äldre. Tänderna har svårt slitage och flera ställen på skelettet visar tecken på degenerativa förändringar (Molnar, 2000:372, 2008:282). Individen låg i ryggläge med huvudet mot öst. Gravgodset bestod av två fynd – ett bearbetat ben och en svintand (Burenhult, 2000:110, Österholm, 2008:116).

Grav 54

Graven består av ett skelett av en vuxen man i åldern 25-35 år. Individen låg med huvudet mot öst med kroppen i ryggläge. Gravgodset bestod av fyra fynd – en benspets, retuscherad flinta, en flintborr och ett fragment av en svinbete (Burenhult, 2000:110, Molnar, 2000:372, 2008:282, Österholm, 2008:117).

Grav 55

Graven innehöll ett skelett av ett spädbarn 0-6 månader gammalt (Molnar, 2000:372, 2008:282). I graven fanns två föremål – ett fragment av en bärnstenspärla och en genomborrad tandpärla av säl (Burenhult, 2000:111, Österholm, 2008:219).

Grav 56

Graven var skadad och innehöll de nedre extremiteterna av en man i åldern 30-40 år (Molnar, 2000:373, 2008:282). Individen var placerad i ryggläge med huvudet i norr. I graven hittade man 17 gravfynd, bland annat ett 60-tal svintänder, bearbetade ben och ett sälkranium (Burenhult, 2000:111, Österholm, 2008: 119).

Grav 57

Graven bestod av ett fragmenterat skelett av en kvinna i 50-70 årsåldern. Många arm- och handben hade degenerativa förändringar. Gravgodset bestod av 10 fynd (Burenhult, 2000:111-112, Molnar, 2000:373, 2008:282, Österholm, 2008:120).

Grav 58

Graven innehöll ett skelett av en äldre man i åldern 50-60 år eller äldre. Individen hade ett väldigt slitage på sina tänder och degenerativa förändringar i händer, axelleden och ryggraden (Molnar, 2000:373, 2008:282).

Individen låg i ryggläge med huvudet i norr och i graven fanns ett gravgods innehållandes 70 fynd (Burenhult, 2000:112-113, Österholm, 2008:121).

Grav 59

Graven innehöll ett skelett av en kvinna enligt Burenhult (2000) och Österholm (2008), eller en man i 25-35 årsåldern enligt Molnar (2000, 2008). Individen hade svår spondylitis i ryggraden och i tredje lumbalkotan hade individen spondylolysis (Molnar, 2000:373, 2008:283).

Individen var placerad i ryggläge med huvudet i nordväst. Gravgodset bestod av 41 föremål (Burenhult, 2000:113-114, Österholm, 2008:122).

Grav 60

I graven hittades ett välbevarat skelett av ett barn i 7 årsåldern (Molnar, 2000:373, 2008:283). Individen låg i ryggläge med huvudet mot väst. Gravgodset bestod av 60 föremål och graven var den grav i Ajvide med flest svinkäkar i sitt gravgods (Burenhult, 2000:114, Österholm, 2008:123).

Grav 61

Graven bestod av ett skelett där endast de nedre extremiteterna samt en överarm fanns bevarat (Burenhult, 2000: 114). Det är sannolikt att individen var en man i åldern 35-45 år. Individen hade artros i fötterna och fotbenen var svårt porösa (Molnar, 2000:373, 2008:283). Gravgodset bestod av sju föremål (Österholm, 2008:124).

Grav 62

Graven innehåller en ung individ i åldern 25-30 år, osteologiska könsindikationer visar ett tvetydigt resultat, men baserat på bäckenbenet var det en kvinna (Molnar, 2000:373). Det är den enda individen i hela Ajvide-materialet som visar tecken i skelettet på anemi eller annan brist (Molnar, 2008:283).

Skelettet var välbevarat och individen var placerad i ryggläge med huvudet i söder. Grav 62 var väldigt fyndrik och det hittades 70 fynd i graven. Bland annat hittade man 38 enkla och dubbla flöjter, en benkam och ett fjärilformat hänge av ben (Burenhult, 2000:116-117, Österholm, 2008:224).

Grav 63

Graven innehöll ett väldigt poröst skelett av en man i 20 årsåldern (Molnar, 2000:373, 2008:283).

Grav 64

Graven innehåller de nedre extremiteterna av en vuxen individ, troligen en man. Lårbenes kondyl visar tecken på lipping och osteofytbildning (Molnar, 2000:373, 2008:283).

Grav 65

Graven innehöll ett skelett av ett barn i åldern 3-5 år (Molnar, 2000:373, 2008:283).

Grav 66

Graven innehöll ett välbevarat skelett av en man i åldern 25-35 år. Individen hade degenerativa förändringar i ryggen och skovelformade tänder (Molnar, 2002:373, 2008:283)

Grav 67

Graven innehöll ett dåligt bevarat skelett av en man i åldern 45-50 år (Molnar, 2008:283).

Grav 68

Graven innehöll ett skelett av ett barn i ålder 5-6 år, dock saknas kranium och tänder vilket gör att bedömningen blir något osäker (Molnar, 2008:283). Graven var skadad eftersom den låg väldigt ytligt. Gravgodset som hittades var följande: ett fragment av slipad flinta, retuscherad flinta, ett sälkranium och en fragmenterad benspets (Norderäng, 2001).

Grav 69

Graven innehöll ett välbevarat skelett av ett barn i åldern 6-9 månader (Molnar, 2008:283). Barnet hade lätt uppdragna ben och inget gravgods (Norderäng, 2001).

Grav 70

Graven innehöll ett välbevarat skelett av en man i 20-35 årsåldern. Individens låg i utsträckt rygggläge och graven innehöll gravgods (Molnar, 2008:283, Norderäng, 2001).

Grav 71

Graven innehöll ett nyfött eller dödfött barn, omkring 0-3 månader (Molnar, 2008:283). Det hittades inget gravgods (Norderäng, 2001)

Grav 72

Graven innehöll ett fåtal fragment av en vuxen individ, troligen man (Molnar, 2008:283).

Grav 73

Graven innehöll skelettet av en kvinna i 30-35 årsåldern (Molnar, 2008:283).

Grav 74

Graven innehöll ett skelett av ett väldigt ungt barn, omkring 0-6 månader (Molnar, 2008:284).

Grav 75

Grav 75 var en väldigt förstörd grav och innehöll enstaka fragment av en vad som troligen är en äldre man (Molnar, 2008:284). Norderäng (2006) skriver dock att individen är omkring 25-30 år gammal. Inga ben låg i anatomiskt läge och många element saknades.

Det finns stor sannolikhet att graven är förstörd på grund av jordbruk. Man har endast kunnat hitta två föremål som tolkats som gravgods – en större fiskekrok och ett bearbetat fågelben (Norderäng, 2006:7-8).

Grav 76

Graven innehöll ett fåtal skelettfragment, troligen från en äldre man (Molnar, 2008:284)

Grav 77

Graven innehöll ett skelett av ett barn i åldern 7-8 år (Molnar, 2008:284). Individens låg i rygggläge med händerna placerade på höften.

Gravgodset bestod av totalt 54 fyndposter (Norderäng, 2007:7)

Grav 78

Graven innehöll en ung man i åldern ungefär 17-19 år (Molnar, 2008:284). Individens armarna utmed sidorna och var placerad i ryggläge.

Gravgodset bestod av totalt 96 fyndposter, bland annat en benspets, ett flintaspån och en stor mängd rörbenspärlor – totalt 93 stycken (Norderäng, 2007:8).

Grav 79

Graven bestod av två individer och var därför en dubbelgrav. I graven hittades två skelett, ett av ett barn i 8-10 årsåldern och ett av en kvinna i åldern 18-20 år (Molnar, 2008:284).

Det har varit svårt att avgöra huruvida det är en eller två gravar. Två åtskilda mörkfärgningar observerades i ytan, vilket skulle kunna tyda på att det är två enskilda gravar.

Kvinnan var placerad nere vid barnets högra fot, skelettet låg inte i anatomiskt läge utan var ihoptryckt på en mindre yta.

Gravgodset bestod av 111 fyndposter omkring barnet och 7 fyndposter omkring kvinnan. Det fanns dessutom en ansamling med fynd som inte har kunnat avgöras vem det tillhör. Denna ansamling består av fyra metatarsaler av räv eller hund, en miniatyryxa, två stycken fågelben och en samling av fiskben. Dessutom hittades två bollar av ockra, varav den ena innehöll en sältand (Norderäng, 2007:10-11).

Grav 80

Graven innehöll ett barn i 2 årsåldern (Molnar, 2008:284). Skelettet var välbevarat och låg i ryggläge. Vänster arm lågt utsträckt med handen vilandes på höften medan höger arm var böjd i nästan 90 graders vinkel med handen placerad på bröstkorgen.

Gravgodset bestod av 37 tandpärlor av säl med skåra eller hål, en benspets och ett spån av flinta (Nordeäng, 2007:12).

Grav 81

Graven bestod av ett skelett av en man omkring 40-50 årsåldern. Individens armar låg i ryggläge med båda armar utsträckta. Rygggraden var porös och hade det förekom osteofytbildning, femte lumbalkotan var sacraliserad (med andra ord hade den växt ihop med sacrum)(Molnar, 2008:284, Nordeäng, 2007:13).

I graven hittades följande gravgods: en benspets med hål i handtaget tillverkad från vadbenet av en säl placerad vid kroppens vänstra överarm, en fragmenterad bergartsyxa placerad mellan kroppen och den högra armen. Dessutom hittades ett antal kalkstensplattor på kroppen som eventuellt tillhört gravanläggningen.

Ett 30-tal lösfynd av människoben hittades i lagret ovanför graven, man vet inte om dessa tillhör individen i graven (Norderäng, 2007:13)

Grav 82

Graven innehöll ett skelett av en man i 25-35 årsåldern (Molnar, 2008:284, Norderäng, 2008:14). Individens var placerad i rygggläge med vänster arm placerad över bröstkorgen med handen ned mot höger överarm under höger axel, medan höger arm var placerad i vinkel med handen på höften. Anledningen till att den vänstra handen ligger besynnerligt kan vara att mannen höll i något vid nedgrävning som sedan förmulnat.

Gravgodset i graven bestod av en ovanlig benspets som var 25 cm lång. Den var tillverkad av älgben och låg på bröstkorgen under individens vänstra underarm (Norderäng, 2007:14).

Mannen har dessutom omfattande emaljhypoplasier, vilket tyder på svält eller andra brister under tiden som de utvecklades. Det finns även en läkt fraktur på näsbenet (Molar,200:284).

Grav 84

Graven hittades 1984. Graven innehöll ett skelett av en man i cirka 30-57 årsåldern. Individens var placerad i rygggläge med huvudet i nordöst. Vänster arm var böjd över bäckenet och höger var utsträckt längs sidan. Skelettet var mycket fragmenterat, saknar kranium och många kotor har osteofyter (Schönbäck, 1988 i Norderäng, 2009:39-43).

¹⁴C-datering gjordes 2007 och gav skelettet en datering på 4070 ± 40 BP (2666-2566 f.kr (1 sigma), 2858-2485 f.kr (2 sigma)). Det vill säga individen har levt under groppkeramisk tid.

Gravgodset bestod av åtta fragment av benföremål och/eller bearbetade ben, 1-2 fragment av benspetsar, en håleggad mejsel av grönsten, en grovtandad harpun (Norderäng, 2009:16-18).

Grav 85

Graven innehöll skelettet av en kvinna över 25 år gammal. Endast ett fåtal ben befann sig in situ, främst bålen. Skelettet var skadat och placerat i rygggläge med huvudet i öster. Skelettet har tecken på kraftig belastning i höftregionen. Det fanns inget gravgods i graven (Norderäng, 2009:12)

Västerbjers

Grav 1

Individen i graven är en vuxen man. I graven finns följande gravgods: Fragment av vildsvinständer, en spetsig benharpun med två skårar vid basen och två hullingar samt en likadan harpun fast med spetsen avbruten (Stenberger, 1943:33)

Grav 2

I graven finns skelettet av en medelålders man. Skelettet låg i ryggläge med höger arm över kroppen, vänster liggandes utmed kroppen, och huvudet mot norr.

Det finns en ansamling av fynd vid de nedre extremiteterna – åtta benspetspilar och fem skifferpilspetsar. Majoriteten av fyndansamlingen består dock av skärvor av keramik och djurben (Stenberger, 1943:33)

Grav 3

Graven består av fragment av ett barn i 7-8 årsåldern. Huvudet ligger i nordost. Ovanför skallen hittades följande: en nedfilad, spetsig och genomborrad vildsvinstand, en skapa gjord av vildsvinstand, även denna genomborrad samt genomborrade tandpärlor av säl (Stenberger, 1943:34) Till gravgodset tillhörde också sju rörbenspärlor av fågel. Dessutom låg fragment av flinta och fem keramikskärvor med gropornamentik nära graven, dessa tros inte tillhöra gravgodset (Gejvall, 1974:154).

Grav 3a

Graven hittades ovanför grav 3. Den innehöll ett svårt skadat och vädrat skelett av en kvinna. Det fanns inget gravgods och huvudet befanns sig i östlig riktning (Stenberger, 1943:34). Enligt Gejvall (1974) är individen en äldre kvinna (Gejvall, 1974:154)

Grav 4

I graven hittades en individ som enligt Stenberger (1943) är en kvinna i tidig medelålder, enligt Gejvall (1974) en ung vuxen av kvinnligt kön (Stenberger, 1943:34, Gejvall, 1974:154).

Endast de nedre extremiteterna befann sig i det ursprungliga läget, eftersom större delen av graven glidit ner i grustaget. På övre delen av lårbenet hittades ett stort antal genomborrade tandpärlor av säl – många av tandpärlorna hade dock även de glidit ner i grustaget. Nere i grustaget hittades även två flintyxor och en stenyxa, alla av typen tjocknosiga yxor (Stenberger, 1943:34).

Grav 5

I graven hittades individ som enligt Stenberger (1943) är en medelålders man, enligt Gejvall (1974) är en pojke i åldern 13-14 år (Stenberger, 1943:34, Gejvall, 1974:154)

Graven bestod av en mycket smal nedgrävning, som var som bredast cirka 30 cm bred. Individen befann sig i ryggläge med huvudet i sydlig riktning, bäckenet var hoptryckt och axlarna likaså.

Under huvudet fanns det en bearbetad vildsvinstand, på vänstra sidan av bröstkorgen fanns två hela och flera fragment av bärnstenspärlor och på halsen hittades en klinga av flinta.

Dessutom hittades en tjocknackig flintyxa placerad över vänster lårben samt bredvid vänster underben två grova pilspetsar av flinta (Stenberger, 1943:34-36).

Grav 6

Graven består av skelettet av en äldre kvinna (Stenberger, 1943:36, Gejvall:154). Kvinnan var placerad i ryggläge med huvudet i öst med båda benen lätt böjda åt höger. Vänster arm var placerad över kroppen medan den högra låg utsträckt utmed sidan.

Gravgodset bestod av följande: en stenyxa som var placerad under fötterna och botten av ett koniskt kärl cirka 1 meter från huvudet. Dessutom hittades ett fragment av keramik på bröstkorgen (Stenberger, 1943:36-38)

Grav 7

Denna grav var helt förstörd. Enligt de som arbetade i grustaget hittade man en båtyxa, en flintyxa och tre pilspetsar av flinta vid skelettet. Vart graven varit placerat är okänt (Stenberger, 1943:38)

Grav 8

Dåligt bevarad grav, endast nedre extremiteter och fingerben finns kvar. Huvudet hade varit placerat i söder. När skelettet förstördes är okänt. Det fanns vid höger fot en tjocknackig yxa med eggen placerad under foten, denna yxa låg bredvid en vildsvinstand. Omedelbart söder om där huvudet borde ha funnits hittade man fyra pilspets och en flintmejsel (Stenberger, 1943:38)

Grav 9

I graven hittades skelettet av en vuxen man. Skelettet var placerat i svagt markerad sovställning, med huvudet mot söder. Gravgodset bestod av följande: en tjocknackig yxa placerad till höger om de nedre extremiteterna, två flintyxor placerade ovanför skallen samt en ansamling djurben som var placerade ovanpå dessa två flintyxorna. Dessutom hittades cirka 10 cm längre söderut ännu en flintyxa, botten av ett kärl och en skrapa av vildsvinstand (Stenberger, 1943:38-39)

Grav 10

I graven hittades ett välbevarat skelett av en medelålders eller äldre man (Stenberger, 1943:40, Gejvall,1974:154). Individens låg i ryggläge med huvudet placerat i sydlig riktning. Det var en väldigt smal grav och troligen har den döde pressats ner i graven, detta kan avläsas från att både bröstkorg och bäckenet var hårt komprimerat. Armarna var placerade utmed sidorna av kroppen.

Gravgodset bestod av en flintyxa vars kant lutade mot den översta delen av skallen samt en skrapa av vildsvinstand placerad ungefär 20 cm ovanför skallen (Stenberger, 1943:40)

När Gejvall undersökte materialet hittade han en lapp om att det i materialet även fanns en individ i 3-4 års åldern, vilket även visade sig stämma (Gejvall, 1974:154) Ytterligare detaljer om denna individ existerar inte.

Grav 11

Graven innehöll skelettet av en vuxen kvinna (Stenberger, 1943:40, Gejvall, 1974:155). Kroppen var placerad i ryggläge med huvudet i nordnordöst, armarna låg korsade över bröstet. Gravgodset bestod av följande: en flintyxa placerad cirka 30 cm ovanför huvudet, ett fragment av en vildsvinstand nära halsen, 113 genomborrade sältänder placerade vid/över höften, en ansamling av fynd under fötterna. Ansamlingen bestod av följande föremål: en pilspets av skiffer, en flintyxa, en fiskekrok av ben, en genomborrad vildsvinstand, två ej bearbetade vildsvinständer, 42 sältänder – varav 21 st var genomborrade, två bensylar och fem flintaspån. Ett av spånen kommer från en slipad yxa (Stenberger, 1943:40)

Grav 12

Graven innehöll ett skelett av en medelåldersman (Stenberger, 1943:41, Gejvall, 1974:155). Kroppen hade placerats i ryggläge med huvudet i nordnordväst. På den nedre delen av vänster bröstkorg var den högra handen placerad, medan den vänstra armen var placerad över kroppen, dessutom var vänster ben lite vinklat.

Gravgodset bestod av en benharpun som hittades vid höger överarm (Stenberger, 1943:41)

Grav 20

Graven innehöll ett delvist förstört skelett av en medelålders individ, troligen kvinna. Individen var placerad i ryggläge med huvudet i nordnordöst. Vänster hand var placerad på höger höft och höger arm på vänster armbåge. Båda benen var lite böjda åt vänster. Gravgodset bestod av två käkfragment av svin samt en bensyl, dessa var placerade på bröstkorgen (Stenberger, 1943:41-42)

Grav 21

Graven innehöll fragment av en individ, troligen kvinna, kranium saknades. Huvudet hade legat i norr. De nedre extremitetsbenen saknades förutom ett skenben, detta låg över höger överarm. Vänstra handens fingerben hittades under bäckenet. I graven fanns inget gravgods (Stenberger, 1943:42)

Grav 22

Graven innehöll skelettet av en vuxen kvinna, troligen en äldre kvinna (Stenberger, 1943:42, Gejvall, 1974:156). Kroppen var placerad i ryggläge med huvudet i nordöst. Vänster arm var troligen böjd över bröstet och delvis under höger underarm, högerarmen var placerad utsträckt utmed kroppen.

Gravgodset i graven bestod av resterna av två koniska kärl placerade omedelbart ovanför huvudet, tre vildsvinständer, 24 sältänder och 3 rörbenspärlor från fågel alla placerade på halsen. Ovanför höger överarm hittades ytterligare en vildsvinstand, och mellan underbenen hittades en klinga av flinta.

En ansamling fiskben hittades vid vänster fot, dessutom hittades en fyndansamling under fötterna. Ansamlingen innehöll: två flintyxor, en grönstensyxa, ett fragment av en trekantig pilspets av flinta, två små fragment av flinta, en bensyl, en fiskekrok gjord av vildsvinstand, djurben och djurtänder från olika arter samt två skärvor av keramik. Hela ansamlingen var täckt av rödockra (Stenberger, 1943:42-43)

Grav 24

Graven innehöll skelettet av en medelålders kvinna placerad i ryggläge med huvudet i nordnordöst.

Gravgodset bestod av följande: ett ornamenterat fragment av en vildsvinstand, nio bearbetade vildsvinständer, en rörbenspärla, en genomborrade djurtand och en bricka med tre borrhål gjord av vildsvinstand. Denna ansamling låg på höger sida om bröstkorgen.

På höger sida om höften fanns ännu en vildsvinstand. Omkring höger lårben hittades 87 genomborrade tandpärlor av säl.

Cirka 70 cm från de nedre extremiteterna hittades en platt sandsten. Mellan sandstenen och fötterna hittades djurben och en grönstensyxa. Under sandstenen hittades en ansamling fynd bestående av fyra fragment av vildsvinständer, en fragmenterad tjocknackig grönstensyxa, 22 sältänder, en bensyl, fem fragment av rörbenspärlor från fågel samt en bävertand och några djurben.

1,25 meter ovanför skallen fanns botten av ett koniskt kärl med kamdekor, mellan botten och skallen låg två bensylar (Stenberger, 1934:44-46).

I materialet fanns ben från gråsäl med tecken på gnag (Gejvall, 1974:156)

Grav 31

Skelettresten av en vuxen man, endast enstaka ben hittades. Gravgods: Klinga av flinta, spetsen av en harpun samt fiskespjutspets av ben. I fyllningen hittades sex keramikskärvor, dessa var gropornerade (Stenberger, 1943:46)

Grav 32

Graven var till stor del förstört av jordbruk. Individen i graven var en man med huvudet i söder. Vid skelettet hittades tre bensylar, en placerad nära foten och två i bröstkorgen. I fyllningen fanns fem skärvor av keramik, varav en av dem hade snöornamentik (Stenberger, 1943:46).

Grav 33

Graven var till stor del förstörd. Individen i graven är vuxen, antagligen en kvinna. Huvudet var placerat i nordöst. Längst ner i graven hittade man två keramikkräml och en stenyxa (Stenberger, 1943:46).

Grav 34

Graven innehöll en medelålders man placerad i utsträckt sidoläge med huvudet i norr. Nära huvudet låg en bensyl, en vildsvinstand och en benharpun. En enkel bensyl var placerad strax under vänster axel (Stenberger, 1934:46)

Grav 35

Graven innehöll skelettet av en man placerad i ryggsläge med huvudet i norr. Graven var grund så därför är skelettet delvist förstört av jordbruk. De nedre extremiteterna lågt rakt medan armarna var böjda uppåt med händerna på axlarna.

Tre fragment av keramik med gropornamentik hittades på skallen, troligen tillhörde dessa fyllningen, annars inget gravgods i graven (Stenberger, 1943:47-48)

Grav 36

Graven innehöll ett något skadat skelett av vad antagligen var en man. Enligt Stenberger (1943) låg individen i ryggsläge, men efter att ha studerat bild av graven anser jag att individen låg i utsträckt sidoläge.

Huvudet av individen är placerat i norr och skallen hade sjunkit in lite i höger sida. Både nedre och övre extremiteter var utsträckta, vänster underarm var något inåtböjd.

Graven innehöll ett ganska stort antal fynd:

Ungefär 30 cm från skallen hittades botten av ett kräml, som legat på sidan med mynningen mot öst. I söder nära krämlbotten låg en ihålig stenyxa. Två harpuner hittades omedelbart väster om skallen. Två harpuner hittades i bäckenpartiet och en femte harpun hittades på vänster vrist.

Över de nedre extremiteterna hittades ett välvt hjorthorn och under fötterna, ungefär 20 cm söderut, låg två gropornerade keramikfragment, tre krämlbitar utan ornamentik, tre benbitar och tre avslag av flinta. Det är dock möjligt att ansamlingen under fötterna kan ha kommit från boplatslagret (Stenberger, 1943:48)

Grav 37

Graven innehöll en ung individ i ungefär 12-14 årsåldern. Individen var placerad i ryggläge med huvudet i sydöst. Vänster arm låg placerad över kroppen, medan höger arm låg granska rakt. De nedre extremiteterna var utsträckta.

Gravgodset i graven bestod av: En stor ansamling genomborrade tandpärlor av säl som hittades till stor del hittades mellan lårbenen, men även en del utanför höger lår och en rörbenspärla som låg vänster om skallen. Sydost om skelettet hittades ett tunt rödockraskikt som enligt Stenberger (1943) var av obetydlig storlek (Stenberger, 1934:48-50).

Grav 38

Graven innehöll ett skelett av okänt kön. Individen låg i ryggläge med huvudet i nordnordväst. Skallen var sönderkrossad. Gravgodset bestod av två stenyxor placerade i fotändan, en lateralt på varje underben (Stenberger, 1943:50)

Grav 39

Graven innehöll ett skelett, antagligen en man. Individen var placerad i ryggläge, med huvudet i norr.

Det fanns många föremål i graven, de flesta låg i en ansamling ungefär 15 cm norr om huvudet.

Ansamlingen bestod av: flera bensylar, en flintyxa, fragment av ornamenterade benföremål, vildsvinständer, en skrapa av vildsvinstand, rörbenspärlor, en rad av djurben och fragment av flinta. Dessutom fanns det under ansamlingen av gravgoods ett lager av rödockra.

En stenstridsyxa var placerat omedelbart väster om skallen och ungefär 50 cm norr om skallen hittades 40 keramikskärvor. Söder om skelettet hittades ett mindre ovalt lager av rödockra (Stenberger, 1943:39-52)

Grav 40

I graven hittades en individ, antagligen av kvinnligt kön. Individen var ett barn i omkring 3-4 årsåldern. Endast delar av de nedre extremiteterna hittades. 22 genomborrade tandpärlor av säl samt tre rörbenspärlor hittades vid de fragmenterade lårbenen (Stenberger, 1943:52).

Grav 41

I graven hittades ett relativt välbevarat skelett av en kvinna i medelåldern. Individen var placerad i ryggläge, med huvudet i norr. De undre extremiteterna var utsträckta medan båda underarmar låg böjda över bröstet. I graven hittades inget gravgoods (Stenberger, 1934:52)

Grav 42

I graven hittades skelettet av en man i slutet av medelåldern. Individens var placerad i ryggläge med huvudet i sydöst. Vänster arm var något vinklad med handen mot bäckenet medan den högra underarmen låg vinkelrät draperad över kroppen. De nedre extremiteterna var utsträckta.

Runt skelettet fanns ett visst gravarrangemang bestående av stenar i en storlek av cirka 5 cm som var ordnade i en rad, samt två kalkstensplattor. En av kalkstensplattorna var placerad i samma riktning som de små stenarna medan en var placerad mot kanten av graven i en vinkel.

Skelettet var möjligen placerad på enskilda kalk- och fältstenar. Men det är svårt att säkerställa att det var en medveten handling då stenar av detta slag ofta förekommer naturligt i horisontellt läge i grusskiktet.

Gravgodset bestod av en keramikskål samt en flintyxa som var placerade nära huvudet.

I fyllningen hittades även ett stort antal keramikskärvor- 53 st, en del av dem ornerade med gropar eller streck (Stenberger, 1943:52-54).

Grav 43

I graven hittades ett ganska välbevarat skelett. Individens kan inte med säkerhet könbedömas, troligt är det en kvinna. Individens var placerad i ryggläge med huvudet i norr. Båda ben var utsträckta medan armarna var böjda med händerna på bröstorgans nedre del.

Gravgodset bestod av en vildsvinstand som låg på vänstra sidan av bröstorgans samt ett stort antal av genomborrade tandpärlor av säl placerade i en ansamling utanför höger underben. Dessutom hittades sju fågelklor, som dock troligen kommer från fyllningen (Stenberger, 1943:54)

Gejvall (1974) anser att individens är en senil kvinna (Gejvall, 1974:156)

Grav 59

I graven hittades inget skelett. Man hittade två vildsvinständer, två flintyxor och botten av ett koniskt keramikkrärl. Föremålen hade glidit ner i grustaget och Stenberger ansåg att det måste ha tillhört en grav. Arbetarna hittade inget skelett när de hittade föremålen (Stenberger, 1943:54)

Grav 61

Vid arbete i grustaget upptäcktes ett skelett. Individens var en man i mycket hög ålder. Skelettet hade glidit ner i grustaget, och arbetarna säkrade skalle och andra skelettdelar när de hittades.

Enligt Stenberger bör skelettet ha legat i ryggläge med huvudet i norr med de nedre extremiteterna utsträckta.

Vid samma tillfälle hittade grustagsarbetare även en flintyx och ett fiskespjut som Stenberger är säker på måste ha tillhört graven (Stenberger, 1943:54-55)

Grav 62

I graven hittades ett skelett av en kvinna i 20-30 årsåldern. Individen låg i ryggläge med huvudet i nordnordöst. Grav 62, liksom en del andra gravar, hittades vid grustagsarbete – vilket resulterade i att en del av skelettet hade glidit ner i grustaget innan graven kunde säkras. Det var höger överarmsben samt höger sida av bröstkorgen som glidit ner i grustaget.

I graven fanns en stor mängd gravgods som bestod av:

en flintyx placerad ungefär 22 cm norr om skallen, samt en bensyl placerad höger om skallen. Två vildsvinsbetar riktades mot underkäken på vardera sida om den, på själva underkäken hittades avslag av flinta.

På var sin sida om bäckenet, en under och en över, hittades två ornerade benplattor.

Ett stort antal genomborrade tandpärlor av säl hittades ovanför och i närheten av lårbenet. Strax höger om skallen hittades en hög med sältänder som ej var genomborrade (Stenberger, 1943:56).

Grav 63

Graven innehöll skelettet av en man, i åldern adult-mature (Gejvall, 1974:156). Individen låg i ryggläge med huvudet i nordnordväst. Skelettet var delvist krossat men annars ganska välbevarat.

Individen låg i ryggläge, trots det var mannen placerad i en ganska besynnerlig och ovanlig position. Armarna var böjda utåt och benen från händerna hittades vid men även under bäckenet. Benen var utböjda med fötterna samlade tillsammans. Ryggraden kurvade sig i en s-form.

Gravgodset bestod av följande föremål, placerade öster om huvudet: en benspets, en fiskespjutspets, några rörbenspärlor, två bensylar och ett större djurben. Under en halskota hittades en tandpärla (Stenberger, 1934:57).

Grav 64

I graven hittades få rester av ett skelett. Skelettet tillhörde en vuxen individ, antagligen en man. Av skelettet återstod endast benen från de nedre extremiteterna, som låg i nordöstlig-sydöstlig riktning.

I närheten hittades en hård eller avfallsgrop – grav 64 troligt ha blivit skada vid nergrävningen av den.

I graven fanns inget gravgods (Stenberger, 1943:58)

Grav 65

I graven hittades ett välbevarat skelett av en vuxen man (Stenberger, 1943:58, Gejvall 1974:156). Individens låg i ryggläge med huvudet i nordnordöst. Högra underarmen var placerad diagonalt över kroppen medan den vänstra låg rätvinklig över den nedre delen av bröstkorget. De nedre extremiteterna var utsträckta.

Gravgodset bestod av:

En vildsvinstand placerad norr om skallen. Ett hjorthorn som var genomborrad i den bredare änden hittades placerat över benen i de nedre extremiteterna. Dessutom hittades 39 fragment av keramik spridda i ett område, cirka 1 m² stort, norr om skallen (Stenberger, 1943:58)

Grav 66

Graven bestod av två individer och klassas därför som en dubbelgrav. Den ena individen låg på den andre. 66:1 låg på 66:2.

Av individ 66:1 kvarstod endast de nedre extremiteterna, ryggkotorna, delar av bäckenet samt revbenen. Dessa var placerade så att man förstod att huvudet varit placerat i sydsydöstlig riktning. Individens var en man, möjligen medelålders. Omedelbart ovanför lårbenet hittades ett skenben, vilket kan indikera att individen legat i sovställning.

Individ 66:2 är ett komplett skelett bortsett från höger underarmsben och höger hand- och fotben. Individens låg i ryggläge med huvudet i nordnordväst.

Vid skenbenet på individ 66:2 hittades vid skallen två bearbetade vildsvinständer och en liten fiskespjutspets. På vänster knä hittades fyra rörbenspärlor och på bäckenbenet av individen hittades fågelben och en liten skrapa av flinta (Stenberger, 1943:58-60).

Enligt Stenberger är individ 66:2 en mature man, och strax öst om skallen hittades ett mänskligt foster (Gejvall, 1974:156)

Grav 67

Grav 67 består av två gravar, 67a och 67b. Den ena graven (67a) är placerad över den andra graven (67b). Grav 67a är en grav med två individer och grav 67b är en grav innehållandes skelettresterna från två individer. Båda gravarna hade gravgoods (Stenberger, 1943:60)

Grav 67a:

Grav 67a är en dubbelgrav och består därför av två individer. Den ena individen är en kvinna som var placerad i ryggläge med huvudet i nordväst. Av skallen var endast den undre delen med under- och överkäken bevarad. Den högra armen var lite böjd och handen låg på höger sida på bäckenbenet. Över den vänstra armen låg den andra individen, ett mycket fragmenterat skelett av ett barn i 3 årsåldern. Barnet låg i ryggläge med huvudet i norr och sina nedre extremiteter riktade mot kvinnan.

Vänster om kvinnans skalle hittade en vildsvinstand och en bensyl. Dessutom hittades ett stort antal tandpärlor i en halvcirkelformad båge över bäckenet. Till höger om ländryggen hittade man ett slätt cylindriskt ben.

Förutom detta gravgods hittades mellan barnets bröstorg och höger överarm ett spetsigt delat djurben, det är dock osäkert om detta är avsiktligt placerat i graven. Man hittade även en bensyl som var placerad vertikalt och troligen tillhörde grav 67b.

I fyllningen hittades fragment av flinta, en rörbenspärla, djurben, keramikskärvor och en yxa gjord av serpentinsten (Stenberger, 1934:60-61).

Grav 67b:

I graven hittades osorterade skelettresten från två individer. Den ena individen var en vuxen man och den andra ett barn i 9 årsåldern. Graven hittades under grav 67b. Det är troligt att benansamlingen är från gravar som förstördes under bosättningsperioden och därför blev begravda på nytt. Ett stort antal gravfynd hittades i graven (Stenberger, 1943:61-62).

Grav 68

Graven innehöll ett komplett men till stor del krossat skelett av ett barn i åldern 10-12 år. Individen var placerad i ryggläge med huvudet i nordväst. Armarna var böjda över bröstet, benen var utsträckta och skallen var krossad.

I graven hittades inget gravgods (Stenberger, 1943:62)

Grav 78

I graven hittades ett barn i 5 årsåldern, placerad i ryggläge med huvudet i nordväst. I graven hittades inget gravgods (Stenberger, 1943:62)

Grav 79

I graven hittades ett mycket välbevarat skelett av en kvinna i tidigmedelålder. Individen var placerad i ryggläge med huvudet i nordnordöst. Den vänstra armen var placerad över kroppen medan den högra var utsträckt.

Gravgodset bestod av: ett fragment från ett fiskespjut eller en harpun, en bensyl och ett antal sältänder – alla placerade nära skallen. Dessutom hittades två vildsvinständer, en på vardera sida om halsen med spetsarna pekandes inåt, en rörbenspärla placerad på bäckenet, samt en bensyl och en vittrad stenyxa på kroppens högra sida (Stenberger, 1943:62-64).

Grav 80

I graven hittades ett skelett av en äldre kvinna (Gejvall, 1974:156-157). Individen var placerad i ryggläge med huvudet i sydsydväst. Höger arm låg placerad över kroppen medan vänster arm var utsträckt utmed sidan av kroppen med handen ovanpå bäckenet.

Troligen på grund av arbetet i grustaget så saknades alla fotbenen och större delen av höger skenben och vänster fibula. Mellan 5e och 6e ryggkotorna hittades fem gallstenar.

Ovanför skallen låg en väldigt vittrad yxa och omkring det vänstra lårbenet låg genomborrade sältänder (Stenberger, 1943:64).

Grav 82

Graven innehöll ett skelett av en ung individ i 18 årsåldern, individen var av manligt kön. Individen var placerad i ryggläge med huvudet i sydsydväst.

Skelettet var välbevarat, bortsett från skallen som var krossad. Det mesta av höger lårben och hela höger underarm saknades. Vänster underarm var placerad över kroppen och de nedre extremiteterna var korsade.

Gravgodset bestod av en bensyl som hittades på höger sida om skallen (Stenberger, 1943:64)

Grav 83

Graven innehöll ett skelett av en äldre kvinna. Individen var placerad i ryggläge med huvudet i norr. Armarna var böjda och handbenen hittades tillsammans ovanför bäckenet, medan de nedre extremiteterna var utsträckta.

I graven hittades inga gravgåvor (Stenberger, 1943:64-65).

Grav 84

Graven innehöll ett välbevarat skelett av en vuxen kvinna. Individen var placerad i ryggläge med huvudet i norr. Benen var utsträckta, den högra armen var placerad över kroppen medan den vänstra armen låg längs sidan av kroppen, handbenen hittades under bäckenet.

I graven hittades inget gravgods (Stenberger,1943:65).

Grav 86

I graven hittades ett skelett av ett barn i 9 årsåldern. Skelettet var inte komplett och många ben saknades. Från hur skelettresterna låg kunde man konstatera att individen troligen legat i möjlig sovställning med huvudet i nordväst.

Det hittades inget gravgods i graven (Stenberger, 1943:65-66)

Grav 87

Det hittades föremål som glidit ner i grustaget som klassas som karaktäristiskt gravgods. Trots detta kunde det varken i glidmassorna eller området för den ursprungliga deponeringen hitta mänskliga ben som tydde på att det funnits en grav. Möjligen kommer föremålen från en förstörd grav, Stenberger tror att den kanske varit förstörd redan under stenåldern.

Man hittade en skalle i härd 76 som kanske har tillhört samma förstörda grav (Stenberger, 1943:66-67)

Grav 88

I graven hittades ett skelett av en kvinna placerad i sovställning på vänster sida med huvudet i norr. Skallen låg på övre delen av vänster överarm på grund av att den har sjunkit framåt åt vänster. Den högra armen var placerad över kroppen medan vänster arm låg utsträckt längs kroppen. Skelettet var delvist fragmenterat.

Ett gravgods hittades i graven – en stenyxa i det nordvästra hörnet av graven (Stenberger, 1943:67)

Grav 91

I graven hittades ett skelett av ett spädbarn som ej var årsgammalt. Individens låg möjligen i ryggläge men skelettet var omrört på grund av jordbruk. I graven hittades inga gravgåvor (Janzon, 1974:337)

Grav 92

I graven hittades ett skelett av en äldre kvinna (Gejvall, 1974:154, Janzon, 1974:337). Individens var placerad i ryggläge med huvudet i nordlig riktning. Delar av skelettet hade rubbats ur sitt läge vid avschaktning och kraniet hade plockats upp innan utgrävning.

Gravgodset bestod av en starkt vittrad bergartsyxa med ena egghörnet avslaget, placerad nedanför axeln vinkelrät över höger överarm riktad in mot överkroppen (Janzon, 1974:337).

Grav 93

I graven hittades ett skelett av en vuxen man i åldern 30-40 år (Gejvall, 1974:157, Janzon, 1974:337).

Skelettets påträffades vid avbaning för grustag i området där graven hittades, troligen därför är skelettet skadat.

Gravgodset bestod av ett djurben placerat till vänster om underkäken, en håleggad yxa ungefär 10 cm ovanför kraniet, en slät benspets tillverkad av en metatarsal eller metacarpal av hjort placerad under kraniet och vänster skulderblad, ett spetsat djurben under vänster lårben och en ornerad keramikskärva utanför höger femur (Janzon, 1974:337-338)

Grav 94

I graven hittades ett väldigt fragmenterat skelett av en man i åldern 25-30 år (Gejvall, 1974:154, Janzon, 1974:338)

Individen låg troligen i utsträckt ryggläge, möjligen något sidoställt.

Gravgodset bestod av ett flintaavslag samt ett par koncentrationer av keramikskärvor i fotbenszonen (Janzon, 1974:338)

Källor

BURENHULT, G. 1997. Gravarnas Vittnesbörd. I: Burenhult, G. 1997 (red.) *Ajvide och den moderna arkeologin*, Natur och kultur

BURENHULT, G. 2000. The grave-field at Ajvide, Eksta, Gotland. I: Burenhult, G. (ed.) 2002. *Remote sensing: applied techniques for the study of cultural resources and the localization, identification and documentation of sub-surface prehistoric remains in Swedish archaeology* 31-168

GEJVALL, N.G. 1974. Description of the human skeletons from the graves and some associated animal bones. I JANZON, G. 1974. *Gotlands mellanneolitiska gravar*. Stockholm: Almquist och Wiksell.

JANZON, G. 1974. *Gotlands mellanneolitiska gravar*. Stockholm: Almquist och Wiksell.

MOLNAR, P. 2000. Anthropological analysis of the skeletal material from Ajvide, Eksta SN, Gotland. I: Burenhult, G. (red.) 2002. *Remote sensing : applied techniques for the study of cultural resources and the localization, identification and documentation of sub-surface prehistoric remains in Swedish archaeology*.

MOLNAR, P. 2008. Antropologisk beskrivning av de mänskliga skelettlämningarna från Ajvide I: Österholm, I. Jakobs/Ajvide: *Undersökningar på en gotländsk boplatsudde från Stenåldern*, s. 276–286. Visby: Gotland University Press

NORDERÄNG, J. 2001. Ajvideboplatsen. Rapport från arkeologisk undersökning av fornlämning nr. 171 på fastigheten Ajvide 2:1 i Eksta socken, Gotland. (Rapporten avser undersökningarna 2000).

NORDERÄNG, J. 2006. Ajvideboplatsen. Rapport från arkeologisk undersökning av fornlämning nr. 171 på fastigheten Ajvide 2:1 i Eksta socken, Gotland. (Rapporten avser undersökningarna 2004).

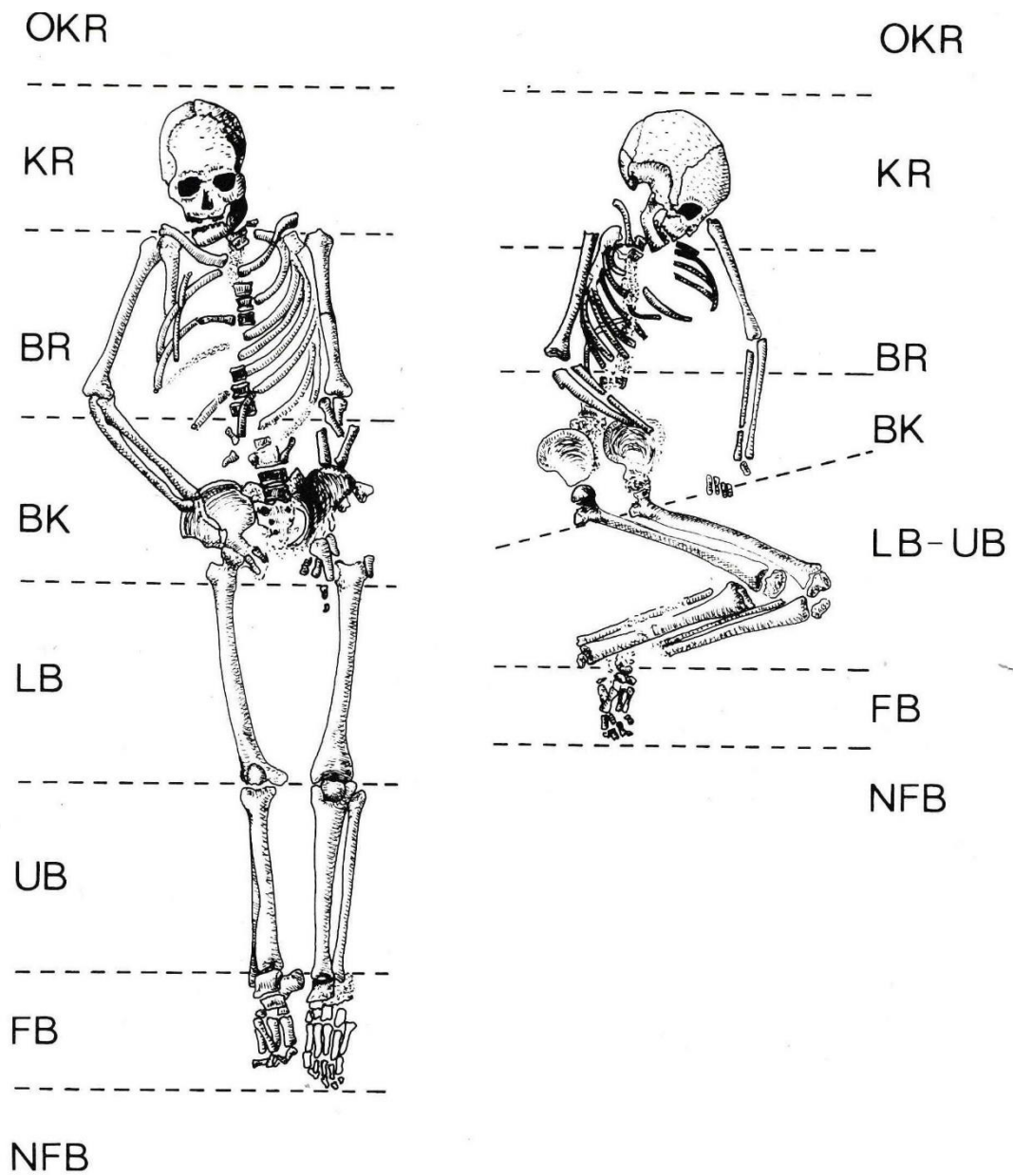
NORDERÄNG, J. 2007. Ajvideboplatsen. Rapport från arkeologisk undersökning av fornlämning nr. 171 på fastigheten Ajvide 2:1 i Eksta socken, Gotland. (Rapporten avser undersökningarna 2005).

NORDERÄNG, J. 2009. Ajvideboplatsen. Rapport från arkeologisk undersökning av fornlämning nr. 171 på fastigheten Ajvide 2:1 i Eksta socken, Gotland. (Rapporten avser undersökningarna 2007).

STENBERGER, M. 1943. Archäologischer Bericht. I: Stenberger M., Dahr. E. & Munthe H. *Das Grabfeld von Västerbjers auf Gotland*. Stockholm: Kungliga vitterhetsakademin.

ÖSTERHOLM, I. 2008. *Jakobs/Ajvide : undersökningar på en gotländsk boplatsudde från stenåldern*, Visby: Gotland University Press

Bilaga 3: Zonindelning av kroppen

(Janzon, 1974:251)

Bilaga 4. Tabell över placering av rödockra

Skateholm I	Grav 2: Över bröstet	Grav 3: Över bröstet, fläckvis över vänster tibia och fötterna	Grav 5: Området kring vänster-knä.	Grav 6: Området vid femur.	Grav 12: Över höger femur, samt ett mindre parti av bröstet.	Grav 13: Över nedersta delen av benansamlingen	Grav 16: Översrödd med rödockra, speciellt över lårbenen.	Grav 21: Intill kraniet och pelvis.	Grav 22: Bakom och ovanför skallen.	Grav 24: Över bäckenet i ett tunt lager.	
	Grav 25: Området kring pelvis och lårbenen	Grav 26: Intill kraniet och pelvis.	Grav 28: Kring höger höft och lårben.	Grav 30: I bröstorgs-regionen	Grav 32: Vid lårbenen	Grav 35: Vid armågarna hittades ett mindre parti rödockra.	Grav 36: Okänt men fanns ett stort område i anläggningen.	Grav 37: På kraniets höger sida samt i höftregionen.	Grav 38: Bakom nacken samt i bäckenområdet	Grav 39: Runt huvudet samt inom ett mindre parti i bröstorgs-området	
	Grav 40: Framför kroppen.	Grav 41: Förekommande, kraftigast kring barnet.	Grav 42: I samband med tänderna hittades även rödockra	Grav 43: På höftens undersida	Grav 45: I den centrala delen av graven.	Grav 47: Båda individer omgavs av rödockra.	Grav 48: Lagret precis ovanför själva nedgrävningen, samt mellan underbenen.	Grav 51: Området kring pelvis och nedre extremiteterna.			
	Grav I: Runt lårbenen.	Grav III: Begränsade områden kring höften och huvudet.	Grav IV: Någon dm bakom området fanns en ansamling.	Grav VII: Inom ett mindre område i höftpartiet.	Grav XV: Täcker skallen.						
Skateholm II	Grav 3: Omkring bäckenpartiet.	Grav 4: Omkring överkroppen och bäckenpartiet.	Grav 5: Omkring skelettet.	Grav 6: Anläggningen framträdde först som mer eller mindre diffusa rödockrafläckar. Samt omkring kvinnan, samt i de störda delar av graven.	Grav 7: Både ovanpå och under kroppen, samt ovanpå och under skallen.	Grav 8: På kvinnan: ovanpå och under kraniet. På barnet, samt under barnet.	Grav 9: Små mängder kring kranium och kroppen.	Grav 10: Omkring kraniet.	Grav 12: Ett tjockt lager av rödockra både på och under skelettet.	Grav 14: Omkring kraniet.	
	Grav 18: Skelettet omgivet av rödockra.	Grav 19: Omkring kraniet, överkroppen och bäckenpartiet - betydliga mängder.									
Vedbæk	Grav 23: På en gravgåva, en bennål.	Grav 42: Endast rester av rödockra, troligen gravgåva.	Grav 48: Lateralt på ena femur.								
	Grav 22: Över en ansamling med gravgåvor som var placerad under fötterna.	Grav 36: Tillsammans med förenålsamling 0,2 m under fotbenen	Grav 37: Sydost om skelettet, obetydlig storlek.	Grav 39: Ett mindre ovalt lager av rödockra omedelbart söder om skelettet.	Grav 42: En klump rödockra vid höften						

Bilaga 5. Placering av gravgods

SKÅTEHOJALI	Kön	Alder	Kropposition	Huvudets riktning	KR	BR	BK	LB	UB	FB	NFB
Grav 6	Kvinnor + foster/spadbarn	Vuxen + foster/spadbarn	Sittande ställning med barnet nedlagt vid höften.	Nordväst			Mer än 30 genomborrade vidsvårständer (en del under barnet)				
Grav 12	Kvinnor	Barn - Vuxen (18-20)	Utskräckt ryggläge	Nordväst				En stor bit bearbetad bärmsten.	Ett speglat röben av troligen vildkat, antill höger skenben. Lite fortsatt bearbetat		
Grav 14	Man + Kvinna	Vuxen - Gammal vuxen (40-50) + Barn (17-19)	Utskräckt ryggläge + Sovställning med knäna vikt in över mannens lårben.	Söder + söder	Vid kvinnans vänstra kind en sten av rött järnhaltigt material, evt en sminksten.	Ett enkelt flintsvälg vid mannens bröstborg - västra sidan. Tåben från vildsvin antill bröstorgnen.		Käddlar av rådjur och kronbjört, samt en utterskalle ovanför tådas lår.			
Grav 16	Man	Vuxen	Halvsittande ställning	Norr (kranium saknas)				Rödårgad tvärpål, bredvid väster lårben.			30-tal framtänder av hjort. En del genomborrade.
Grav 22	Man	Gammal vuxen	Ryggläge	Sydöst			Vid väster underarm fanns en yxa av kronbjörtsbarn med genomborrat skaftfäll.			Fisken mellan tårna	
Grav 28	Man	Gammal vuxen (50-60)	Ryggläge	Väst	3 avskurna hornaggat, troligen till flintarbete						
Grav 33	Man	Gammal vuxen	Magläge	Öst						Tvärpål antill fötterna.	
Grav 34	Okänd	Vuxen	Ryggläge	Väst		Bröstorgnen. Trind bespets, 22 cm. Osäkert om gravgåva eller dödsorsak. Bakom halsen: ett bearbetat ben av okänd funktion.				Tvärpål antill fötterna.	
Grav 40	Kvinnor?	Vuxen	Sovställning	Väst		Framför bröstet - en ansamling med djurtänder, bland annat från vildsvin. Långa utsläppts genomborrade.					
Grav 41	Man + Barn	Gammal vuxen + barn (ca 4 år)	Sovställning + sovsställning	Nordväst + Nordväst		På barnets bröstborg - 2 stora genomborrade björntänder oötrade mot varandra. Under dem 4 genomborrade bitar av bärmsten.		En kort bespets och ett flintspån vid barnets lårben.			
Grav 46	Okänd (Kvinnor?)	Gammal vuxen	Utskräckt ryggläge	Nordväst		Bakom nacken en ansamling av 4 genomborrade bärmstensbitar och djurtänder. Hjorttänderna låg i 3 knippen ovanför bärmstensbitarna. Tänderna låg i anatomiskt läge.					
Grav 47	Barn (pojke?) + Spadbarn (1-1 år)	Barn (14-16) + Spadbarn (1-1 år)	Utskräckt ryggläge + Utskräckt sidoläge?	Norr			Ett par genomborrade tänder av hjort vid det äldre barnets hand.	Mellan benen på det äldre barnet - 3 tråpölar av bergart - 1 oarbetad sten av samma slags sten som yxorna var gjorda av och ett större flintsvälg.			
Grav 49	Okänd	Vuxen - Gammal vuxen	Utskräckt ryggläge	Nord					Vid skenbenet - 1 liten flintkniv		
Grav 53	Kvinnor? (Persoon & Persoon), Man (Ahlstrom).	Barn - Vuxen (18-20)	Ryggläge med korsade ben	Väst		Vid väster armbåge 2 tandpölar av vildsvin.	Ett tiotal genomborrade tänder från ålg och kronbjört.	En svitrand vid västra lårben - genomborrad. Under höften på västen - 15 tandpölar på rad, de flesta från ålg.			

SKAIFHOLM II	Kön	Alder	Kropposition	Huvudets riktning	OKR	KR	BR	BK	LB	UB	FB	NFB
Grav IV	Man	Vuxen	Ryggläge	Norr	Ansamling av fynd, någon decimeter från huvudet. Innehåll: 1 bergartsyxa, 2 plattor av sandsten, 4 små flintspån, en rund sten och fm nål (tanteringsnål?)		Under vänster överarm låg en trind bergartsyxa. Utmed armen låg en harnp med 4 hullingar, ursprungligen 30 cm lång.	60-tal genomborrade framtänder av kronbjört runt baksidan av höfterna.		En hund, delvis över ena skenbenet. Huvudet riktat mot mannens bröst. Måjigen har man brutit huvudet på den för att den skulle följa med i gravnen.		
Grav VIII	Okänt (Kvinna?)	Vuxen	Sittande position	Sydväst			Vid vänstra sidan av bröstkorgen hittades ett flertal fiskben. Från storpigg, minst ett 100-tal exemplar, även från abborre och gädda. Vid högra sidan av bröstkorgen hittades en tvärpil. Antagligen inte en gravgåva utan har blivit skjuten in i individen.					
Grav IX	Kvinna	Vuxen	Ryggläge	Väst						Vid höger skenben - en benspets.		
Grav X	Man + Man	Vuxen + Vuxen	Ryggläge + Sittande ställning	Väst + Öst	A: En tvärpil vid huvudet. B: På huvudet - ett långt och smalt mejselknoande föremål.		A: En vildsvinsbete. B: Flera tandpäror av vildsvin och kronbjört, samt en stor fliskuren bete av vildsvin och ett par epåyser av djurben - vid halsen. Vid vänster överarm fanns det tandpäror av kronbjört, älg och svin.	A: ett flintspån vid höften. B: Tandpäror av kronbjört, älg och svin vid höften. Även ett flintspån.	A: En trind yxa invid vänster lärben. B: Vid vänstra lärben - tandpäror av kronbjört, älg och svin.		RL: En genoborrard vildsvinsstond.	
Grav XI	Man	Barn - Vuxen (18-22)	Ryggläge	Syd	På huvudet fanns några flintavslag.							Et 7 kronbjörtshorn. De två översta hornstammarna bildar en hel krona, resterande 6 är fallhorn.
Grav XV	Man	(Barn) - Vuxen (19-25)	Sittande ställning	Nordöst		Hornstammar genomborrade tänder	Vid höger armbåge, en horntagg för flintaarbete	Vid höften - 2 flintknivar. Till vänster om höften en flintyxa.			Hornstammar	
Grav XX	Kvinna	Barn - Vuxen (18-20)	Ryggläge	Sydöst		Tandpäror		Tandpäror runt ena höften.				
Grav XXII	Kvinna	Vuxen	Sittande position	Nordväst			Hälsnycke i form av en rektangulär skifferplatta med slipade hörn och hål i hornen full snöre.	Satt på 2 genomborrade tänder från flera olika djur.				

VEDB.EK	Ken	Ålder	Kropposition	Huvudets rikning	OKR	KCR	BR	BK	LB	UB	FB	NFB
Grav 4	Man?	Vuxen	Ryggläge	Norr			Vid höger överarm fanns ett större ben, obestämt art och element.	"Flintegolk" samt en lång "fläckkeuv" vid midjan. Vid höger underarm vildsvinsbete. Vid midjan en låg ett avslag av flinta.	6 långa framtänder av vildsvin strax under bäckenet.			
Grav 5	Man	Vuxen	Utsträckt ryggläge	Sydväst								
Grav 8	Kvinna + Nyfödd/Foster	Vuxen + Nyfödd/foster (8-9 fostermånader)	Ryggläge	Väst + Väst		Kvinna: Till höger om och delvis under kraniet - ca 190 genomborrade tandpärlor av vildsvin och kronhjort + en liten ansamling av genomborrade snäckskal från arten <i>Theodoxus fluviatilis</i> . Mindre benföremål, möjligen en syl (pren). Bakom och delvis under kraniet.	Barnet låg ovanpå en vinge från ålg. Aven flera rader med snäckskal. Barnet vid midjan låg det ett avslag av flinta.	Kvinna: Under bäckenet - 50 genomborrade tandpärlor från kronhjort och 1 tand från ålg. Aven flera rader med snäckskal. Barnet vid midjan låg det ett avslag av flinta.				
Grav 9	Man	Okänd	Ryggläge	Väst								
Grav 10	Man	Vuxen - Gammal vuxen	Ryggläge	Nordväst			Under kroppen i höjd med axlarna - 1 hjorthorn.	Under kroppen vid bäckenet - 1 hjorthorn.	På fötterna och underbenen låg sammanlagt 5 stora stenar.	På fötterna och underbenen låg sammanlagt 5 stora stenar.	På fötterna och underbenen låg sammanlagt 5 stora stenar.	
Grav 12	Man?	Vuxen - Gammal vuxen	Ryggläge	Sydväst				Vid midjan 2 "flintfläckar" + ett långt smalt benföremål av okänd funktion.				
Grav 14	Man	Vuxen	Troigen ryggläge	Nordväst			En dåligt bevarad kärnyxa vid axeln.	Vid midjan - 1 avslag av flinta				
Grav 19	Man? + Kvinna? + barn	Vuxen + Vuxen + spädbarn	Ryggläge + Ryggläge + Sidoläge?	Väst + väst + väst			A: påspets av ben mellan de två nedersta halskotor - inte gravgåva, dödsorsak? B: 50 tandpärlor av vildsvin, uroxe, mänskliga och kronhjort. Kronhjortständer var dominerande. Det fanns också kronhjortständer som inte var genomborrade + en liten rovdjurskake - antagligen från skogsmård. Till höger om och delvis under käken fanns ett avslag av flinta.					
Grav 22	Kvinna	Vuxen-Gammal vuxen	Utsträckt ryggläge	Sydväst		Vid huvudet - 2 stora hjorthorn.						

AJVIDE	Ken	Ålder	Kroppsposition	Huvudets riktning	OKR	KR	BR	BK	LB	UB	FB	NFB
Grav 1	Barn (flicka?)	Barn (14-15år)	Uträckt ryggläge	Norr (kranium saknas)		Barnstenspärla, del av en vildsvinsbete.	Tunnackig flintyta på bogen sida. Del av fiskerök.	Barnstenspärla, ansamling av 3 bentspetsar	Genombrorade sälländer, mellan lärbenen, samt lite över ena.	Fikken, från stör.	Benspets	Ansamling av 3 bentspetsar +2 svinbetrar + gris- och fågelben. Grisbete. 2 barnstenspärlor, 1 bentspets, genombrorade sälländer, sälländer, sälleranum.
Grav 2	Kvinna	Vuxen	Uträckt ryggläge	Väst	1 bentspets, dubbelkamrad barnstenspärla, Genombrorade sälländer, piggar från igelbort.	Rebenspärla av fågel, genombrorad sälländ, skrapa av flinta	2 barnstenspärlor, 1 dubbelkamrad barnstenspärla, 1 genombrorad sälländ, ansamling av 5 igelkorskakar och 2 epifyser från fågel, skrav. 4 Rebenspärlor av fågel, fiskerök.	2 Fiskekrokar, släpsten	Ansamling genombrorade sälländer.	Minority "edge blade"		2 ansamlingar genombrorade sälländer, botten av ett spetsigt keramikkärl
Grav 3	Kvinna?	Vuxen?	Ryggläge	Norr (kranium saknas)			1 hel bentspets, 2 fragment av en bentspets					Keramik
Grav 4	Man	Gammal vuxen	Ryggläge	Norr (kranium saknas)			Del av harpun.				Hammarsten	Keramik
Grav 5	Kvinna	Vuxen	Ryggläge	Söder	Svinbete, 2 keramikfragment.		Genombrorad sälländ, ansamling av keramik, flinta och släben.	2 keramikfragment, genombrorad sälländ	Ansamling av genombrorade sälländer, 2 Keramik, 2 djurben, 1 griständer, koncentration av keramik och fikken.			Del av bentspets, en sälländ.
Grav 6	Man	Barn-Vuxen (18-20)	Ryggläge	Norr	Del av grisbete		Fiskekrok, del av harpun, Gulockra i en klump, bentspets, +	Del av fiskerök, bentspets	Fragment av fiskerök.		Ansamling av 4 svinbetrar, 2 bentspetsar, 8 ubia från gris (4 individer)	
Grav 7	Man	Gammal vuxen	Ryggläge	Norr		en tjockackig håleggad flintyta	En fiske krok En sten med rundad kant. Ansamling av: fågelben, 6 fragment av bentspets, 20 reuscheralde flintartefakter, genombrorade grisbete, 13 genombrorade sälländer och 1 stenartsyxa.			En bentspets	1 gristand	
Grav 13	Man	Gammal vuxen	Ryggläge	Väst	botten av ett keramikkärl en stenartsyxa, Genombrorad sälländ, Benspets, höften av gris, bearbetad sälländ	en tjockackig flintyta en flintmjöl, bentspets, stenartsyxa, bentspets, genombrorad sälländ, grisbete, flinta med retouch, 2 bearbetade benbitar.	Hammarsten, en flintspets, fiskerök, en rulle med björkbrak		Håleggad flintmjöl, ett "flint blade" (flintspån?)	Benspets,		släpsten,
Grav 14	Man	Gammal vuxen	Ryggläge	Väst		Koncentration av keramik (fragment)		Benspets, Flintakanna	Hammarsten, gristand			
Grav 17	Kvinna	Gammal vuxen	Ryggläge	Norr		stenartsyxa		Fiskekrok (osäker placering?)				
Grav 18	Man? Kvinna?	Vuxen	Ryggläge	Norr	8 stycken flinta "flakes"	Del av "ground" flintyta, Flintmjöl, bearbetad sten.	Benfragment och grisbete.		Sälländ	Bearbetat ben		

Grav 19	Man	Gammal vuxen	Ryggglage	Norr	Fragment av keramikkarl + ben och griskalle.	Miniatyrfärd	2 Slipstenar, keramik + ben, svibete	del av yxa, keramikspåra, benspets + keramik, fiskesput av benspets,	Keramik + ben, fragment av svibete + sviben, Karfragment + spår av tranolja och koncentration av ben och snöskskal. Ansamlng av svibete, keramik, tranolja, fiskben, snöskal och björkblad.	Område keramikspår, fragment av keramikkarl- ben och tranolja, bearbetat ben	Flintakarna, fragment av valdigt bearb keramikkarl + ben + snöskal + tranolja
Grav 23	Man + Barn (Pojke)	Gammal vuxen + barn	A: Hög över bröstet på polken, beiten böjda upp över bilden. B: Utsträckt ryggglage.	Sydväst + Sydväst	Benspets, 20 genomborrade tandpår av säll. 2 st miniatyr "eddeblad".	Odra, benspets, Rörbenspår av fågel, Del av kalle.	Koncentration av keramik + ben, Flintavslag.	A: Flintavslag, Brända snöskskal. Koncentration av keramik och ben.	B: Koncentration av keramik. Rörbenspår av fågel. Kniv av flinta.	B: Koncentration av keramik. Ett avslag av flinta.	Koncentration av björkblad.
Grav 24	Man	Gammal vuxen	Ryggglage	Söder	2 Ansamlngar av ben. 2 Ansamlngar av keramik.	8 ströbenspår av fågel. Koncentration av keramik.	Koncentration av keramik + ben. Koncentration av keramik.	Koncentration av keramik + ben. Del av genomborrad benspets. Brant ben. Hjarpan.	3 Koncentrationer av keramik.		
Grav 25	Man	Vuxen	Ryggglage	Norr				Björkblad.	Bearbetat sten vid underbenet.		3 keramikfragment.
Grav 28	Barn (Östergård, Burehåll, Man, Möhar Kvinna)	Barn (18-19år)	Sovställning	Söder			Flinta.				
Grav 29	Pojke + Kvinna + Pojke	Barn (4 år) + Vuxen + Barn (2-3 år)	3 x Ryggglage	3 x Sydväst	Keramik		Vid kvinnans underarm/ ena pojkens överkropp. Svibete.	Vid kvinnans underben, ben, keramik.			Under ena pojkens föter (öven vid kvinnans underben) flinta. Under kvinnans föter: griskalle, keramik.
Grav 34	Kvinna?	Okänd (endast delar av bakken + några extremiteter bevarade)	Okänd (ryggglage?)	Norr (kranium saknas)					Koncentration av keramik. Hållgagd stenartsvyxa.		Karl av lera (keramik?), målad botten.
Grav 36	Kvinna	Vuxen	Kraftig sovställning	Väst		Fragment av benhjarpan, 3 benhjarpaner. Koncentration av fiskben. Keramikfragment. Flinta kniv (Flint blade). Flinta. 2 Benspetsar.	Keramik	Ben + flinta, urned kniv. Keramik vid lärbenet.	Kalle från en igelkott	Flintakarna. Keramik.	
Grav 37	Man (Burehåll) Kvinna (Möhar)	Vuxen	Utsäckt ryggglage	Väst (kranium saknas)			Nöskal. Del av svibete. A: Slipsten (weststone). B: Skrapa av flinta. C: erhård + ben (keramikkarl?). Rörbenspår av fågel. Fiskekrok. Spetsböttigt karl. Flintaspets. Fragment av fiskbrok.	Koncentration av keramik. Benspets. Bearbetat ben.	Slipsten (grinding stone).		
Grav 38	Man + Man + Barn	Gammal vuxen + gammal vuxen + barn (2-3 år)	3 x Ryggglage	Väst			A: Flinta spån (hake). Keramik. B: Skrapa av flinta.	A: Fragment av en flintsvyxa.	A: Del av svibete. Skrapa av flinta. B: 3 Flinta spån (fiske). Keramik (3 olika ställen).		Flinta med spår av maling/ slipning. Svibete. 2 st Bearbetat ben.
Grav 39	Kvinna	Vuxen	Ryggglage	Nordväst		Stenartsvyxa. Rörbenspår, Griskalle.		Benspets.			Flinta + sländer
Grav 40	Barn	Barn	Ryggglage	Väst		Kalle		Flint blade*	Keramikspåra. Koncentration av ben och keramik. 2 rörbenspår av fågel.		
Grav 41	Kvinna	Vuxen	Ryggglage	Väst	Bearbetat ben.	Koncentration av keramik (fragment)	Koncentration av keramik.		Keramikspåra. Bearbetat ben.		2 Nedbrutna stenartsvyxor. Stenartsvyxa. 3 Benspetsar.
Grav 48	Barn (Kvinna)	Barn (17-19)	Ryggglage	Öst (kranium saknas)							
Grav 49	Man	Vuxen	Ryggglage	Väst							
Grav 50	Barn	Barn	Ryggglage	Syd	Svibete.						Sländer

Grav 52	Barn + Barn	Barn (7 år) + Barn (18-24 månader)	2 x ryggglage	Nordväst	A. Skrapa av flinta	A. Bearbetad sväbete. 2 st. B. B. 3 röbenspärlor av fågel. Skrapa av flinta.	A. Röbenspärla av fågel. B. Röbenspärla av fågel.	A. Bearbetat ben. B. Benspets. Stenartsyxan. 4 st. C. Bearbetat ben (2 st).	A. Röbenspärla av fågel. Flinta. B. Fragment av fiskskrok. B. B. Benspets av ben. C. Benspets av ben. D. Röbenspärla av fågel.	B. Flinta (flinta avtag?) Fragment av fiskskrok. B. Benspets av ben. C. Fiskekrok. Målstens löpsten?
Grav 53	Kvinna	Gammal vuxen	Ryggglage	Öst		Bearbetat ben.	Flinta med retouch. Fragment av sväbete.	Benspets	Borr av flinta	
Grav 54	Man	Vuxen	Ryggglage	Öst			Fragment av benspets. Sväbete. Bearbetat gristand.	Koncentration av keramik mellan benen. Salkranium. Dekorera keramik. "hone pins". Bearbetat ben (2 st).		Sväbete. Sväbete.
Grav 56	Man	Vuxen? (endast bäckenparti + nedre extremiteterna bevarade)	Ryggglage	Norr (kranium saknas)				Mellan lårbenen - dekorerad keramik		
Grav 58	Man	Gammal vuxen	Ryggglage	Norr	12 genomborrade ståländar, 1 ståländ, fragment av stenartsyxan. 5 st flinta med retouch, 1 bearbetat ben.	11 genomborrade ståländar, 2 bearbetade ben, 2 flinta med retouch, 1 flintakärna bearbetat ben.	5 genomborrade ståländar, 1 flinta med retouch, 1 dekorerad keramikspärla	6 genomborrade ståländar, 4 flinta med retouch, 1 sväbete.	1 genomborrat ståländ.	
Grav 59	Kvinna (Österholm, Burenhöj) Man (Möhar)	Vuxen	Ryggglage	Nordväst	Flinta med retouch	Skrapa av flinta, harnmarsten, fragment av benspets, koncentration av keramik.	fragment av harpun, flinta med retouch.	sväbete, bearbetat ben, 4 st flinta med retouch, sväbete, borr av flinta.	3 st flinta med retouch, sväbete, koncentration av keramik.	5 st flinta med retouch, sväbete, koncentration av keramik.
Grav 60	Barn	Barn	Ryggglage	Väst	Röbenspärla från fågel, hasselstövskål, fragment av harpun.	Bearbetad sten, 3 st sväbete, 1 flinta med retouch.	Bearbetat ben, 3 st sväbete, 1 sväbete	5 st sväbete, 2 st sväbeter, fragment av fiskskrok, ben.	2 st griskäkar, 1 st samling av ben, 1 flinta med retouch.	14 griskäkar.
Grav 62	Kvinna?	Vuxen	Ryggglage	Syd	3 st stor enkelflöjt utan hål, 3 st liten enkel flöjt utan hål, 3 st stor enkel flöjt utan hål, 4 st dubbelflöjt utan hål, 2 st dubbelflöjt utan hål, 2 st benspetsar, 1 igelkottsyggrader, 1 liren, 1 igelkottskäke, 1 liren, 1 enkel flöjt med hål, 1 fragment av liren enkel flöjt utan hål.	2 st liren enkel flöjt med hål, 2 st liren enkel flöjt utan hål, 1 stor enkel flöjt utan hål, 1 dubbellegad stenartsyxan, 1 pålspets av ben, pålbor av fågelben.	Brant bearbetat ben	fragment av harpun	sväbete, igenkottsyggrader.	1 keramikfigur av en sal.

VÄSTERBJÄRS	Kön	Alder	Kroppspöosition	Huvudets riktning	OKR	KR	BR	BK	LB	UB	FB	NFB
Grav 2	Män	Vuxen	Ryggläge	Norr								Fyndsamling - 5 skifferplåstlar och 8 bempåstlar. Majoriteten är djurben och krukskårvar
Grav 3	Barn (pojke?)	Barn (8-9 år)	Okänd	Nordöst	Vildsvinstand, nerflädd vid basen, spetsig och genomborrad. Skrapa gjord av vildsvinstand. Genomborrad och spetsen saknas. Genomborrade tandspår av säl.							
Grav 5	Män	Vuxen		Syd	Tand från vildsvin		Finnaknivblad ("klänge"), 2 hela bärnstensspår och flera fragment.		Tjocknackig flintya.	2 grova plåstlar av flinta.		
Grav 6	Kvinna	Gammal vuxen	Ryggläge	Öst	Botten av ett koniskt keramikkarl.		Keramik - fragment.					Stenartsyxa
Grav 9	Män	Vuxen	Stag markerat södläge.	Syd	Två flintyxor, sanding av djurben, 10 cm längre sidurit, 1 flintya och botten av ett keramikkarl.	1 flintmejsel och 4 plåstlar av flinta			Tjocknackig flintya			
Grav 10	Män	Vuxen	Ryggläge	Syd	20 cm ovanför skallen, i gravens långriktning låg en skrapa gjord av vildsvinstand.	Flintya lunades mot skallen.						
Grav 11	Kvinna	Vuxen	Ryggläge	Nordnordöst	1 flintya		1 fragment av vildsvinstand	113 genomborrade spårhänder				1 flintya, 1 plåstlar av skiffer, 1 fisketrok av ben, 42 salländer - varav 21 st är genomborrade, 1 vildsvinstand med borrarat hål, 2 sticke bearbetade vildsvinständer, 2 bensylar och 5 flintaspäån
Grav 12	Män	Vuxen	Ryggläge	Nordnordväst			Bearharnun.					
Grav 20	Kvinna?	Gammal vuxen	Ryggläge	Norr			en bensyl och 2 kalkfragment från svin					
Grav 22	Kvinna	Gammal vuxen	Ryggläge	Nordöst	Rester av 2 koniska keramikkarl.		På halsen av skelettet låg 3 vildsvinständer, 3 rörebenspår av fågel och 24 salländer. Vid höger överarm 1 vildsvinstand.			"Flint blade"		Ausamling: 1 grönstenyxa, 2 flintyxor, en bit av en trekantig plåstlar av flinta, 2 små flintbitar, 1 fisketrok av vildsvinstand, 1 bensyl, 1 vildsvinstand, 1 fragment av en vildsvinstand, 1 skrapa av vildsvinstand, olika typer av djurben, 2 keramikskårvar

Grav 24	Kvinna	Vuxen	Ryggläge	Nordvärdöst	Botten av ett koniskt keramikskål med kamdecor. 2 bensylar	1 ölkokerad ornerad bit av en vildsvinstand, 1 bricka gjord av vildsvinstand med 3 bohrhål, 9 bearbetade vildsvinständer, 1 rotbenspäla och 1 genomborrad djurtand.	1 vildsvinstand	87 genomborrade tandpölar av säll.			1 grönstenxyxa och djurben. 70 cm från kroppen hittades en pått sandsten, under den låg 1 fragmenterad tjockskårig grönstenxyxa, 4 fragment av vildsvinständer, 1 bensyl, 22 sällhänder, 5 fragment av rotbenspölar av fågel, 1 tand av en hävar och några djurben.
Grav 32	Man	Okänd	Okänd	Syd	1 beharpun, 1 benspets och 1 vildsvinstand.	2 bensylar		1 bensyl			
Grav 34	Man	Vuxen	Uteräckt södörläge	Norr		1 bensyl					
Grav 36	Man?	Okänd	Uteräckt södörläge	Norr	Botten av ett keramikskål, äggandes på sidan med mynnigen mot öster. 1 ållag stenartxyxa.	2 harpuner	2 harpuner	1 valvt hjörhorn (samma som är på UB).	1 harpun, 1 valvt hjörhorn (samma som är på LB)		Avsnitt 20 cm från skedet 3 Blanslag 2 redovisade fyra den tredje från kinn perioden, dessutom 2 propionaterade keramikbitar och 3 icke ornamenterade karbitar, släkten 3 bitar av ben
Grav 37	Barn	Barn	Sydöst	Sydöst		Rotbenspäla		Stor ansamling med genomborrade tandpölar av säll.			
Grav 38	Okänd	Okänd	Ryggläge	Nordvärdväst							
Grav 39	Man?	Okänd	Ryggläge	Norr	40 keramikskålar Ansamling 1 flintxyxa, flera bensylar, fragment av ornamenterade benbremål, ytterligare vildsvinständer, 1 skrapa av vildsvinstand, rotbenspölar, flintfragment och en rad av djurben.	1 stenartxyxa					
Grav 40	Barn (Flicka?)	Barn (3-4 år)	Okänd (endast mede extremiteter bestä)	Okänd							
Grav 42	Man	Gammal vuxen?	Ryggläge	Sydöst		1 flintxyxa och en keramikskål.					
Grav 43	Kvinna?	Gammal vuxen?	Ryggläge	Norr		1 vildsvinstand					
Grav 62	Kvinna	Vuxen	Ryggläge	Nordvärdöst	1 flintxyxa	1 bensyl, 2 vildsvinstenar åskade mot underkåken på var sin sida om skallen. 1 flintavslag under kåken. Mindre ansamling av sällhänder bredvid skallen till höger.	2 genomborrade och ornerade stempölar - den ena låg ovan på den andra.	104 genomborrade tandpölar av säll.			
Grav 63	Man	Vuxen	Ryggläge	Nordvärdväst	2 bensylar, 1 benspets, ett fäkerspets, några rotbenspölar och ett större djurben	1 tandpöla					
Grav 65	Man	Vuxen	Ryggläge	Nordvärdöst	1 vildsvinstand, 39 keramikfragment.						Hjörhorn som var genomborrat i den bredare änden som låg över de nedre extremiteterna. (Samma som på LB)

Grav 79	Kvinnor	Vuxen	Ryggläge	Nordnordost	En stenryxa	1 bensyl, 1 fragment av aningen en fiskesplut- eller harpunspets och ett antal saltänder	2 våldsutständer	1 rörbenspärla, 1 väldigt vitrad gröntstensryxa, 1 bensyl.			
Grav 82	Barn (Man)	Barn (ca 18 år)	Ryggläge	Sydväst	En stenryxa	1 bensyl					
Grav 88	Kvinnor	Okänd	Sovställe	Norr							
Grav 92	Kvinnor	Gammal vuxen	Ryggläge	Norr		1 bergartsryxa – stark vitrad, ena eggkornet avslaget, riktad in mot bräddargen.					
Grav 93	Man	Vuxen	Ryggläge	Nordväst	1 häleggad flintryxa.	1 djurben	1 slår benspets tillverkad av metatarsal eller metacarpal av hjört. (Ligger även delvis under kraniet.)	1 djurben, spetsar? – 1 krukskära, ornerad, svaga spår av glösa tvärsnittliknande intryck.			
Grav 94	Man	Vuxen	Ryggläge? Möjligt sidoställ.	Okänd	1 flintavslag						ett par koncentrationer, 60-tal krukskäror. Varav 7 ornerade med gropar och kamstämpel. Huvudsakligen små fragment.